

Kommunstyrelsen

Plan för livsmedelsförsörjning 2026-2030

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige

1. Plan för livsmedelsförsörjning 2026-2030 antas och träder i kraft 17 juni 2026.
2. Bolagsstyrelser och nämnder får i uppdrag att, utifrån de ekonomiska förutsättningarna, delta i framtagande av färdplaner för *Lokal matproduktion*, *Samhällsplanering och ekosystemtjänster*, *Livsmedelsberedskap* och *Den offentliga måltiden* och vidare planera in åtgärderna från Plan för livsmedelsförsörjning 2026-2030 i respektive årsplan och verksamhetsplan.

Sammanfattning

Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030 är Eskilstuna kommuns styrdokument för arbetet med att samordna och stärka kommunens livsmedelsförsörjning. Planen ska bidra till en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning och fungera som ett strategiskt verktyg i kommunens långsiktiga beredskap och krishantering.

Planen beskriver syftet och målen för kommunens livsmedelsarbete, bakgrunden och analysen av livsmedelskedjans förutsättningar samt de fyra insatsområden som valts ut:

- lokal matproduktion
- samhällsplanering och ekosystemtjänster
- livsmedelsberedskap
- den offentliga måltiden

Den innehåller också avgränsningar, tidsperspektiv, uppföljning och styrning samt en beskrivning av hur ansvaret för arbetet ska organiseras inom kommunkoncernen.

Urvalet av de åtgärder som kommunen har prioriterat har skett utifrån regionala analyser och en specifik försörjningsbalans framtagen för Eskilstuna kommun, intervjuer med externa intressenter såsom Region Sörmland, Länsstyrelsen i Södermanlands län och företrädare för aktörer i livsmedelskedjan, samt arbete i intern arbetsgrupp – inklusive intervjuer med bolag och förvaltningar – där olika behov, prioriteringar och avgränsningar fastställts.

Identifierade problemområden som planen ska bidra till att åtgärda är: sårbar infrastruktur och otillräcklig beredskap vid kriser, ett starkt importberoende av insatsvaror, brist på mellanstora förädlingsföretag som försvårar lokal upphandling,

minskande jordbruksmark genom exploatering, klimatpåverkan från livsmedelssektorn.

Under remitteringen inkom synpunkter främst om behovet av tydligare och mätbara mål, tydligare ansvarsfördelning och politisk styrning, efterfrågan av definitioner för centrala begrepp som hållbara livsmedel och lokal mat, kopplingen till den offentliga måltiden och Livsmedelsverkets riktlinjer, samt tidiga analyser av målkonflikter i markanvändning, värdering av jordbruksmark och totalförsvarsperspektivet.

Några av synpunkterna har beaktats och lett till ändringar i planen, medan andra inte har medfört åtgärder. Till ärendet hör en samrådsredogörelse som redovisar de synpunkter som resulterat i större ändringar, samt en mer omfattande sammanställning av samtliga remissvar och deras bemötande.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030 med diarienumret KSKF/2025:136 är Eskilstuna kommuns styrdokument för att samordna och stärka hela kommunkoncernens arbete med en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning.

Planen fokuserar på fyra insatsområden med konkreta åtgärder för perioden 2026–2030: *lokal matproduktion, samhällsplanering och ekosystemtjänster, livsmedelsberedskap* samt *den offentliga måltiden*.

Planen innehåller utpekade insatser som ska genomföras under perioden 2026–2030. Åtgärderna kommer att ytterligare specificeras och tidsättas inom ramen för framtagande och genomförande av färdplaner för respektive insatsområde. I de tvärsektoriella arbetsgrupper som ansvarar för detta ingår företrädare utsedda av berörda nämnder och bolag. Arbetet sker i nära samverkan mellan förvaltningar, bolag och externa intressenter för att säkerställa ett helhetsgrepp och undvika målkonflikter. Färdplanerna revideras årligen med uppföljning av framsteg, resultat och eventuella justeringar, och status rapporteras årligen till kommunledningen.

Den 18 november 2025 fick kommunstyrelsens arbetsutskott (KSAU) information om processen kring Plan för livsmedelsförsörjning, exempel på åtgärder och tidplanen framåt. Kommunstyrelsen beslutade den 13 januari 2026 att planen skulle sändas på remiss till berörda nämnder, bolag, myndigheter och organisationer, med remissperioden från 19 januari till 24 april 2026.

Remissinstansernas synpunkter

Under remissperioden 19 januari–24 april 2026 inkom synpunkter från berörda nämnder och bolag samt Region Sörmland, LRFs kommunavdelning i Eskilstuna, Ekologiska lantbrukarna Sörmland och Agro Sörmland.

Synpunkterna rörde främst behovet av tydliga och mätbara mål, ansvarsfördelning och politisk styrning, definitioner av centrala begrepp, kopplingen till den offentliga måltiden samt tidiga analyser av målkonflikter kring markanvändning.

Flera instanser påpekade att planen saknar konkreta och mätbara mål vilket försvårar uppföljning och genomförande. Planen har därför kompletterats med tydligare uppföljning av det övergripande målet samt mål för varje insatsområde.

Synpunkter om otydlig ansvarsfördelning och politisk styrning har lett till ändringar där berörda nämnder och bolag specificeras per insatsområde och förtydliganden om att tvärsektoriella arbetsgrupper med representanter från berörda verksamheter ansvarar för att konkretisera och följa upp färdplanerna.

Centrala begrepp som hållbara livsmedel, lokal och hållbar mat samt klimatkrav definieras eller tas bort från planen, definitioner flyttats också från kunskapsunderlaget till planen.

För den offentliga måltiden förtydligas kopplingen till Livsmedelsverkets rekommendationer och måltidsmodell.

Gällande markanvändning betonas tidiga analyser av mållkonflikter och potentialer i översikts- och detalplaner. Krav på matjordflytt konkretiseras och nya insatser inkluderar metod för värdering av jordbruksmark samt kartverktyg för uppföljning.

Några av synpunkterna har beaktats och lett till ändringar i planen, medan andra inte har medfört åtgärder. Till ärendet hör en samrådsredogörelse som redovisar de synpunkter som resulterat i större ändringar, samt en mer omfattande sammanställning av samtliga remissvar och bemötande.

Kommunledningskontorets bedömning

Plan för livsmedelsförsörjning är kommunens koncernövergripande styrdokument för att samordna och stärka arbetet med en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, i linje med nationella och regionala livsmedelsstrategier.

Kommunen har olika verksamhetsområden som berör livsmedelskedjan och därmed en central roll för att hantera sårbarheter, skydda jordbruksmark samt säkerställa beredskap vid samhällsstörningar. Kommunen behöver ha en helhetsbild av livsmedelsförsörjningens förutsättningar inom sitt område och bör därför arbeta med en förvaltningsövergripande planering som även har ett regionalt perspektiv. På detta sätt minimerar kommunen risken för försörjningsbrister och stärker motståndskraften mot klimatpåverkan, importstörningar och kriser.

De åtgärder som finns med i Plan för livsmedelsförsörjning bedöms vara viktiga att utföra för att uppnå livsmedelsstrategier, nationella miljömål, klimatpositiva mål samt Vision 2030.

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme. En viktig utgångspunkt är samtidigt att omställningen inte enbart handlar om nya investeringar, utan i hög grad om att utveckla arbetssätt, stärka

samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet. Genom att arbeta mer tvärssektoriellt, samordna insatser och ta tillvara befintliga resurser kan betydande resultat uppnås utan omfattande nya kostnader.

Framtagandet av färdplanerna för insatsområdena finansieras delvis med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan nämnder och bolag bekostar sitt deltagande inom respektive ordinarie budget. Arbetet med färdplanerna förväntas också bidra till att identifiera effektivare arbetssätt, tydligare ansvarsfördelning och ökad samverkan mellan aktörer, vilket stärker genomförandekapaciteten inom befintliga uppdrag.

För åtgärder som kräver finansiering utöver ordinarie budget prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv och andra externa aktörer undersöks för relevanta initiativ, både som finansieringskälla och för att möjliggöra gemensamma lösningar

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Plan för livsmedelsförsörjning stärker hållbarheten genom ökad lokal livsmedelsproduktion, ökat skydd av jordbruksmark och minskad klimatpåverkan från transporter och importberoende, i linje med klimatmål och Vision 2030. Den främjar ekosystemtjänster som kolinlagring och biologisk mångfald via grön infrastruktur, samtidigt som den minskar matsvinn i offentliga måltider och stödjer diversifierad, resilient produktion. Långsiktigt bidrar planen till ett klimatpositivt Eskilstuna 2045 genom robusta kedjor mot klimatförändringar och störningar.

Plan för livsmedelsförsörjning samordnar nämnder och bolag via tydliga insatsområden, roller och årliga färdplaner, vilket minskar målkonflikter och ökar beredskapen i ordinarie verksamhet. Den effektiviserar upphandling, samhällsplanering och måltidsservice genom kompetensutveckling och dialog, med finansiering inom ramar plus externa medel. Genomförandet höjer organisationens resiliens och anpassningsförmåga vid kriser, med uppföljning från kommunledningskontoret.

KOMMUNLEDNINGSKONTORET

Nima Poushin
Kommundirektör

Kristina Birath
Fastighets- och miljödirektör

Beslutet skickas till:
Länsstyrelsen i Södermanlands län
Region Sörmland
LRF:s kommunavdelning i Eskilstuna
Ekologiska lantbrukarna Sörmland
Sörmlands matkluster
Agro Sörmland
Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden
Förskolenämnden

Grundskolenämnden
Gymnasienämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Räddningstjänst- och tillståndsnämnden
Servicenämnden
Socialnämnden
Samhällsbyggnadsnämnden
Torshälla stads nämnd
Vård- och omsorgsnämnden
Eskilstuna Kommunföretag AB
Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB

STYRDOKUMENT

antagandeverision - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslutad när	
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	KSKF/2025:136
Ersätter	-
Gäller för	kommunstyrelsen, arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasienämnden, kultur- och fritidsnämnden räddningstjänst- och tillståndsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, Torshälla stads nämnd, vård- och omsorgsnämnden, Eskilstuna Kommunföretag AB, Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB
Gäller fr o m	2026
Gäller t o m	2030
Dokumentansvarig	Kommunledningskontoret, Miljö och samhällsbyggnad

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett visst område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade. Om det ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska det beslutas av kommunfullmäktige i annat fall av berörd nämnd.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkret och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige i annat fall av berörd nämnd.

Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer kan vara tidsbegränsade eller ej tidsbegränsade. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Innehållsförteckning

STYRDOKUMENT.....	1
antagandeverion - Plan för livsmedelsförsörjning.....	1
Ämnesområde och bakgrund.....	3
Sammanfattning.....	3
Syfte och mål.....	4
Syfte.....	4
Mål.....	4
Definitioner.....	4
Hållbar livsmedelsproduktion.....	4
Livsmedelsberedskap.....	5
Livsmedelsförsörjning.....	5
Livsmedelskedja.....	5
Lokal mat.....	5
Måltidsberedskap.....	6
Bakgrund och analys.....	6
Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel.....	6
Eskilstuna - en del av Mälardalen.....	6
Företagsstruktur i livsmedelssektorn.....	7
Livsmedelsproduktionen och klimatet.....	8
Befolkning, marktillgång och försörjningsbalans.....	9
Målkonflikter och synergier.....	10
Slutsats.....	11
Plan för livsmedelsförsörjning.....	11
Avgränsningar.....	11
Tidsperspektiv.....	11
Uppföljning och styrning.....	12
Finansiering.....	12
Fyra insatsområden.....	13
Lokal matproduktion.....	13
Samhällsplanering och ekosystemtjänster.....	14
Livsmedelsberedskap.....	15
Lokal matproduktion.....	Error! Bookmark not defined.

Gällande lagstiftning och annan rättslig reglering - kommunens lagstadgade ansvar för livsmedelsförsörjning.....	17
Förhållande till redan fattade politiska beslut.....	18
Kopplingar till andra styrdokument samt strategiskt ramverk.....	19
.....	20

Ämnesområde och bakgrund

Sammanfattning

De senaste åren har frågor om civil beredskap och livsmedelsförsörjning fått ökad betydelse, både på nationell och lokal nivå. Händelser som torkan 2018, pandemin och internationell oro har tydliggjort hur sårbar livsmedelskedjan är, särskilt eftersom Sverige är beroende av importerade insatsvaror som drivmedel, gödsel och utsäde. Det innebär att störningar i ett led snabbt kan påverka matförsörjningen även för Eskilstunas invånare.

Sveriges självförsörjningsgrad ligger runt 50 procent, men sett till kaloriinnehåll produceras egentligen tillräckligt med livsmedel för att täcka hela befolkningens behov – under förutsättning att våra matvanor förändras avsevärt.

Sverige har hög produktion av spannmål och potatis, men är mer beroende av import när det gäller frukt, grönsaker och kött. Dessutom är produktionen ojämnt fördelad geografiskt, där merparten av Sveriges djurproduktion är koncentrerad till de södra delarna av landet. Mälardalen fungerar istället som viktig region för odling av spannmål och foder, medan produktionen av frukt och proteingrödor är begränsad.

Regeringen har identifierat behovet av att utveckla svensk livsmedelsproduktion. Den nationella livsmedelsstrategin syftar till att öka produktionen, stärka konkurrenskraften och skapa hållbar tillväxt, med betoning på en robust livsmedelskedja, ökad export samt att lyfta fram svensk kvalitet och gastronomi. Strategin ska även bidra till fler arbetstillfällen, uppfyllda miljömål och förbättrad krisberedskap.

Kommunerna har ett avgörande ansvar för att trygga invånarnas välfärd, även vid kriser och samhällsstörningar. Genom att arbeta aktivt för en stärkt lokal livsmedelsförsörjning kan en kommun öka sin civila beredskap och minska sårbarheten vid exempelvis klimatförändringar, leveransavbrott eller andra störningar. Kommunen har rådighet över samhällsplanering, markanvändning och offentlig upphandling – verktyg som kan användas för att ta hänsyn till värdefull jordbruksmark, främja lokal produktion och säkerställa att näringsrika livsmedel finns tillgängliga även vid störningar.

En stark lokal livsmedelsförsörjning bidrar dessutom till fler arbetstillfällen, ett levande landskap och ökad självförsörjningsgrad, vilket är viktigt både för vardagens behov och för att klara samhällsviktiga funktioner vid kris.

Eskilstunas Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att möta utmaningarna i livsmedelsförsörjningen genom att stärka lokal produktion, tydliggöra roller och ansvar samt identifiera åtgärder för nämnder och bolag i Eskilstuna kommunkoncern. Den fungerar som verktyg för samordning inom kommunen och ger vägledning för samhällsplanering, upphandling, näringslivssamverkan, måltidsverksamhet, livsmedelsberedskap och miljöarbete – samtidigt som den ökar kunskapen och minskar risken för målkonflikter.

Genom att ta aktivt ansvar i dessa frågor är Eskilstuna med och bygger en robust livsmedelsförsörjning inför framtiden, skapar trygghet för invånarna, stärker det lokala näringslivet och bidrar till ett mer hållbart och resilient samhälle i linje med målet om klimatpositivt Eskilstuna 2045.

Syfte och mål

Syfte

Kommunens plan för livsmedelsförsörjning syftar till att samordna och stärka hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och en integrerad del av kommunens långsiktiga livsmedelsberedskap och krishantering.

Mål

Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU-, nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

Definitioner

Hållbar livsmedelsproduktion

Hållbar mat är en komplex fråga. Det går inte att uppnå bestående hållbarhet utan att ta hänsyn till de tre delar som hållbarhet består av: ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och miljömässig hållbarhet. I stället för en definition av hållbarhet, förtydligas nedan de åtgärder och aspekter som tillsammans är att betrakta som steg för en mer hållbar livsmedelsproduktion, enligt Regional livsmedelsstrategi för Södermanland:

- Optimering av kvävetillförsel, effektivt markutnyttjande, minskad användning av mineralgödsel och att dränering av jordbruksmark för att minska utsläppen av lustgas
- Minskad produktion och konsumtion av kött- och mejeriprodukter som balanserar mot behovet av att hålla betande djur för att bevara biologisk mångfald och binda kol.
- Cirkulära flöden genom att restprodukter tillvaratas, och att näringsämnen kan återföras till jordbruksmarken
- Produktion av fossilfria bränslen, som biobränslen och fossilfri el samt energieffektiviseringsåtgärder.

- Åtgärder som ökar markens kolinlagring är långliggande vallar och betesmarker, minskad jordbearbetning, medvetna val av växtföljder, skyddszoner, mellangröda och fånggröda.
- Våtmarker på mullrik mark och utdikade torvmarker
- Främja biologisk mångfald
- Minskad användning av bekämpningsmedel

Hållbar livsmedelsproduktion är således inte uteslutande en fråga om certifiering. En hållbar konventionell produktion kan sträva efter att bli fossilfri och att med nya metoder och tekniker minskar beroendet av ändliga näringsämnen och besprutning. Inom livsmedelskedjans övriga led spelar flera åtgärder in. Transporter, minskat matsvinn, cirkulära flöden är några av dessa.

Livsmedelsberedskap

Livsmedelsberedskap innebär verksamhet som syftar till att säkerställa att befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel vid allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen, både i fredstid och under höjd beredskap. Det omfattar åtgärder för att upprätthålla livsmedelsförsörjningen som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att säkerställa viktiga samhällsfunktioner och för att stödja det militära försvarets förmåga. Beredskapen involverar många aktörer, inklusive myndigheter, kommuner, regioner, företag och civilsamhället.

Livsmedelsförsörjning

Livsmedelsförsörjning avser all den verksamhet som bedrivs för att förse befolkningen med mat. Försörjning är alltså inte uppnådd förrän människor har tillgodogjort sig livsmedlen. Sådan verksamhet är primärproduktion, förädling och tillverkning, import och införsel, partihandel, lagring, transport och distribution, samt dagligvaruhandel, beredning och servering. De här verksamheterna är i sin tur beroende av andra resurser som arbetskraft, maskiner samt fysisk och digital infrastruktur.

Livsmedelskedja

Livsmedelskedjan är hela vägen maten tar från produktion till konsumtion. Den börjar med jordbruk eller fiske, fortsätter genom förädling, distribution och försäljning, och slutar när maten når konsumenten. Kedjan involverar många aktörer som bönder, livsmedelsindustrin, transportörer, butiker och myndigheter.

Lokal mat

Det finns ingen nationellt fastställd definition av lokal mat. Många kommuner använder i praktiken begreppet om livsmedel som är producerade inom samma kommun eller region, ofta med interna mål om att öka andelen lokalproducerade livsmedel i mottagande, skolor och äldreomsorg, men utan någon exakt kilometer-radie. Utbudet av lokal mat i närområdet varierar kraftigt över landet, vilket gör det svårt att sätta en fast, generell definition.

I Eskilstuna kommun har lokal mat hittills benämnts som *NÄRA mat*, med en definition som omfattar livsmedel producerade i Mälarkommunerna med kranskommuner samt övriga Sörmland. I denna plan används begreppet lokal mat i en bredare geografisk avgränsning, som omfattar livsmedel producerade i

Mälarlänen: Stockholms län, Uppsala län, Västmanlands län, Södermanlands län och Örebro län. Definitionen *NÄRA mat* bedöms vara relativt snäv i förhållande till planens syfte och bör därför omprövas vilket införs som en egen insats i planen.

Måltidsberedskap

Måltidsberedskap innebär att kommunen har planer och rutiner för att kunna fortsätta servera säkra och näringsrika måltider till brukare inom vård, omsorg och skola även vid kris eller störningar.

Bakgrund och analys

För att förstå livsmedelskedjans förutsättningar, utmaningar och behov krävs ett helhetsperspektiv som omfattar globala, nationella, regionala och lokala nivåer. Klimatförändringar, handelsflöden och internationell konkurrens påverkar hela kedjan, medan lagstiftning, strategier och mål nationellt styr utvecklingen mot ökad produktion, konkurrenskraft och miljömål. Regionalt och lokalt spelar tillgång till mark, näringslivsstruktur, samverkan och livsmedelsberedskap en central roll för hur utmaningarna kan hanteras i praktiken.

Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel

Sveriges självförsörjningsgrad ligger runt 50 procent mätt i konsumtionsvärde, men kaloriberäknat produceras tillräckligt med mat för hela befolkningen – detta förutsätter dock kraftigt ändrade matvanor där konsumtionen bättre matchar den inhemska produktionen. Stark självförsörjning råder för spannmål och potatis, medan importberoendet är stort för frukt, grönsaker och köttprodukter. Produktion och förädling är ojämnt fördelad över landet efter årtionden av rationalisering. Mälardalen benämns som "Sveriges kornbod" och producerar mycket foder som transporteras söderut, medan underskott kvarstår för grönsaker, proteingrödor, såsom ärtor och bönor, samt regionala förädlingsanläggningar.

Svensk livsmedelsproduktion är sårbar genom starkt beroende av importerade insatsvaror: fossila drivmedel, konstgödsel och utsäde. Globala energipriser och störningar i råvarukedjor påverkar direkt kostnader, tillgång och konkurrenskraft. Den nationella Livsmedelsstrategin 2.0 prioriterar ökad nationell produktion, krisrobusthet genom diversifierade kedjor, exporttillväxt samt hållbar tillväxt som möter både ekonomiska och miljömål.

Genom bättre utnyttjande av outnyttjad åkermark, investeringar i diversifierad förädling, starkare regionala livsmedelskedjor och minskat insatsvaruberoende kan självförsörjningen höjas avsevärt, sårbarheter minskas och tusentals jobb skapas i primärproduktion, förädling och logistik.

Eskilstuna - en del av Mälardalen

Eskilstuna är en central nod i Mälardalens livsmedelskedjor och bidrar både till och påverkas av regionens produktion, logistik och konsumtion av livsmedel. Kommunens geografiska läge och goda infrastruktur gör staden strategisk för distribution och handel. Här finns främst småskaliga mathantverkare och stora tillverkare samt grossister.

Av kommunens 125 652 hektar landareal är 28 817 hektar jordbruksmark, inklusive cirka 24 000 hektar åkermark, 4 000 hektar betesmark och 4 047 hektar ekologiskt brukad mark. Kommunen äger cirka 1 900 hektar jordbruksmark och 100–200 hektar betesmark. Jordbruksmarken minskar dock gradvis på grund av exploatering, träda och ändrade markanvändningar, vilket påverkar produktionen negativt.

En stor utmaning är bristen på mellanstora förädlingsföretag, vilket tvingar råvaror till långa transporter utanför kommunen och regionen. Infrastrukturproblem som trafikbelastning, begränsad lager- och omlastningskapacitet samt stigande drivmedelskostnader gör försörjningskedjan sårbar. Endast slaktkycklingproduktion är tillräckligt lokal tack vare det närbelägna slakteriet i Valla. Vid störningar som extremväder, pandemier eller geopolitiska kriser riskerar livsmedelsförsörjningen därför snabbt bli bristfällig.

Eskilstunas måltidsservice tillagar dagligen cirka 26 000 luncher till skolor, förskolor och omsorg med fokus på *NÄRA* mat som definieras som Mälarkommunerna med kranskommuner samt övriga Sörmland. Vid inköp prioriteras svenska, närproducerade och gärna ekologiska råvaror.

Lagen om upphandling begränsar möjligheten att kräva geografiskt ursprung, men kommunen ställer höga krav på kvalitet och hållbarhet och eftersom svensk produktion håller hög standard är det en hög andel svenska livsmedel i leveranserna. Därtill samarbetar kommunen med stora leverantörer för flexibilitet och tecknar avtal med flera lokala leverantörer där det finns en ambition att ingå avtal med så många *NÄRA*-leverantörer som möjligt.

Att bredda definitionen av lokal mat kan underlätta upphandling och öka tillgången på hållbara livsmedel när det *NÄRA* utbudet är begränsat. Samtidigt är Mälardalen fortsatt en central nod i livsmedelskedjan, men den svenska livsmedelsförsörjningen bygger i praktiken på flöden över hela landet, där en större geografisk radie behöver beaktas.

Företagsstruktur i livsmedelssektorn

Livsmedelskedjan omfattar processen från råvaruproduktion, som jordbrukare, via förädling, lagring och distribution till detaljhandel, restauranger och konsumtion, inklusive avfallshantering och återvinning.

Jordbruket har sedan flera decennier genomgått en strukturförändring med färre men större och mer specialiserade enheter; samtidigt förekommer på vissa gårdar kombinerad växt- och animalieproduktion.

Lösamheten pressas av importerade insatsvaror, såsom bränsle och gödsel, rekryteringsproblem, generationsväxling samtidigt som omställning till ett mer hållbart jordbruk kräver nya investeringar och affärsmodeller. I Sörmland orsakar stora viltstammar, särskilt vildsvin och hjort, omfattande skador och betydande skördeförluster i växtodlingen.

Livsmedelsförädlingen domineras av några större, ofta kooperativa aktörer, särskilt inom mejeri och slakt, men det finns även mindre, nischade företag. Förädlingsledet står inför utmaningar kopplade till lönsamhet, kompetensförsörjning och behovet av innovation för att möta nya konsumentpreferenser.

Grossist- och distributionsledet är koncentrerat till ett fåtal större företag som hanterar logistik och lagerhållning över stora geografiska områden. Här är tillgången till effektiva transporter och robust infrastruktur avgörande.

Detaljhandeln i Mälardalen domineras av stora kedjor, men det finns också mindre, lokala butiker och specialiserade handlare. Butikerna möter utmaningar i form av ökade kostnader, krav på hållbarhet och förändrade konsumentbeteenden.

Restaurang- och storhushållssektorn består av både stora kedjor och mindre aktörer, där offentliga verksamheter som skolor och vårdinrättningar är viktiga kunder. Sektorn påverkas av konjunkturläget, kompetensbrist och höga livsmedelspriser.

Avfallshantering och återvinning har blivit allt viktigare, med både kommunala och privata aktörer som utvecklar nya lösningar för att minska matsvinn och ta tillvara resurser. Här finns utmaningar kopplade till logistik, teknik och samverkan mellan olika led i kedjan.

Kommunen kan bidra till en mer robust livsmedelskedja genom att främja samverkan mellan aktörer, underlätta tillgången till infrastruktur och logistiklösningar samt skapa förutsättningar för lokal förädling och distribution. På så sätt kan sårbarheter minska och ett mer hållbart, diversifierat livsmedelssystem utvecklas.

Livsmedelsproduktionen och klimatet

Livsmedelssektorn har en betydande klimatpåverkan både i Sverige och globalt. I Sverige står livsmedelsproduktionen för ungefär 14 procent av landets totala utsläpp av växthusgaser, och när man inkluderar hushållens konsumtion av mat uppgår klimatpåverkan till omkring 20–25 procent av svenskarnas totala klimatavtryck.

Dessa utsläpp uppstår i flera led, från jordbruk och förändrad markanvändning som avskogning, till produktion av insatsvaror, förädling, transporter, förpackning, konsumtion och matsvinn. De största utsläppen kommer från jordbruket, särskilt produktionen av animaliska livsmedel som kött och mejeriprodukter, men även från användningen av importerade insatsvaror som gödsel och drivmedel. Eftersom mycket av maten och insatsvarorna importeras, sker en stor del av utsläppen kopplade till svensk matkonsumtion utomlands.

Det svenska jordbruket är i ett internationellt perspektiv effektivt, tekniskt avancerat och resurseffektivt, med hög produktivitet och god djurhållning. Modern teknik och miljöanpassade metoder har minskat användningen av insatsvaror och

stärkt livsmedelskvaliteten. Jordbruket bidrar också till kolinlagring och klimatnytta, särskilt genom vallodling och betesmarker. Samtidigt finns stor potential för omställning till fossilfri drift genom biogas, elektrifiering och cirkulära system. För att minska klimatpåverkan från livsmedelssektorn krävs därför insatser både i produktionen, i konsumtionsmönster och i att minska matsvinnet, både i Sverige och globalt.

Livsmedelsproduktionen är samtidigt den sektor som påverkas allra mest av klimatförändringarna, eftersom den är direkt beroende av fungerande ekosystem och de tjänster de tillhandahåller. Ekosystemtjänster som bördig jord, tillgång till rent vatten, pollinering, naturlig bekämpning av skadedjur och sjukdomar samt näringsomsättning är avgörande för att kunna producera mat på ett hållbart och effektivt sätt. På längre sikt innebär klimatförändringarna att den svenska livsmedelsproduktionen blir mer sårbar, särskilt om extrema väderhändelser och variationer i nederbörd blir vanligare. Globalt leder klimatförändringarna till minskade skördar, ökad livsmedelsosäkerhet och risk för ekosystemkollaps, vilket även kan påverka Sveriges tillgång till mat genom störningar i internationella marknader och importflöden.

I Eskilstuna står jordbruket för 22 procent av de territoriella utsläppen. Kommunens klimatplan framhåller att kommunen ska minska klimatpåverkan från den egna verksamheten, där livsmedel och måltider är särskilt prioriterade områden. Det betonas också att klimatkraven i kommunens inköp ska öka, och att matsvinnet inom de kommunala verksamheterna bör minska.

Genom att satsa på hållbar lokal livsmedelsproduktion och minska matsvinnet kan Eskilstuna kommun både minska sina utsläpp och stärka livsmedelssystemets motståndskraft. Det bidrar till minskat importberoende, stärker lokal näring och gör arbetet med livsmedel till en central del av kommunens klimat- och beredskapsarbete.

Befolkning, marktillgång och försörjningsbalans.

Eskilstuna kommun har en relativt hög andel jordbruksmark, omkring 25–30 procent av landytan, vilket är betydligt mer än riksgenomsnittet på cirka 7 procent och även högre än Södermanlands läns genomsnitt på 23 procent. Av denna mark äger kommunen cirka 1 900 hektar, varav 100–200 hektar utgörs av betesmarker. Jordbruksmarken är varierad, med både stora, bördiga åkrar och mindre, mer svårbrukade åkerblock. De östra och sydöstra delarna domineras av skogs- och naturmark, och i vissa låglänta områden med lerjordar finns risk för översvämning och markförskjutning, särskilt nära Eskilstunaån.

Enligt kommunens försörjningsbalans produceras inom kommunens gränser omkring 87 procent av de kalorier som invånarna konsumerar. Den lokala produktionen skulle därmed kunna täcka invånarnas behov i nästan elva månader per år, men siffran tar inte hänsyn till vilka livsmedel som produceras, graden av lokal förädling eller beroendet av importerade insatsvaror som gödsel och drivmedel.

Vid inköp av svenska livsmedel ligger Eskilstuna över riksgenomsnittet, med 50 procent jämfört med 41 procent på nationell nivå. Det visar på en stark grund och ett aktivt fokus på svenska produkter, men också att det finns utrymme att ytterligare öka andelen lokala och nationella livsmedel, särskilt inom den offentliga verksamheten.

Målkonflikter och synergier

Livsmedelsproduktionen är ett särskilt komplext område eftersom den formas i ett samspel mellan klimat, lagstiftning och stödsystem, konsumenternas efterfrågan och händelser på den globala världsmarknaden.

Produktionen styrs inte uppifrån och ned, utan genom ett nät av beslut på gårdsnivå, i livsmedelsindustrin, handeln och politiken, där styrmedel, priser och risker vägs mot varandra. Det innebär att ingen enskild aktör, varken staten, regionen eller kommunen, kan styra utvecklingen själv, utan det krävs flernivåstyrning och samverkan mellan många aktörer för att långsiktigt påverka livsmedelskedjans inriktning.

Livsmedelsförsörjning är ett komplext område där beslut och prioriteringar ofta påverkar flera andra samhällsområden, såsom miljö, ekonomi, markanvändning och social hållbarhet. Arbetet i Eskilstuna innebär därför att olika mål och intressen behöver balanseras. Det kan handla om att väga klimatmål mot försörjningstrygghet, lokal utveckling mot nationell och global handel, eller kortsiktig ekonomi mot långsiktig robusthet.

Det finns tydliga synergier, till exempel att satsningar på lokal och hållbar produktion både stärker kommunens livsmedelsberedskap och bidrar till minskad klimatpåverkan. Ett annat exempel är att en mer resilient och lokal livsmedelskedja också gynnar landsbygdsutveckling, skapar arbetstillfällen och stärker den lokala ekonomin. Genom att kommun, lantbruk, livsmedelsföretag, civilsamhälle och statliga aktörer drar åt samma håll kan sådana positiva effekter förstärkas.

Samtidigt uppstår målkonflikter, exempelvis när behovet av mark för bostäder och infrastruktur står i konflikt med målet att bevara jordbruksmark för livsmedelsproduktion. Ökad ekologisk odling bidrar till miljömål och beredskap, men kan samtidigt leda till lägre skördar och ofta ett högre pris. En hög ambitionsnivå vad gäller miljö- och kvalitetskrav vid upphandling kan medföra ökade kostnader, vilket i sin tur kan påverka de offentliga verksamheternas möjligheter att göra inköp. På samma sätt kan globala prisrörelser, ändrade stöd inom EU eller förändrade konsumtionsmönster snabbt omkullkasta lokala planer och kräva omprioriteringar.

För att hantera dessa målkonflikter är det viktigt att kommunen arbetar med tydliga prioriteringar och samordning mellan insatsområdena i dialog med andra nivåer och aktörer. Fysisk planering bör tidigt integrera livsmedelsförsörjning som kontrollpunkt vid markanvändningsbeslut – särskilt i översikts- och detaljplaner – för att ta hänsyn till värdefull jordbruksmark samtidigt som samhällsutveckling möjliggörs. Detta innebär avvägningar mellan bostadsförsörjning, infrastruktur, livsmedelsproduktion, klimatpåverkan och naturvärden.

Vid offentlig upphandling kan kommunen använda hållbarhets- och kvalitetskriterier som är förenliga med lagstiftningen och samtidigt arbeta för att effektivisera logistik och minska kostnader genom samverkan med leverantörer och andra offentliga aktörer.

Genom att kontinuerligt följa upp och utvärdera arbetet, samt involvera berörda verksamheter, näringsliv, civilsamhälle och invånare, kan Eskilstuna identifiera och hantera målkonflikter på ett strukturerat sätt. Samtidigt kan synergier lyftas fram som viktiga drivkrafter för att nå en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, där insatsområdena samverkar och kommunens insatser kopplas till regionala, nationella och internationella processer.

På så sätt kan kommunen bidra till förändring, trots att livsmedelssystemet i grunden är marknadsdrivet och påverkas av beslut långt utanför den egna geografiska nivån.

Slutsats

Bakgrunden visar att Eskilstuna har både goda förutsättningar och specifika utmaningar när det gäller livsmedelsförsörjning – till exempel stor andel jordbruksmark och ett aktivt näringsliv men samtidigt få förädlingsföretag och mellanstora företag samt ett stort beroende av import vilket är en sårbarhet vid kris.

Mot denna bakgrund har planen identifierat fyra insatsområden: *Lokal matproduktion, Samhällsplanering och ekosystemtjänster, Livsmedelsberedskap* och *Den offentliga måltiden*.

Genom att arbeta med dessa områden i samverkan kan kommunen stärka sin förmåga att hantera störningar i livsmedelskedjan, främja hållbar utveckling och säkerställa tillgången till näringsrik mat för invånarna.

Plan för livsmedelsförsörjning

Avgränsningar

Planen fokuserar på livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun och omfattar produktion, distribution och konsumtion av livsmedel under normala förhållanden samt vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) rekommendation ska kommunens planering dimensioneras för höjd beredskap, vilket innebär att kommunen måste ha beredskap att hantera allvarliga störningar och kriser som påverkar hela livsmedelskedjan.

Planen omfattar inte dricksvattenförsörjning, som hanteras inom ramen för andra kommunala styrdokument, såsom nödvattenplan. Andra beredskapsområden som energi eller transporter ingår inte heller, dessa behandlas separat.

Tidsperspektiv

Eskilstunas plan för livsmedelsförsörjning sträcker sig till år 2030 för att harmonisera med kommunens övergripande Vision 2030, där hållbarhet, innovation och trygghet utgör grundläggande värden. Planens tidshorisont är också i linje med den nationella livsmedelsstrategins ambitionsnivå och tidsram,

vilket stärker förutsättningarna för samordnade insatser på både lokal och nationell nivå. För att bibehålla planens aktualitet ska den revideras senast år 2030 med beaktande av erfarenheter, omvärldsanalys och förändrade förutsättningar.

Uppföljning och styrning

Planen ägs och följs upp av kommunstyrelsen.

För att omsätta planen i praktiken tas färdplaner fram för varje insatsområde i samarbete mellan nämnder, bolag och externa intressenter. Dessa steg-för-steg-strategier specificerar aktiviteter, ansvar och tidsfrister. Varje färdplan ansvaras för, följs upp och revideras årligen i tvärsektoriella arbetsgrupper. Uppföljningen sker löpande inom ordinarie verksamhetsplanering med regelbunden statusrapportering till kommunledningen samt årlig sammanställning för utvärdering och eventuella justeringar.

Det övergripande målet följs upp vartannat år, medan färdplanerna rapporteras årligen. Den samlade uppföljningen kompletteras med analyser från Jordbruksverket avseende primärproduktionen på länsnivå. När möjlighet ges ska uppföljningen också samordnas med uppföljningen av den regionala livsmedelsstrategin, så att insatser på lokal och regional nivå stödjer och kompletterar varandra.

Ett separat kunskapsunderlag med fördjupad nulägesanalys kompletterar planen och fungerar som stöd i det fortsatta arbetet.

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme. En viktig utgångspunkt är samtidigt att omställningen inte enbart handlar om nya investeringar, utan i hög grad om att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet. Genom att arbeta mer tvärsektoriellt, samordna insatser och ta tillvara befintliga resurser kan betydande resultat uppnås utan omfattande nya kostnader. Genomföra en översyn av markavvattningsföretag där kommunen är delägare, i syfte att bedöma behov av omprövning, förbättring eller avveckling.

Framtagandet av färdplanerna för insatsområdena finansieras med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan nämnder och bolag bekostar sitt deltagande inom respektive ordinarie budget. Arbetet med färdplanerna förväntas också bidra till att identifiera effektivare arbetssätt, tydligare ansvarsfördelning och ökad samverkan mellan aktörer, vilket stärker genomförandekapaciteten inom befintliga uppdrag.

För åtgärder som kräver finansiering utöver ordinarie budget prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv och andra externa aktörer undersöks för relevanta initiativ, både som finansieringskälla och för att möjliggöra gemensamma lösningar

Fyra insatsområden

Lokal matproduktion

Mål: Eskilstuna ska ha en robust och resilient lokal livsmedelsförsörjning som växer över tid.

Berörda nämnder och bolag: kommunstyrelsen, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasienämnden, kultur- och fritidsnämnden, servicenämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden, Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB samt Eskilstuna Logistik och Etablering AB.

Kommunen arbetar för att skapa goda förutsättningar för en trygg, hållbar och diversifierad livsmedelsproduktion i Eskilstuna. Genom att underlätta jordbruk, odling och förädling samt genom upphandlingar som betonar kvalitet, miljöhänsyn och långsiktig hållbarhet får producenter bättre möjligheter att delta och utvecklas. Det stärker den lokala livsmedelsförsörjningen, minskar klimatpåverkan och bidrar till kortare transporter.

Fortsatta insatser handlar om att bredda den lokala livsmedelskedjan genom dialog och samverkan mellan kommunen, producenter och andra aktörer. Det omfattar att stimulera nyetableringar, se över definitionen av *NÄRA mat* utifrån lokala förutsättningar och stärka kompetensen hos upphandlare och kökspersonal. Kommunen kan också underlätta för lokala leverantörer att delta i upphandlingar och leverera via samordnad logistik.

Vidare behöver medborgarnas kunskap och engagemang för lokal och hållbar mat stärkas genom information i skolor och offentlig verksamhet samt genom stöd till initiativ som lyfter lokala råvaror. Likvärdiga kontroller och tydlig vägledning för producenter bidrar till ett tryggt företagsklimat och en hållbar livsmedelsproduktion i kommunen.

Prioriterade insatser för lokal matproduktion

- *Stärka och diversifiera lokal livsmedelsproduktion genom dialog, främja samverkansnätverk, stimulera nyetableringar och involvera livsmedelsföretag i kommunens näringslivsutveckling.*
- *Se över och eventuellt bredda definitionen av NÄRA mat för att anpassa den till kommunens förutsättningar och den faktiska tillgången på lokal mat.*
- *Kompetensutveckla kökspersonal för att öka kunskapen om lokal och hållbar mat, säsonganpassade råvaror och hur måltider kan bidra till minskad miljöpåverkan och stärkt lokal livsmedelskultur.*
- *Underlätta för lokala leverantörer att delta i upphandlingar och leverera effektivt via samordnad logistik.*
- *Stärka medborgarnas och konsumenters kunskap och engagemang om lokal mat genom riktad information i skolor och offentlig verksamhet samt stöd till lokala initiativ som stärker marknadsföring av lokala råvaror.*

- *Säkerställa likvärdiga kontroller och tydlig vägledning för producenter med målet att förenkla företagande och bidra till en trygg och resilient livsmedelsproduktion inom kommunen.*

Samhällsplanering och ekosystemtjänster

Mål: Genom samhällsplaneringen ska Eskilstuna säkerställa en resilient mark- och vattenanvändning som stärker både livsmedelsproduktion och ekosystemtjänster

Berörda nämnder och bolag: kommunstyrelsen, samhällsbyggnadsnämnden, Torshälla stads nämnd, Eskilstuna Kommunföretag AB samt Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB.

Kommunen har en viktig roll i den fysiska planeringen för att säkerställa en hållbar mark- och vattenanvändning som stödjer livsmedelsförsörjning och centrala ekosystemtjänster. Livsmedelsförsörjning bör därför integreras som en del av planeringen för byggnation, infrastruktur och kommunal utveckling, så att frågor om jordbruk, klimatpåverkan och resiliens vägs in tidigt.

För tidiga avvägningar i planeringsprocessen behövs undersökningar som markanalyser, konsekvensutredningar för klimatpåverkan och biologisk mångfald samt riskbedömningar för översvämningar och erosion. Detta för att visa effekter av förändrad markanvändning och föreslå kompensationsåtgärder som matjordflytt eller skyddszoner.

Genom kartläggning av värdefull jordbruksmark, risker från klimat och extremväder samt planering av skyddsåtgärder kan Eskilstuna stärka den lokala livsmedelsproduktionen. Kommunen bör även se över arrendeavtal för att uppmuntra hållbara metoder, diversifierad produktion och ökad beredskap. Vid anspråkstagande av jordbruksmark bör möjligheten att tillvarata och flytta matjordslagret för att stärka annan odlingsmark alltid prövas som en del i markanvändningsprocessen.

Arbetet omfattar också att stödja initiativ som minskar jordbrukets klimatpåverkan, ökar kolinlagringen, bevarar och stärker grön infrastruktur samt utvecklar våtmarker och spridningskorridorer enligt Grönplanen. Genom samordnade handlingsplaner för ekosystemtjänster och klimatanpassning kan kommunen skapa en helhet mellan olika verksamheter.

För att sluta kretsloppen och öka robustheten i livsmedelskedjan kan kommunen underlätta återföring av växtnäring och kol till jordbruksmark, analysera mark för nya förädlingsanläggningar och identifiera kritiska vägar för livsmedelstransporter inom kommunen.

Prioriterade insatser för samhällsplanering och ekosystemtjänster

- *Kartlägg kommunens jordbruksmark för att ta hänsyn till värdefull jordbruksmark samtidigt som samhällsutvecklingen möjliggörs. Samt analysera*

klimatpåverkan, extremväderrisker och skyddsåtgärder för odlingsmark och infrastruktur.

- *Se över arrendavtalerna för att möjliggöra hållbara odlingsmetoder, ökad och diversifierad produktion av mat samt stärkt beredskap i hela kommunen.*
- *Vid anspråkstagande av jordbruksmark ska möjligheten att tillvarata och flytta matjordslagret för att stärka annan odlingsmark prövas som en del av markanvändningsprocessen.*
- *Stödja initiativ och insatser som syftar till att minska jordbrukets klimatpåverkan, inklusive fossilanvändning.*
- *Enligt Grönplanen - planera för och bevara grön infrastruktur och naturvärden samtidigt som våtmarker, dammar, spridningskorridorer och småbiotoper skapas och återställs för att förbättra vattenreglering, biologisk mångfald och klimatanpassning.*
- *Utarbeta och följ upp samordnade handlingsplaner för ekosystemtjänster och klimatanpassning över olika verksamheter och beslutspunkter.*
- *Underlätta för att sluta kretsloppet med återföring av restprodukter (kol och växtnäringssämnen) tillbaka till jordbruksmark.*
- *Analys av lämplig mark och strategi för att möjliggöra fler förädlingsanläggningar inom kommunen.*
- *Identifiera och prioritera vägar som är kritiska för att transportera livsmedel (råvaror, produkter och foder) från produktion till distribution inom kommunen för klassning i Nationella vägdatabasen.*
- *Det finns ett behov av att Kommunen genomför en översyn av markavvattningsföretag där kommunen och andra passiva aktörer är delägare, i syfte att bedöma behov av omprövning, förbättring eller avveckling.*
- *Undersök synergier och målkonflikter i översiktsplanen.*

Livsmedelsberedskap

Mål: Eskilstuna ska ha en stark och fungerande livsmedelsberedskap i linje med svensk lagstiftning, som säkerställer försörjning vid kriser och stöttar sårbara grupper samt samhällsviktiga verksamheter.

Berörda nämnder och bolag: kommunstyrelsen, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasienämnden, räddningstjänst- och tillståndsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden.

Kommunen har en central roll i att upprätthålla fungerande försörjningskedjor och bidra till att livsmedelsberedskap kan säkerställas vid kriser, ett ansvar som kan komma att förtydligas i framtida lagstiftning. Det omfattar planering för lagring, distribution och samverkan med olika aktörer för att trygga försörjningen till samhällsviktiga verksamheter som vård, skola och omsorg, särskilt för sårbara grupper.

Enligt totalförsvarets riktlinjer bör kommunen ha minst två veckors beredskap, medan invånarna förväntas klara sin försörjning i en vecka.

För att nå en robust livsmedelsberedskap behöver kommunen ta fram en strategi som integreras med måltidsservice, kontinuitetsplaner och risk- och sårbarhetsanalyser. Arbetet omfattar kartläggning av lokal produktion, försörjningskedjor, samverkan och risker kopplade till mark, infrastruktur och arrenderad jordbruksmark.

Vidare analyseras behovet av beredskapslager, distribution och stöd till lokal odling samt möjligheterna att ställa om till fossilfria drivmedel och insatsmedel i samverkan med nationella och regionala aktörer. Utifrån analysen fastställs inriktning och prioriterade åtgärder för arbetet med livsmedelsberedskap.

Genom samverkan med lantbruket, producenter och grossister kan kommunen stärka måltidsberedskapen, stödja lokala butiker och bygga en resilient försörjningskedja med stabil logistik, reservkraft och digitala styrsystem.

Prioriterade insatser för livsmedelsberedskap:

- *Genomföra en samlad analys av behov för kommunens livsmedelsberedskap, inklusive beredskapslager, distribution, stöd till lokal livsmedelsproduktion samt möjligheter till omställning till fossilfria drivmedel och insatsmedel, i dialog med nationella och regionala aktörer.*
- *Kartlägga lokal produktion och försörjningskedjor, med särskilt fokus på behov hos sårbara grupper.*
- *Samverkan mellan centrala aktörer och risker kopplade till markanvändning, infrastruktur och arrenderad jordbruksmark.*
- *Utifrån analysen ta fram en sammanhållen strategi för livsmedelsberedskap som integreras med måltidsservice, kontinuitetsplaner samt risk- och sårbarhetsanalyser.*
- *Fastställa inriktning och prioritera åtgärder för kommunens fortsatta utveckling av livsmedelsberedskap och krisresiliens.*

Den offentliga måltiden

Mål: Eskilstuna ska genom den offentliga måltiden säkerställa näringsrika, trygga måltider som når fram och äts upp, i linje med Livsmedelsverkets riktlinjer.

Berörda nämnder och bolag: kommunstyrelsen, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasienämnden, kultur- och fritidsnämnden, servicenämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden, Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB samt Eskilstuna Logistik och Etablering AB.

Eskilstuna kommun ombesörjer måltider till förskola, grundskola, gymnasium samt vård- och omsorgsförvaltningens verksamheter. Kommunen grundar sig på Livsmedelsverkets rekommendationer och det innebär att skolan genom skolmåltiden ger elever förutsättningar för att fokusera och prestera, måltidsmiljön ska vara trygg och lugn och vuxna förebilder ska bidra till en positiv attityd till maten. Den offentliga måltiden ska ses som ett verktyg för omställningen till en mer hälsosam och hållbar livsmedelskonsumtion. För måltider till äldre ses måltiden som en viktig del i omvårdnaden där förebyggande av undernäring är tyngdpunkten och livsmedelsverkets rekommendationer beskriver att den

offentliga måltiden ska bidra till att stärka det friska och förebygga ohälsa. Måltiden ska främja god aptit och matglädje. Den offentliga måltiden i Eskilstuna ska följa livsmedelsverkets näringsrekommendationer.

Livsmedel står för en betydande del av den globala klimatpåverkan. Arbetet för att minska måltidens negativa klimatpåverkan ska därför bedrivas långsiktigt och i enlighet med gällande nationella och lokala klimatmål. Råvarorna ska ha låg klimatpåverkan, öka den biologiska mångfalden och vara nära producerade. Tydlig kommunikation om matens ursprung och produktion ska bidra till lärande och medvetenhet hos både barn och vuxna.

Mat som producerats för att ätas men av olika anledningar kastas, är en stor påverkansfaktor på den negativa klimatpåverkan. Ungefär en tredjedel av all mat som producerats globalt aldrig äta upp. Kommunen ska arbeta systematiskt med planering, uppföljning och utbildning för att minska matsvinn. Då hela måltidsupplevelsen påverkar om maten hamnar i magen krävs samverkan i hela måltidskedjan, mellan alla aktörer i den offentliga måltiden i kommunen för att lyckas med helheten. Måltiden ska vara god och trivsamt, säker och integrerad i kommunens systematiska kvalitetsarbete.

Arbetet med den offentliga måltiden ska främja både hälsa och hållbarhet – från matens klimatavtryck och ursprung till den gemensamma måltidsupplevelsen.

Prioriterade insatser för den offentliga måltiden

- *Kommunen ska skapa trivsamma och trygga måltidsmiljöer som främjar en positiv helhetsupplevelse där måltiden blir en positiv och meningsfull del av dagen*
- *Genom systematisk planering, uppföljning och utbildning ska kommunen minska matsvinnet*
- *Kunskapen kring måltidens klimatpåverkan ska stärkas och samverkan för att öka acceptansen för den hållbara måltiden mellan måltidsservice och kundförvaltningarna ska öka*
- *Ta fram en tydlig prioritering för ekologiska, lokala och svenska inköp som kopplas till ekonomin*

Gällande lagstiftning och annan rättslig reglering - kommunens lagstadgade ansvar för livsmedelsförsörjning

Flera lagar och regler påverkar kommunens ansvar och möjligheter kring livsmedelsförsörjning:

Livsmedelslagen (2006:804)

Reglerar bland annat kommunens ansvar för offentlig kontroll av livsmedel, inklusive säkerhet och kvalitet. Kommunen har tillsynsansvar över livsmedelsverksamheter inom sitt område, men Livsmedelsverket kan i vissa fall ta över ansvaret i samråd med kommunen.

Krisberedskapslagstiftning och författningsreglering

Staten föreslås införa tydligare krav på kommunal krisberedskap, där livsmedelsberedskap ingår, i form av författning, vilket innebär att det blir obligatoriskt för kommuner att ha en viss grundläggande civil beredskap och planering. Kraven kan påverka kommunernas handlingsutrymme, men bedöms nödvändiga för att åstadkomma en mer likvärdig beredskap i hela landet.

Beredskapssektorn för livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Kommunen ingår i ett nationellt system där Livsmedelsverket är sektorsansvarig myndighet och samverkar med bland annat Jordbruksverket och länsstyrelserna. Kommunen ska bidra till att säkerställa tillgången till mat och dricksvatten även vid kris och höjd beredskap.

Föreslagen ny lag om livsmedelsberedskap

Enligt aktuella utredningar och förslag kommer kommunerna få ett tydligare ansvar att samverka med andra aktörer för att upprätthålla tillgången till nödvändiga livsmedel vid allvarliga störningar. Kommunerna ska vidta lämpliga åtgärder utifrån sina förutsättningar och samverka regionalt och nationellt, särskilt med länsstyrelsen som beredskapsmyndighet.

Vägledning för livsmedelsberedskap

Myndigheten för civilt försvar (tidigare MSB) och Livsmedelsverket har båda vägledningar som ska hjälpa kommunerna att planera sin livsmedelsberedskap. Kommunerna förväntas analysera behov, planera för lokal distribution och säkra livsmedel till invånarna vid kriser, särskilt till sårbara grupper som äldre, barn och vårdtagare. MSB ger övergripande stöd kring försörjningsberedskap (varor och tjänster) och hur detta kopplas till kommunal krisberedskap, medan Livsmedelsverket fokuserar mer specifikt på livsmedel, dricksvatten och offentliga måltider.

Utöver detta finns regler kring upphandling, beredskapslager och samverkan med privata aktörer, vilket kan påverka kommunens handlingsutrymme och ansvar vid störningar i livsmedelsförsörjningen. Dessutom har både plan- och bygglagen samt miljöbalken stor betydelse för hur jordbruksmarken får användas och därmed för primärproduktionen.

Förhållande till redan fattade politiska beslut

Eskilstuna kommuns strategiska inriktning pekar ut sju strategiska mål för hållbar utveckling och planen för livsmedelsförsörjning har kopplingar till flera av dessa mål:

1. Tryggt och socialt hållbart Eskilstuna

Tillgång till näringsriktig och säker mat stärker den sociala hållbarheten, minskar sårbarhet och bidrar till jämlika livsvillkor för alla invånare – oavsett bakgrund eller bostadsområde. Samtidigt finns skillnader i kostvanor och hälsa kopplade till socioekonomiska förutsättningar, vilket behöver beaktas i det förebyggande arbetet.

2. God utbildning som grund för egen försörjning och ett gott liv

Näringsriktig och god skolmat påverkar barns och ungas förutsättningar att lyckas i skolan. Skolmåltider av god kvalitet bidrar till ökad närvaro, bättre koncentration och lärande.

3. Tryggt och självständigt liv

Äldre, personer med funktionsvariationer och andra sårbara grupper är beroende av en fungerande livsmedelsförsörjning för att kunna leva självständigt. En robust planering säkerställer att dessa grupper har tillgång till mat även vid störningar i samhället.

4. Företagstillväxt och fler i jobb

Livsmedelskedjan - jordbruk, förädling, logistik, och handel skapar många arbetstillfällen. En lokal livsmedelsförsörjning kan främja företagstillväxt, innovation och fler jobb.

5. Ökad attraktionskraft

En kommun som kan erbjuda lokalproducerad, hållbar och säker mat blir mer attraktiv för invånare, företag och besökare.

6. Klimatsmart

En hållbar livsmedelsförsörjning minskar klimatpåverkan genom att prioritera lokal produktion, minska transporter, främja växtbaserad kost och minska matsvinn.

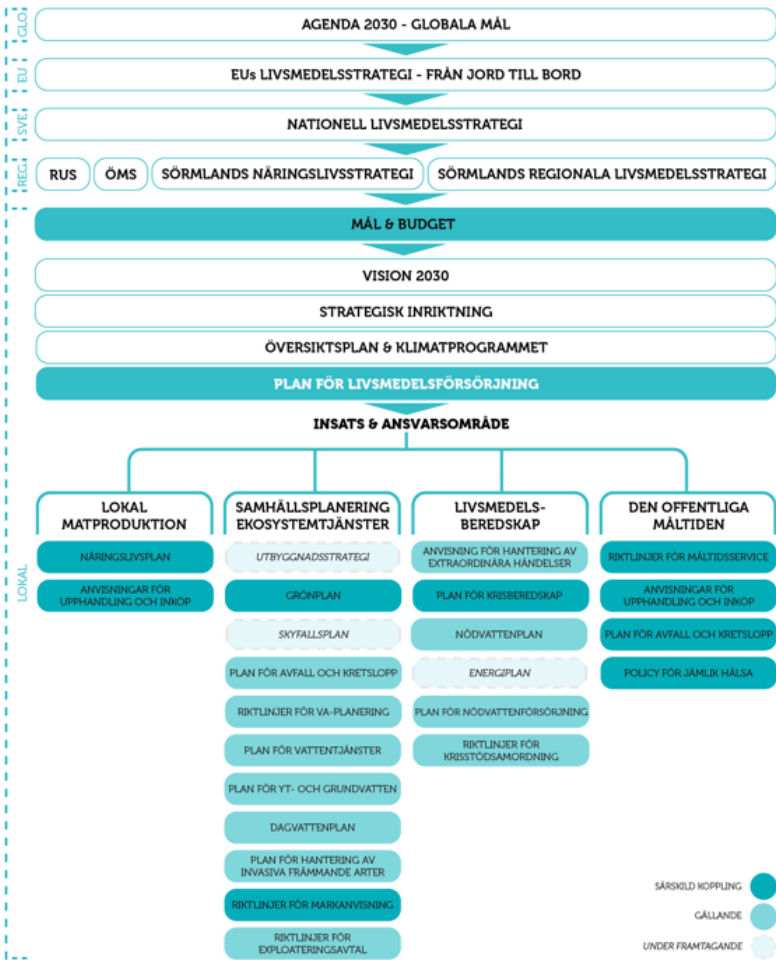
7. Stärkt beredskap

Livsmedelsförsörjning är en kritisk del av kommunens civila beredskap.

Kommunen bör säkerställa att det finns robusta system för att klara störningar i leveranser, pandemier eller andra samhällsstörningar. Detta minskar sårbarheten och stärker kommunens förmåga att skydda invånarnas grundläggande behov. Det bör finnas både måltidsberedskap, för att säkra matservering inom vård, skola och omsorg vid kris, och livsmedelsberedskap som bidrar till hela samhällets tillgång till mat vid allvarliga störningar.

Kopplingar till andra styrdokument samt strategiskt ramverk

Det finns en rad mål, strategier och styrdokument som både formar ramen för Planen för livsmedelsförsörjning och har nära kopplingar till den. Flera av de delstrategier som lyfts i Plan för livsmedelsförsörjning behandlas även i andra dokument. Följande schematiska bild tydliggör hur de hänger samman med livsmedelsförsörjningen:

Figur I Schematisk bild över hur styrdokument på olika nivå hänger samman med livsmedelsförsörjningen.

Kunskapsunderlag för genomförande av Plan för livsmedelsförsörjning

Detta dokument är ett kunskapsunderlag som kompletterar Plan för livsmedelsförsörjning genom att ge fördjupad nulägesbild och analys. Planen gäller 2026–2030 och underlaget är stöd för genomförandet under samma period.

Innehåll

Kunskapsunderlag för genomförande av Plan för livsmedelsförsörjning.....	1
Definitioner.....	3
Hållbar livsmedelsproduktion.....	3
Livsmedelsberedskap.....	3
Livsmedelsförsörjning.....	3
Livsmedelskedja.....	3
Lokal mat.....	4
Måltidsberedskap.....	4
Metod.....	5
Interna och externa intressenter som bidragit till planen:.....	5
Omvärldsanalys strategier.....	6
Koppling till andra styrdokument.....	6
Agenda 2030 och de Globala målen.....	7
EU:s livsmedelsstrategi.....	7
Nationella och regionala strategier.....	7
Lokala styrdokument.....	9
Nulägesbild av livsmedelsförsörjningen.....	13
Globalt och EU-nivå.....	13
Sverige.....	13
Mellansverige.....	15
Södermanland.....	15
Eskilstuna.....	16
Offentliga måltider.....	19
Måltidsservice.....	19
Lokal mat.....	20
Hållbarhetsmärkning.....	20
Livsmedelsberedskap.....	20

Definitioner

Hållbar livsmedelsproduktion

Hållbar mat är en komplex fråga. Det går inte att uppnå bestående hållbarhet utan att ta hänsyn till de tre delar som hållbarhet består av: ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och miljömässig hållbarhet. I stället för en definition av hållbarhet, förtydligas nedan de åtgärder och aspekter som tillsammans är att betrakta som steg för en mer hållbar livsmedelsproduktion, enligt Regional livsmedelsstrategi för Södermanland:

- Optimering av kvävetillförsel, effektivt markutnyttjande, minskad användning av mineralgödsel och att dränering av jordbruksmark för att minska utsläppen av lustgas
- Minskad produktion och konsumtion av kött- och mejeriprodukter som balanserar mot behovet av att hålla betande djur för att bevara biologisk mångfald och binda kol.
- Cirkulära flöden genom att restprodukter tillvaratas, och att näringsämnen kan återföras till jordbruksmarken
- Produktion av fossilfria bränslen, som bibränslen och fossilfri el samt energieffektiviseringsåtgärder.
- Åtgärder som ökar markens kolinlagring är långliggande vallar och betesmarker, minskad jordbearbetning, medvetna val av växtföljder, skyddszoner, mellangröda och fånggröda.
- Våtmarker på mullrik mark och utdikade torvmarker
- Främja biologisk mångfald
- Minskad användning av bekämpningsmedel

Hållbar livsmedelsproduktion är således inte uteslutande en fråga om certifiering. En hållbar konventionell produktion kan sträva efter att bli fossilfri och att med nya metoder och tekniker minskar beroendet av ändliga näringsämnen och besprutning. Inom livsmedelskedjans övriga led spelar flera åtgärder in. Transporter, minskat matsvinn, cirkulära flöden är några av dessa.

Livsmedelsberedskap

Livsmedelsberedskap innebär verksamhet som syftar till att säkerställa att befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel vid allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen, både i fredstid och under höjd beredskap. Det omfattar åtgärder för att upprätthålla livsmedelsförsörjningen som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att säkerställa viktiga samhällsfunktioner och för att stödja det militära försvarets förmåga. Beredskapen involverar många aktörer, inklusive myndigheter, kommuner, regioner, företag och civilsamhället.

Livsmedelsförsörjning

Livsmedelsförsörjning avser all den verksamhet som bedrivs för att försörja befolkningen med mat. Försörjning är alltså inte uppnådd förrän människor har tillgodogjort sig livsmedlen. Sådan verksamhet är primärproduktion, förädling och tillverkning, import och införsel, partihandel, lagring, transport och distribution, samt dagligvaruhandel, beredning och servering. De här verksamheterna är i sin tur beroende av andra resurser som arbetskraft, maskiner samt fysisk och digital infrastruktur.

Livsmedelskedja

Livsmedelskedjan är hela vägen maten tar från produktion till konsumtion. Den börjar med jordbruk eller fiske, fortsätter genom förädling, distribution och försäljning, och slutar när maten når

konsumenten. Kedjan involverar många aktörer som bönder, livsmedelsindustrin, transportörer, butiker och myndigheter.

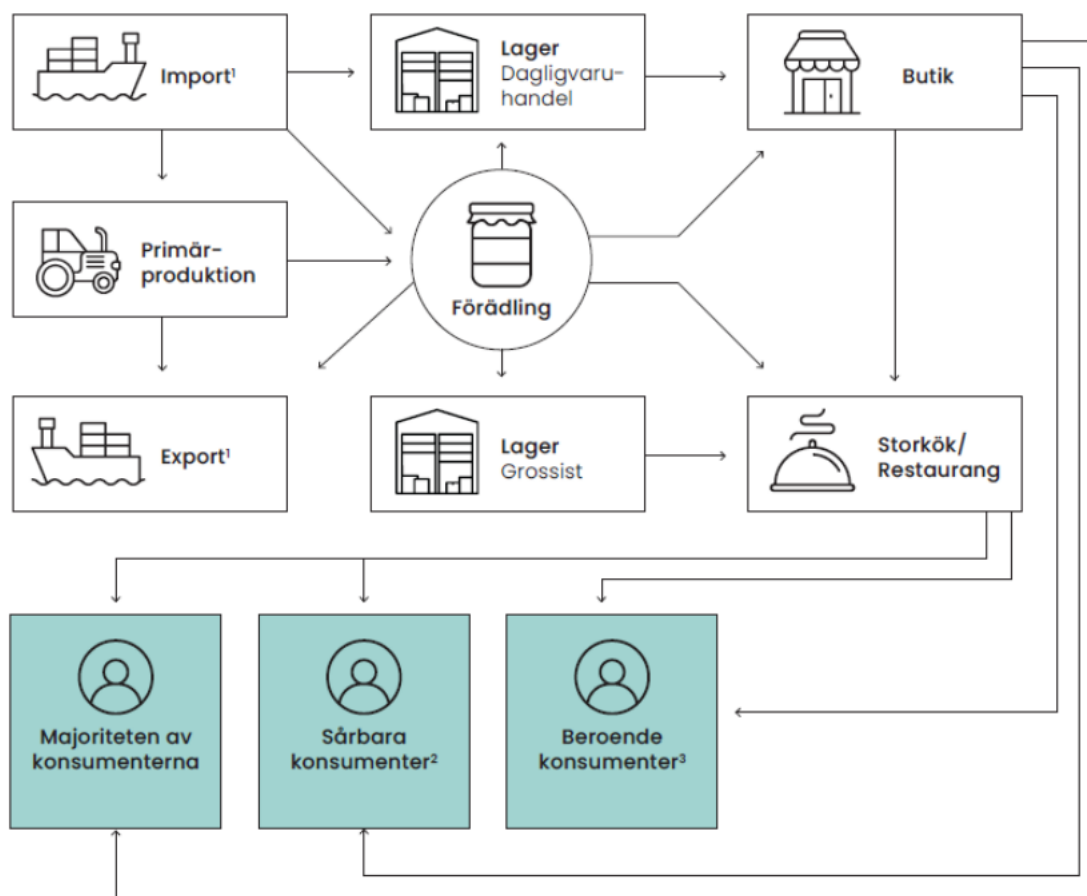
Lokal mat

Det finns ingen nationellt fastställd definition av lokal mat. Många kommuner använder i praktiken begreppet om livsmedel som är producerade inom samma kommun eller region, ofta med interna mål om att öka andelen lokalproducerade livsmedel i mottagande, skolor och äldreomsorg, men utan någon exakt kilometer-radie. Utbudet av lokal mat i närområdet varierar kraftigt över landet, vilket gör det svårt att sätta en fast, generell definition.

I Eskilstuna kommun har lokal mat tidigare benämnts som *NÄRA mat*, med en definition som omfattar livsmedel producerade i Mälarkommunerna med kranskommuner samt övriga Sörmland. I denna plan används begreppet lokal mat i en bredare geografisk avgränsning, som omfattar livsmedel producerade i Mälarlän: Stockholms län, Uppsala län, Västmanlands län, Södermanlands län och Örebro län. Den tidigare definitionen bedöms vara relativt snäv i förhållande till planens syfte och bör därför omprövas. En omprövning av begreppet lokal mat/*NÄRA mat* införs som en egen insats i planen.

Måltidsberedskap

Måltidsberedskap innebär att kommunen har planer och rutiner för att kunna fortsätta servera säkra och näringsrika måltider till brukare inom vård, omsorg och skola även vid kris eller störningar.

Metod

Planen för livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun togs fram genom ett strukturerat uppdrag under 2025, där kommunledningskontoret ansvarade för ledningen. Arbetet inleddes med en omvärldsanalys och en kartläggning av lagkrav och goda exempel från andra kommuner. Parallellt samlades kunskapsunderlag in, bland annat med hjälp av externa konsulter.

Under processens gång genomfördes en bred dialog med både näringslivet och olika kommunala verksamheter för att samla in synpunkter och skapa förankring. Projektgruppen, med representanter från flera förvaltningar och expertfunktioner, tog fram ett förslag till plan som förankrades politiskt enligt kommunens rutiner. Slutleverans av förslaget skedde i december 2025, och därefter fattades beslut av kommunfullmäktige under 2026.

Interna och externa intressenter som bidragit till planen:

Eskilstunas plan för livsmedelsförsörjning har formats genom ett brett samarbete där deltagarna bidragit med specialistkunskap och värdefulla erfarenheter från sina respektive områden.

Sakkunniga inom Eskilstuna kommun har gett värdefull information om hur jordbruksmark, vatten, matfrågor och krisberedskap hanteras, samt hur lokal produktion och upphandling fungerar. Näringsliv och miljöskydd har kompletterat bilden av kommunens möjligheter och utmaningar.

De kommunala bolagen har bidragit med sina perspektiv gällande vattentillgång, översvämningsrisker, hantering av jordbruksmark och hur lokal mat kan marknadsföras.

Myndigheter som Livsmedelsverket och Jordbruksverket har gett nationella och regionala perspektiv på lagar, livsmedels- och måltidsberedskap och planering.

Externa aktörer som LRF, Agro Södermanland, Hushållningssällskapet och livsmedelsföretag har bidragit med kunskap från det lokala och regionala näringslivet och delat erfarenheter om krisberedskap inom livsmedelsområdet.

Samarbete och erfarenhetsutbyte med andra kommuner, branschföreningar och akademien har också gett exempel, aktuella frågor och insikter om försörjningskedjor och framtida utmaningar.

Medverkande aktörer:

Kommunala verksamheter

- Kommunens mark- och exploateringsenhet
- Kommunens ekologiska hållbarhetsenhet
- Samhällsbyggnadsförvaltningen
- Kommunens kostenhet (måltidsverksamhet)
- Kommunens upphandlingsenhet
- Kommunens näringslivsfunktion
- Kommunens säkerhetsenhet

Kommunala bolag

- Eskilstuna Strängnäs Energi & Miljö AB (ESEM)
- Eskilstuna Kommunfastigheter AB (K-fast)
- Destination Eskilstuna AB (DEAB)

Myndigheter och offentliga aktörer

- Myndigheten för civilt försvar (tidigare MSB)
- Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)
- Jordbruksverket (SJV)
- Länsstyrelsen Södermanland
- Länsstyrelsen Västmanland

- Livsmedelsverket
- Europeiska unionen (EU)

Näringsliv och branschorganisationer

- Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
- Ekologiska lantbrukarna
- Agro Södermanland
- Hushållningssällskapet
- Livsmedelsföretagen
- Svensk Handel
- Martin & Servera

Regionala och kommunala samverkansparter

- Region Södermanland
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Andra kommuner: Södertälje, Västerås, Linköping

Forskning och utveckling

- Nationell centrumbildning för livsmedelsberedskap

Omvärldsanalys strategier

Svenska kommunala livsmedelsstrategier fokuserar ofta på att förbättra kvalitet, hållbarhet och näringsinnehåll i offentliga måltider, särskilt inom skola och omsorg. Dessa strategier betonar ibland lokalproducerade råvaror och pedagogiska måltider, men omfattar sällan hela livsmedelskedjan. Ett undantag är Södertälje, som med sin livsmedelsförsörjningsstrategi tar ett bredare grepp och omfattar hela livsmedelskedjan samt kommunens rådighet i förhållande till den.

I många internationella exempel är livsmedelsstrategierna betydligt bredare och sträcker sig bortom själva livsmedelsproduktionen. De omfattar ofta hela kedjan från odling till konsumtion och tar upp frågor som tillgång till mark, prissättning, utbildning, rättvisa och klimatpåverkan. Exempelvis har städer som Toronto och Amsterdam utvecklat strategier som kopplar samman lokal matproduktion med folkhälsa, skolmåltider och insatser mot matsvinn. I Singapore och Seoul satsar man på urban odling och så kallade jordbruksparker – stadsnära odlingsområden som kombinerar produktion, innovation och utbildning för att stärka stadens livsmedelsförsörjning. I Storbritannien och Kanada finns även regionala program som främjar regenerativt jordbruk, korta distributionskedjor och sociala livsmedelsinitiativ. Gemensamt för dessa är att de ser livsmedelssystemet som en integrerad del av samhällsplaneringen, där målen för klimat, hälsa, näringsliv och krisberedskap vävs samman.

Eskilstuna har valt ett mer omfattande styrdokument som samordnar hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och integrerad del av kommunens långsiktiga livsmedelsberedskap och krishantering.

Koppling till andra styrdokument

Det finns en rad mål, strategier och styrdokument som både formar ramen för livsmedelsförsörjningsstrategin och har nära kopplingar till den. Flera av de delstrategier som lyfts i strategin behandlas även i andra dokument. Följande beskrivning tydliggör hur de hänger samman med livsmedelsförsörjningen – något som inte alltid framgår i deras ursprungliga sammanhang.

Agenda 2030 och de Globala målen

De globala hållbarhetsmålen Agenda 2030 är tätt kopplade till livsmedelsproduktion och adresserar matförsörjningens alla led. Mål 2, Ingen hunger, fokuserar på att avskaffa hunger, förbättra näringstillgång och främja ett hållbart, resilient jordbruk som tryggar mat för alla. Mål 11, Hållbara städer och samhällen, betonar stadsplanering som stödjer lokal matproduktion genom grönytor, urban odling och infrastruktur som knyter samman stad och landsbygd för robusta samhällen. Mål 12, Hållbar konsumtion och produktion, syftar till att halvera matsvinnet globalt och använda naturresurser effektivt genom hållbara metoder i hela livsmedelskedjan. Mål 13, Bekämpa klimatförändringarna, kräver att matproduktionen anpassas till klimatförändringar och minskar utsläpp genom resurseffektiva lösningar. Slutligen understryker mål 15, Liv på land, skyddet av ekosystem, biologisk mångfald och bördiga jordar som grund för långsiktig och hållbar livsmedelsproduktion.

Figur II De globala mål som har koppling till livsmedelsförsörjningen

EU:s livsmedelsstrategi

EU:s livsmedelsstrategi, *Från jord till bord* (Farm to Fork Strategy), är en central del av den europeiska gröna given och syftar till att skapa ett rättvist, hälsosamt och miljömässigt hållbart livsmedelssystem inom EU. Strategin täcker hela kedjan – från produktion till konsumtion – och fokuserar på områden som minskat matsvinn, minskad användning av växtskyddsmedel och antibiotika, stärkta ekosystem, förbättrad djurvälstånd och ökad tillgång till hållbar mat.

För svensk livsmedelsproduktion innebär strategin både möjligheter och utmaningar. Sverige har redan relativt höga miljö- och djurskyddsstandarder, vilket gör att många av målen i *Från jord till bord* ligger nära den svenska livsmedelspolitikens grundprinciper. Samtidigt kan skärpta EU-krav på exempelvis produktionsmetoder, gödselanvändning och hållbarhetsrapportering påverka produktionskostnader och konkurrensvillkor för svenska jordbrukare.

Strategin bidrar dock till att stärka efterfrågan på hållbart producerade livsmedel och att harmonisera regler inom EU-marknaden, vilket gynnar svenska producenter som redan ligger långt fram inom hållbarhet, kvalitet och livsmedelssäkerhet.

Nationella och regionala strategier

Sveriges nationella livsmedelsstrategi, antagen första gången 2017 och uppdaterad till Livsmedelsstrategin 2.0 år 2025, syftar till att skapa en konkurrenskraftig, hållbar och innovativ livsmedelskedja som omfattar hela landet. Huvudmålen är att öka den inhemska produktionen av livsmedel, skapa fler jobb, främja tillväxt och samtidigt nå nationella miljömål. Strategin ska också minska sårbarheten och öka robustheten i livsmedelskedjan samt stärka självförsörjningsgraden.

Strategin fokuserar på tre huvudområden: regler och villkor för en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja, konsument- och marknadsfrågor för att öka efterfrågan på svenska livsmedel, samt

kunskap och innovation för att driva utvecklingen framåt. En viktig del är att främja både ekologisk och konventionell produktion för att möta konsumenternas efterfrågan, stärka konkurrenskraften och robustheten i kedjan, samt möjliggöra medvetna konsumentval. Strategin betonar också vikten av exportframgångar och en ökad livsmedelsberedskap för att säkra tillgången vid störningar.

Jordbruksverkets rapport *Förslag på mål och uppföljning* föreslår mål för hållbar ökning av livsmedelsproduktionen fram till 2035 i linje med Livsmedelsstrategin 2.0. Målen spänner över spannmål, kött, mejeri, ägg, potatis, socker, trädgårdsprodukter och sjömat, med fokus på försörjningsgrad och volym. Möjligheter finns i outnyttjade mark- och vattenresurser, medan utmaningar inkluderar klimatförändringar, kostnadsökningar, generationsväxling, importberoende och gröna omställningar. Rapporten betonar investeringar, regelförenklingar, resurseffektivitet, innovation och kedjesamverkan, med uppföljning 2030.

För kommuner är vissa av hindren särskilt relevanta: Konkurrens om mark mot bostäder, infrastruktur och energi kräver aktiv planering för effektiv livsmedelsproduktion. Generationsväxling och arbetskraft prioriteras genom service, bostäder och bredband för att attrahera unga på landsbygden. Kommunen kan underlätta regelförenklingar, stödpaket och tillstånd, samt samverka i kedjan för lokal produktion, livsmedelsberedskap och hållbarhet.

Regional utvecklingsstrategi (RUS) för Södermanland

RUS är den strategiska ramen för hela regionens långsiktiga utveckling, med fokus på hållbar tillväxt, näringslivsutveckling, infrastruktur och kompetensförsörjning. Genom att främja företagsklimatet och innovationskraften i alla sektorer, inklusive livsmedel, bidrar RUS till att stärka Eskilstunas ekonomiska bas och livsmedelsnäringens konkurrenskraft. Genom regional samverkan skapar RUS förutsättningar för att utveckla lokala värdekedjor för mat och stärka kopplingen mellan producenter och konsumenter.

Södermanlands näringslivsstrategi

Region Sörmlands näringslivsstrategi fokuserar på att skapa ett konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv i hela länet. För livsmedelssektorn innebär det stöd till innovation, utveckling av nya affärsmodeller, samt stärkta möjligheter för små och medelstora företag inom produktion och förädling. I Eskilstuna kan näringslivsstrategin bidra till att skapa fler jobb och nya företag inom livsmedelsområdet, samtidigt som den kan främja hållbara tekniker och kretsloppslösningar.

Regional livsmedelsstrategi för Södermanland

Länsstyrelsen Södermanland, Region Sörmland samt LRF har gemensamt ägarskap av länets regionala livsmedelsstrategi. Den regionala livsmedelsstrategin prioriterar hållbar produktion fram till 2030 och skapar mål samt insatser för kompetensutveckling, innovation, livsmedelskvalitet och samverkan mellan aktörer. Den syftar till att öka livsmedelsproduktionen i länet, stärka lokal matidentitet och förbättra företagsklimatet.

Under 2025 revideras handlingsplanen, för den regionala livsmedelsstrategin, för att tydligare knyta an till den uppdaterade nationella livsmedelsstrategin. För Eskilstuna innebär planen ett konkret stöd för att utveckla lokala värdekedjor och göra kommunen mer självförsörjande på mat, samtidigt som hållbarhet och klimatanpassning integreras i produktionen.

Lokala styrdokument

Eskilstuna har en rad styrdokument som direkt, eller indirekt, påverkar den lokala livsmedelsproduktionen.

Här beskriver vi de som har extra stor påverkan –

Eskilstunas översiktsplanering påverkar livsmedelsproduktionen genom att styra hur mark och vattenområden i kommunen används och bevaras på lång sikt. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men ger vägledning för beslut om markanvändning som påverkar där jordbruk och livsmedelsproduktion kan bedrivas. Den hjälper till att säkerställa att det finns tillräckligt med mark för matproduktion samtidigt som staden ska kunna utvecklas och växa.

I den pågående revideringen av översiktsplanen sker ett utökat och fördjupat arbete med att hantera jordbruksmark. Kommunen gör särskilda kartläggningar och analyser för att bättre skydda brukningsvärd jordbruksmark från exploatering. Det handlar om att förbättra planeringsunderlaget så att beslut om markanvändning väger in jordbrukets betydelse och de ekologiska värden som marken har. Det reviderade arbetet innebär också att kommunen ser över arrenden och möjligheter för att stimulera lokal odling, både på landsbygden och i tätorten, exempelvis genom stadsodling.

Eskilstunas Klimatprogram sätter mål för att minska koldioxidutsläppen med cirka 80 procent fram till 2030 och göra Eskilstuna klimatpositivt till 2045. Eskilstunas klimatprogram har en ömsesidig koppling till livsmedelsproduktionen. Programmet driver på för en mer hållbar och klimatsmart produktion genom att stödja lokala producenter med miljövänliga metoder, korta cirkulära kedjor och minskade transporter. Samtidigt måste klimatstrategin ta hänsyn till produktionens villkor, teknik och klimatpåverkan. Hållbara metoder hos lokala aktörer bidrar därmed direkt till att kommunens klimatmål nås snabbare. Programmet framhåller även samverkan mellan kommun, näringsliv, lantbruk och forskning för att utveckla innovativa lösningar som både minskar utsläpp och stärker lokal matproduktion.

Eskilstunas plan för att bli Sveriges bästa kommun för små och medelstora företag (SME-kommun) kan ha en betydande påverkan på livsmedelsproduktionen i kommunen genom att skapa goda och tydliga förutsättningar för utveckling och tillväxt inom denna näring.

Planens inriktning på att förbättra företagsklimatet innebär bland annat att kommunen aktivt arbetar för att underlätta för små och medelstora företag att etablera sig, växa och utvecklas. Detta sker genom effektivare handläggning, förbättrade servicefunktioner och samordning mellan olika myndighetsnivåer samt ökad tillgång till kompetensförsörjning.

Insatserna gynnar särskilt livsmedelsproducenter och förädlingsföretag som ofta ryms inom SME-sektorn, vilken formar en betydande del av livsmedelsbranschen i Eskilstuna. Genom att främja innovation, hållbarhet och digitalisering inom näringslivet skapas bättre möjligheter för lokala matproducenter att stärka sina konkurrensfördelar och anpassa sig till nya marknadskrav och miljöregler.

Särskilt viktigt är kommunens fokus på samverkan och dialog, där kommunen fungerar som en aktiv partner och stödjer utvecklingsprojekt, nätverk och rådgivning. Detta skapar förutsättningar för en mer resiliент och hållbar livsmedelsförsörjning på lokal nivå, vilket är avgörande ur både ett samhällsekonomiskt och ett beredskapsperspektiv.

Eskilstunas anvisningar för upphandling och inköp spelar en avgörande roll för livsmedelsproduktionen. Kommunen köper årligen in livsmedel för cirka 21–22,8 miljoner kronor, bestående av en blandning av svenska, utländska och okända ursprungslivsmedel. Genom att skapa tydliga och enkla anvisningar för

upphandling och inköp säkerställer kommunen att inköpen sker på ett ändamålsenligt, öppet och hållbart sätt.

Riktlinjerna omfattar sociala, miljömässiga och ekonomiska krav som styr inköpen mot att gynna lokal livsmedelsproduktion och dess utveckling. Anvisningarna ger särskilt stöd åt små och medelstora livsmedelsproducenter, vilket ökar deras möjligheter att delta i kommunens offentliga upphandlingar. Detta bidrar till att stärka och bevara regionalt producerade livsmedel inom kommunens olika verksamheter.

Vidare integreras krav på hållbarhet och miljöanpassning i upphandlingsprocessen för att minska klimatpåverkan och främja miljövänliga produktionsmetoder. Kommunen arbetar även aktivt för att förenkla upphandlingsprocessen och minska administrativa hinder, vilket underlättar för mindre producenter att lämna anbud. Detta bidrar till en mångfald i leverantörsbasen och en dynamisk livsmedelsmarknad som gynnar lokal produktion och tryggar livsmedelsförsörjningen över tid.

Eskilstunas Grönplan är ett viktigt dokument som styr hur kommunen ska arbeta med att skydda och utveckla grönområden och naturmiljöer, både i staden och på landsbygden. Genom att värna den gröna infrastrukturen och ekosystemtjänster som pollinering och naturlig vattenrening, skapar Grönplanen förutsättningar för en hållbar livsmedelsproduktion.

Planen bidrar till att bevara jordbruksmark och andra naturområden som är viktiga för odling och djurhållning. Den främjar också lokala kretslopp och biologisk mångfald, vilket är avgörande för naturliga processer inom livsmedelsproduktionen, som pollinering av grödor och frisk jord. Genom att tydligt visa vad som ska skyddas och hur grönområden ska användas, hjälper Grönplanen till att förhindra att viktig mark tas i anspråk för annan exploatering, exempelvis bostads- eller industriutbyggnad.

Dessutom ställer Grönplanen krav på att nya byggprojekt ska bidra till en god och tillgänglig grönmiljö, vilket gör att staden kan behålla en närhet till naturen. Detta kan underlätta för urban odling och stärka sambandet mellan stad och landsbygd i Eskilstuna, vilket i sin tur kan ge fler möjligheter till lokal matproduktion.

Eskilstunas riktlinjer för markanvisning påverkar livsmedelsproduktionen genom att styra hur kommunens mark används och fördelas. Markanvisning innebär att kommunen ger en byggherre rätt att förhandla om att köpa eller arrendera en viss del av kommunens mark för bebyggelse under en begränsad tid. Riktlinjerna är viktiga för att säkerställa att markanvändningen sker på ett sätt som är hållbart och främjar kommunens övergripande mål för bostadsbyggande och näringslivsutveckling.

När det gäller livsmedelsproduktion påverkar riktlinjerna genom att kommunen, när den fördelar mark, kan välja att skydda viktig jordbruksmark från att bebyggas. Detta är avgörande för att säkerställa att det finns tillräckligt med mark för odling och andra livsmedelsrelaterade verksamheter. Kommunen väger alltså in värdet av marken för livsmedelsproduktion i sina bedömningar och kan ställa krav på att viss mark ska bevaras för jordbruk.

Dessutom skapar riktlinjerna ramar för hur och till vem marken ges, vilket kan underlätta för aktörer inom livsmedelsproduktion att få tillgång till mark under förutsättningar som är gynnsamma för deras verksamhet. Kommunens möjlighet att använda både anbudsförfarande och direktanvisning innebär flexibilitet att stödja lokala producenter och främja mångfald på marknaden.

Eskilstunas plan för krisberedskap är tätt sammankopplad med livsmedelsproduktionen, eftersom mat är en grundläggande samhällsfunktion som måste fungera vid kriser och störningar. Planen framhåller god försörjningsberedskap som strategisk inriktning, där samhällsviktig verksamhet som måltider i skola och omsorg ska klara minst tre månader vid svåra störningar. Risk- och sårbarhetsanalyser (RVA) samt kontinuitetsplaner adresserar leveransstörningar av varor inklusive livsmedel, och kräver inventering av resurser för kritiska funktioner.

Planen betonar samverkan mellan kommun, lantbruk, näringsliv och invånare – där dessa uppmanas klara sig själva i minst en vecka vid kris. På så sätt byggs ett mer resilient samhälle som säkrar tillgång till livsmedel under svåra förhållanden

Eskilstunas riktlinjer för måltidsservice är tätt sammankopplade med livsmedelsproduktionen och påverkar kommunens matverksamheter på flera sätt. Måltidsservice lagar dagligen måltider från grunden till förskolor, skolor, äldreomsorg och andra verksamheter, där råvarornas kvalitet och ursprung är avgörande för goda, hållbara resultat.

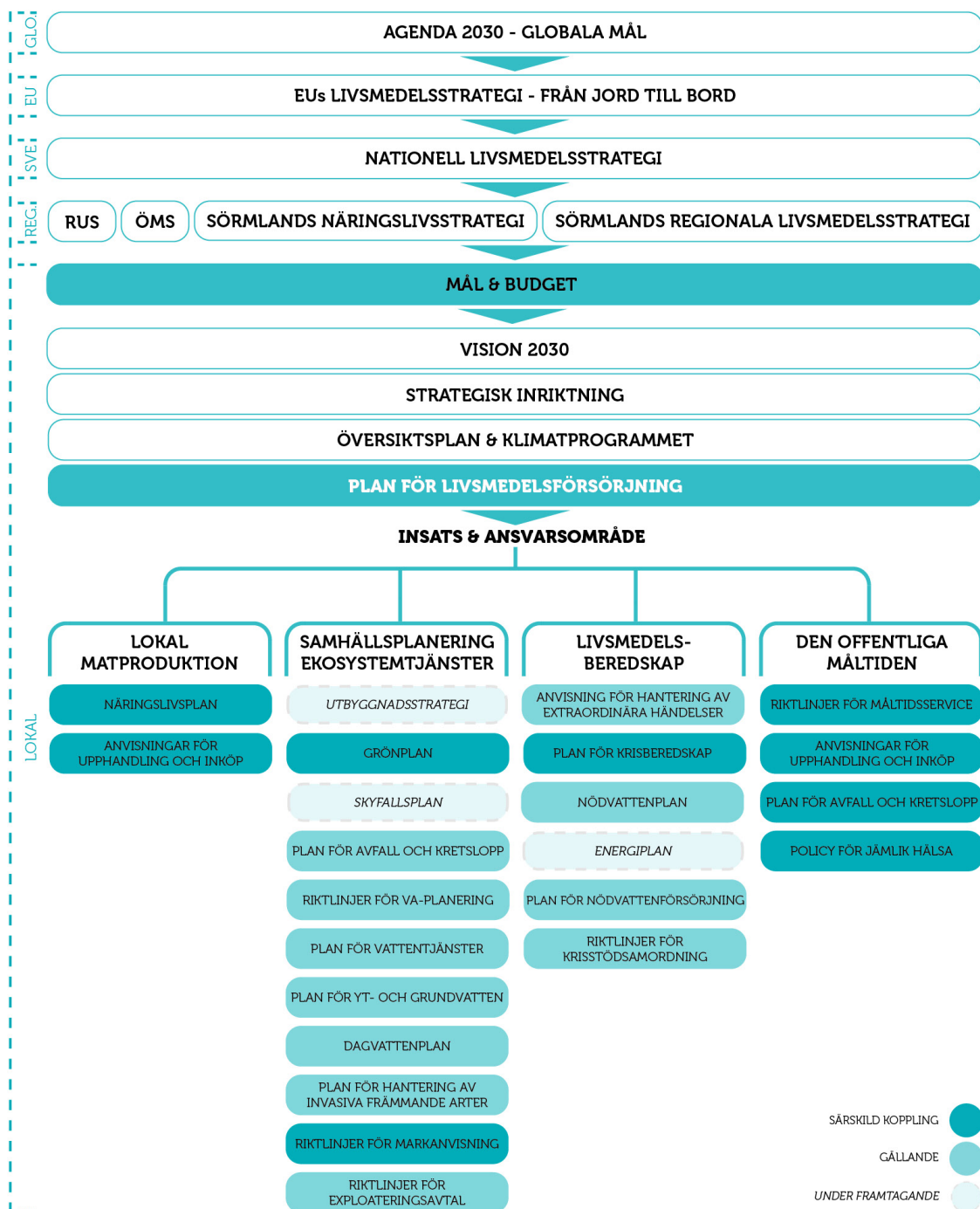
Riktlinjerna kräver god, näringsrik och miljöanpassad mat, vilket driver produktionen mot lokalproducerade och hållbara råvaror. Detta gynnar producenter som kan leverera hög kvalitet och stärker kopplingen mellan kommunens inköp och regional livsmedelsproduktion. Måltidsservice påverkar i sin tur produktionen genom digitala planeringsverktyg som minskar matsvinn och optimerar resursanvändning, samt krav på flexibilitet för specialkost till barn, äldre och personer med särskilda behov.

Måltidsservice arbetar kontinuerligt med att sänka klimatavtrycket per kilo inköpt livsmedel. En genomförd studie av klimatpåverkan från kommunens måltider visade att en 80-procentig utsläppsminskning skulle ge oaptitliga och ohälsosamma måltider. En realistisk målsättning är istället 35 procent minskning till 1,25 kg CO₂e per kilo inköpt livsmedel år 2030, från dagens 2 kg, exempelvis genom att minska nötkött till förmån för kyckling.

STRATEGISKT RAMVERK

Det finns en rad mål, strategier och styrdokument som både formar ramen för Planen för livsmedelsförsörjning och har nära kopplingar till den. Flera av de delstrategier som lyfts i Plan för livsmedelsförsörjning behandlas även i andra dokument. Följande schematiska bild tydliggör hur de hänger samman med livsmedelsförsörjningen.

Figur III Strategiskt ramverk över de styrdokument som har påverkan på plan för livsmedelsförsörjning

Nulägesbild av livsmedelsförsörjningen

Globalt och EU-nivå

Livsmedelsförsörjningen i världen påverkas av faktorer som klimatförändringar, konflikter, geopolitiska spänningar och ekonomiska svängningar. Extremväder, torka och översvämningar minskar skördar och hotar produktionen. Samtidigt påverkas försörjningskedjor av störningar i transport och handel, vilket synliggjorts under senaste årens pandemi och konfliktlägen. Detta har lett till stigande matpriser och ökad osäkerhet för många länder. Global handel är vital för livsmedelsförsörjning, men beroendet av få exportländer och långa kedjor ökar sårbarheten. Samtidigt växer behovet av att ställa om till hållbar och klimatsmart produktion för att minska utsläpp och bevara naturresurser.

EU:s jordbrukspolitik formar livsmedelsförsörjningen genom den gemensamma jordbrukspolitiken (CAP) och Farm to Fork-strategin, men skapar realpolitiska utmaningar som drabbar medlemsländerna olika. CAP:s direktstöd fördelas oproportionerligt, över 50 procent går till Frankrike, Spanien, Tyskland och Polen medan Sverige får 1–2 procent trots liknande yta per gård. Historiskt har stora gårdar gynnats av det arealbaserade stödet utan tak, men CAP-reformen 2023–2027 inför gradvis avtagande belopp och tak för omfördelning till småbruk och unga jordbrukare. Södra och östra EU får högre stöd per hektar, trots att nordliga länder som Sverige har högre produktionskostnader.

Ökade miljökrav inom EU:s jordbrukspolitik på minskat gödsel, växtskyddsmedel och utsläpp pressar lönsamheten särskilt i kallare klimat, där kortare säsonger och lägre produktivitet redan begränsar marginalerna. EU:s stora importberoende av foder som soja (96 procent importerat) och protein orsakas inte direkt av EU-politiken, utan primärt av animalieproduktionens skala, begränsad odlingsbar mark och olämpligt europeiskt klimat för tropiska baljväxter, men frihandel och historiska produktivitetssubventioner har förstärkt det. Detta exponerar systemet för globala störningar som kriget i Ukraina eller pandemier, varför nya strategier pekar mot lokal foderproduktion och alternativa proteiner

Samtidigt erbjuder EU:s inre marknad en unik stabilitet och mångfald genom att möjliggöra frihandel mellan 27 medlemsländer, vilket skapar stora möjligheter för effektiv resursanvändning och tillgång till olika jordbruksprodukter. Unionen investerar också massivt i forskning och utveckling med över 10 miljarder euro riktade mot klimatsmart jordbruk, inklusive teknologier som precisionsodling för optimerad användning av insatsvaror, regenerativa metoder som förbättrar markhälsa och biologisk mångfald, biobaserade insatsvaror som ersätter fossila material samt digitala beslutsstödssystem som hjälper jordbrukare fatta bättre och mer hållbara beslut. Dessutom har EU stärkt sin beredskap efter kriser genom att införa post-krisåtgärder som strategiska livsmedelslager och diversifiering av försörjningskedjor, vilket bidrar till ökad resiliens i livsmedelssystemet.

Sverige

Sveriges självförsörjningsgrad kan beskrivas på flera olika sätt. Ofta anges att landet idag har en självförsörjningsgrad på omkring 50 procent, vilket innebär att hälften av den mat vi konsumerar importeras. Om man enbart ser till kaloriinnehållet i maten producerar Sverige dock mer än vad befolkningen behöver. Våra nuvarande matvanor går alltså inte att tillgodose enbart med svensk produktion. För vissa livsmedel, såsom spannmål och potatis, är den inhemska produktionen relativt hög. Däremot är beroendet av import stort när det gäller frukt, grönsaker och kött.

Sverige har en konkurrenskraftig och, i en internationell jämförelse, hållbar livsmedelskedja med höga krav på djurvelfärd och låg miljöpåverkan, men är samtidigt beroende av importerade insatsvaror som gödsel, foder och energi för att produktionen ska fungera. Detta innebär att även svenskproducerade livsmedel är mycket känsliga för störningar i internationella leverantörskedjor.

Livsmedelsproduktionen skiljer sig tydligt mellan olika delar av landet. Regionala skillnader i effektivitet och produktionsinriktning påverkas av klimat, jordmån och tillgång till mark, vilket gör att olika delar av landet har olika styrkor inom livsmedelsproduktionen: I södra Sverige, särskilt Skåne, Västra Götaland och Östergötland, dominerar spannmålsodling och trädgårdsnäring, och här produceras en stor del av landets grönsaker, frukt och bär. Gotland, Öland och Kalmartrakten är särskilt kända för grönsaks- samt bönodling tack vare många soltimmar och kalkrika jordar. I norra Sverige är odlingssäsongen kortare, men de långa sommarkdagarna ger ändå goda möjligheter för vissa grödor, och djurhållning med kor, får och lamm är vanlig över hela landet. Dessa djur kan omvandla gräs från marker som annars är svårödlade till kött och mjölk.

Den senaste statistiken och analyserna från Jordbruksverket belyser flera centrala utmaningar för svenskt jordbruk – minskad djurhållning, svag lönsamhet och kompetensbrist – kopplade till ogynnsamt väder, höga insatskostnader och en åldrande företagarkår som hotar både produktion och generationsskiften.

Djurhållningen minskar inom flera områden på grund av grovfoderbrist efter extremväder och stigande kostnader, medan många lantbrukare närmar sig pension och lönsamheten pressas av vädervariationer som försenat vårbruk och sämre skördar. Höga kapitalbehov för mark, byggnader och maskiner försvårar etablering för nya generationer, trots stöd som sällan täcker hela kostnaderna vid syskonutköp eller etappvisa övergångar. Samtidigt blir kompetensförsörjningen en alltmer kritisk fråga inom jordbruket. Utöver traditionell kunskap om odling och djurhållning kräver dagens jordbruksverksamheter även spetskompetens inom områden som företagsledning, affärsutveckling och digital teknik. Den snabbt föränderliga och komplexa marknaden ställer höga krav på att kunna navigera ekonomiska utmaningar, utnyttja tekniska innovationer som precisionsodling och digitala beslutsstöd, samt att utveckla hållbara affärsmodeller. Bristen på denna bredare kompetens försvårar för många gårdar att växa, anpassa sig och stärka sin konkurrenskraft, vilket i sin tur påverkar sektorns långsiktiga hållbarhet och utveckling.

Ekologisk produktion växte kraftigt från 7 procent av jordbruksmarken (2005) till 20 procent (2019), men har nu minskat i fem år till 16,6 procent (2024) på grund av lägre lönsamhet och stöd – trots att den fortfarande täcker ca 17 procent av åkermark och betesvall och bidrar till hållbarhetsmål.

Färre men större jordbruksföretag har ökat effektiviteten, men också skapat risker för beredskapen. Markkoncentration gör systemet sårbart eftersom störningar på en stor gård påverkar en större del av produktionen jämfört med många små enheter. Stora arealer med monokulturer ökar risken för sjukdoms- och skadedjurspridning. Mekanisering kan minska biologisk mångfald och försvaga klimatanpassningen. En balans mellan små, mellanstora och stora gårdar är därför avgörande för ett robust och resiliellt livsmedelssystem.

Arrenderad mark utgör en betydande del av den totala jordbruksarealen i Sverige, där cirka 42–45 procent av jordbruksmarken är upplåten på arrende. Av den arrenderade arealen täcks mer än hälften, cirka 55–58 procent, av skriftliga arrendeavtal som löper längre än ett år. Denna utveckling mot fler och mer långsiktiga skriftliga avtal bidrar till ökad trygghet och stabilitet för både arrendatorer och markägare, vilket underlättar planering och investeringar i verksamheten. I Södermanlands län är arrendeandelen i nivå med riksgenomsnittet, där omkring 44 procent av jordbruksmarken är arrenderad.

Kopplat till kommunalt planeringsperspektiv har den ökade andelen hårdgjorda ytor i städerna, såsom vägar, industrimark och annan täkt yta, bidragit till förändrade hydrologiska förhållanden i landskapet. Dessa hårdgjorda ytor minskar markens förmåga att infiltrera och ta upp dagvatten, vilket leder till ökad ytavrinning vid kraftiga regn och skyfallstillfällen. Den ökade avrinningen kan på så sätt påverka både översvämningsrisker i tätbebyggda områden och också jordbruksmarkens dräneringsförhållanden negativt. När avrinningen från städerna ökar och rinner ut på jordbruksmark kan detta orsaka dräneringsproblem och bidra till markpackning samt försämrade odlingsförhållanden. Dessutom kan bristfällig hantering av dagvatten föra med sig andra effekter, såsom erosion, utsläpp av föroreningar och näringsämnen från både urbana områden och jordbruksområden, vilket påverkar markens ekologiska status och produktionsförmåga.

Mellansverige

Livsmedelsförsörjningen i Mellansverige, inklusive Mälardalen, Södermanland, Västmanland och Örebro län, bygger på jordbruksproduktion, förädling och handel. Regionen har stark produktion av baslivsmedel som potatis, spannmål och ägg, med relativt hög självförsörjning. För frukt och grönsaker är beroendet av import stort, särskilt under vintermånaderna.

Mellansverige har en levande livsmedelssektor med flera små och medelstora förädlingsföretag, särskilt i Stockholms län, där antalet lokalt förankrade aktörer vuxit. Trots tillväxtvilja hindras utvecklingen av regelverk, kompetensbrist och begränsad produktionskapacitet.

Handelskedjan är välutbyggd men känslig för störningar i transporter och logistik på grund av begränsad lagerhållning. Konsumtionen domineras av kött, spannmål och mejeriprodukter, medan importen är betydande för frukt, grönsaker och vissa animaliska produkter.

Södermanland

I länet är försörjningsbalansen 136 % och livsmedelsförsörjningen till länets invånare under ett år beräknas räcka i: 1 år, 4 månader och 11 dagar. Försörjningsbalansen tar dock inte hänsyn till faktiska konsumtionsmönster eller behov av insatsvaror, vilket innebär att den inte fullt ut återspeglar komplexiteten i livsmedelssystemets funktion och sårbarheter.

Södermanlands bördiga jordar och långa jordbrukstradition ger goda förutsättningar för både växtodling och djurhållning. Länet har cirka 2 500 jordbruksföretag och över 80 000 hektar åkermark, med höstveten som den dominerande spannmålsgrödan medan odlingen av raps och rybs har ökat avsevärt de senaste åren. Produktionen har vuxit i takt med befolkningstillväxten och drivs av en stark efterfrågan på närproducerad mat, vilket skapar möjligheter för lokala producenter att stärka sin position på marknaden. Vegetabilisk och animalisk produktion kompletterar varandra och utgör en bred bas som bidrar till regionens livsmedelsförsörjning och ekonomi.

Samtidigt utgör viltstammen, särskilt dovhjort och vildsvin, en allvarlig utmaning för jordbruket i länet. Grödeskador kan uppgå till mellan 10 och 20 procent i vissa områden, vilket leder till stora ekonomiska förluster och tvingar många lantbrukare att köpa in foder – något som ofta försämrar lönsamheten. Södermanland är känt för att vara ett av de län som drabbas hårdast av viltrelaterade skador, vilket kräver effektiva viltförvaltningsstrategier för att minska skadorna på jordbruket.

En annan betydande utmaning är en åldrande lantbrukarkår med en minskande andel yngre producenter under 35 år. Detta riskerar att försena generationsskiften och begränsa innovationskraften inom

jordbruket. För att säkerställa jordbrukets framtid och hållbarhet är det nödvändigt att erbjuda utbildning, rådgivning och ekonomiskt stöd för att attrahera och behålla yngre lantbrukare i länet. Dessutom ökar klimatförändringar och stigande kostnader för insatsvaror som gödsel och energi trycket på sektorn och ställer krav på anpassning och effektivisering.

Södermanlands livsmedelssektor består främst av små och mindre förädlings- samt hantverksföretag, med en tydlig brist på mellanstora förädlingsföretag. Primärproducenterna är däremot i många fall relativt större enheter, med odlings- och djurhållningsföretag som brukar en jämförelsevis stor yta per företag. Detta gör att en stor del av råvarorna transporteras utanför länet för vidare behandling. Detta påverkar både värdeskapandet och sårbarheten i livsmedelskedjan negativt. Småskaliga slakterier, hantverksmejerier och andra lokal förädlingsverksamheter är viktiga för att säkra både matberedskap och ekonomisk hållbarhet. Länsstyrelsens kartläggning visar ett tydligt behov av att stärka och utveckla fler anläggningar inom slakteri, mejeri, spannmål, grönsaker och fiskförädling för att minska beroendet av externa aktörer och öka lokal förmåga. Samtidigt fyller små och stora företag olika men kompletterande funktioner i livsmedelssystemet, där volymproduktion är avgörande för att säkerställa robust försörjningsförmåga.

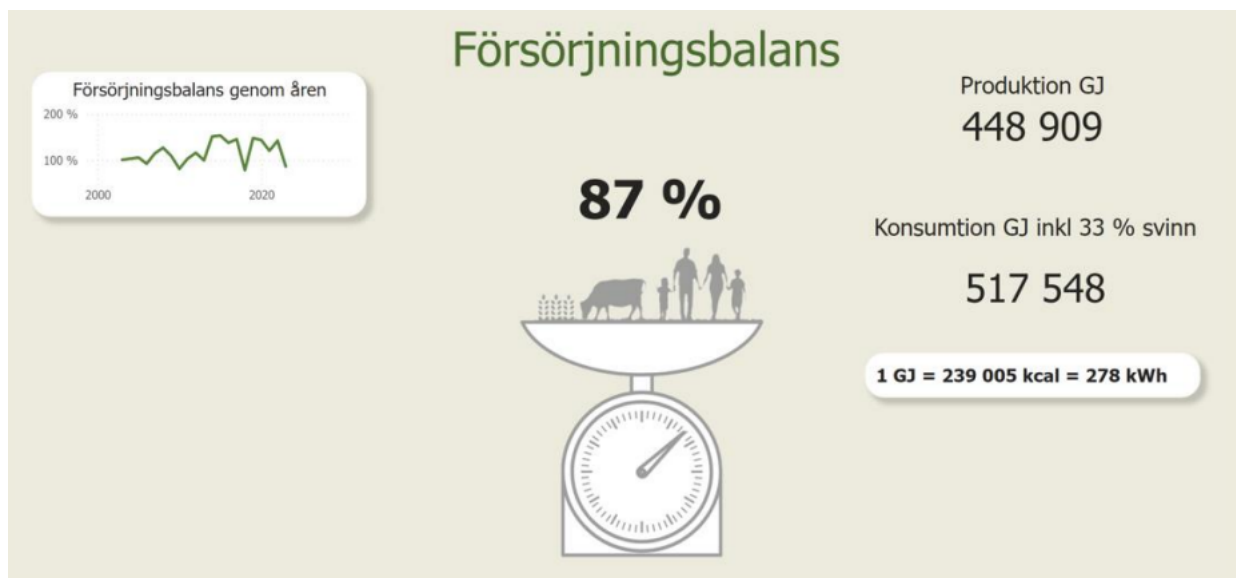
Eskilstuna

Eskilstuna kommun omfattar totalt 125 652 hektar land, varav 28 817 hektar utgörs av jordbruksmark. Denna mark delas in i åkermark och betesmark, där kommunen själv äger cirka 1 900 hektar, varav mellan 100 och 200 hektar används som betesmark. Betes- och vallmark lämpar sig ofta inte för livsmedelsodling, men tack vare jordbruksdjuren omvandlas dessa marker till värdefulla livsmedel som kött, ägg och mjölk.

Under de senaste decennierna har användningen av jordbruksmarken förändrats. Andelen mark som används för grönsaksodling har minskat kraftigt – från 260 hektar år 2005 till endast 33 hektar år 2025 – vilket har ökat kommunens beroende av importerade grönsaker. Samtidigt har andelen mark i träda minskat, vilket visar att mer av jordbruksmarken faktiskt används för produktion idag.

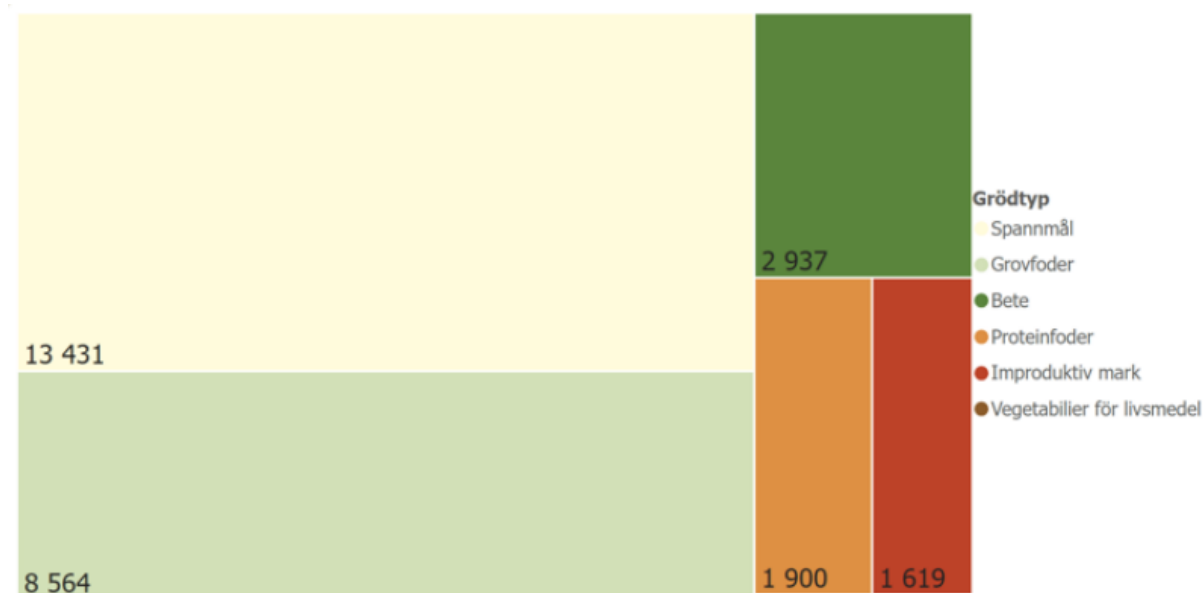
I Eskilstuna kommun brukas cirka 4 000 hektar ekologisk jordbruksmark, varav 2 800 hektar åkermark och 1 200 hektar betesmark, av ett 10–15-tal certifierade primärproducenter. Ingen ekologisk odling sker dock på kommunens egen mark. Andelen ekologisk mark har sjunkit till 13,3 procent år 2024 från en topp på 15,3 procent år 2018, i takt med nationell nedgång och färre lantbrukare. Den lägre avkastningen per hektar är en nyckelutmaning som kräver stöd, forskning och stimulans för att vända trenden.

Försörjningsbalansen i Eskilstuna visar att kommunen har en god grund i sin primärproduktion. Med en försörjningsbalans på 87 procent kan den egna produktionen täcka nästan elva månaders konsumtion, förutsatt att externa insatsvaror och transporter fungerar som de ska. Sedan 2003 har dock försörjningsbalansen minskat från 101 till 87 procent, vilket speglar förändringar i både produktion och konsumtion.

Figur IV Försörjningsbalans för Eskilstuna kommun 2024

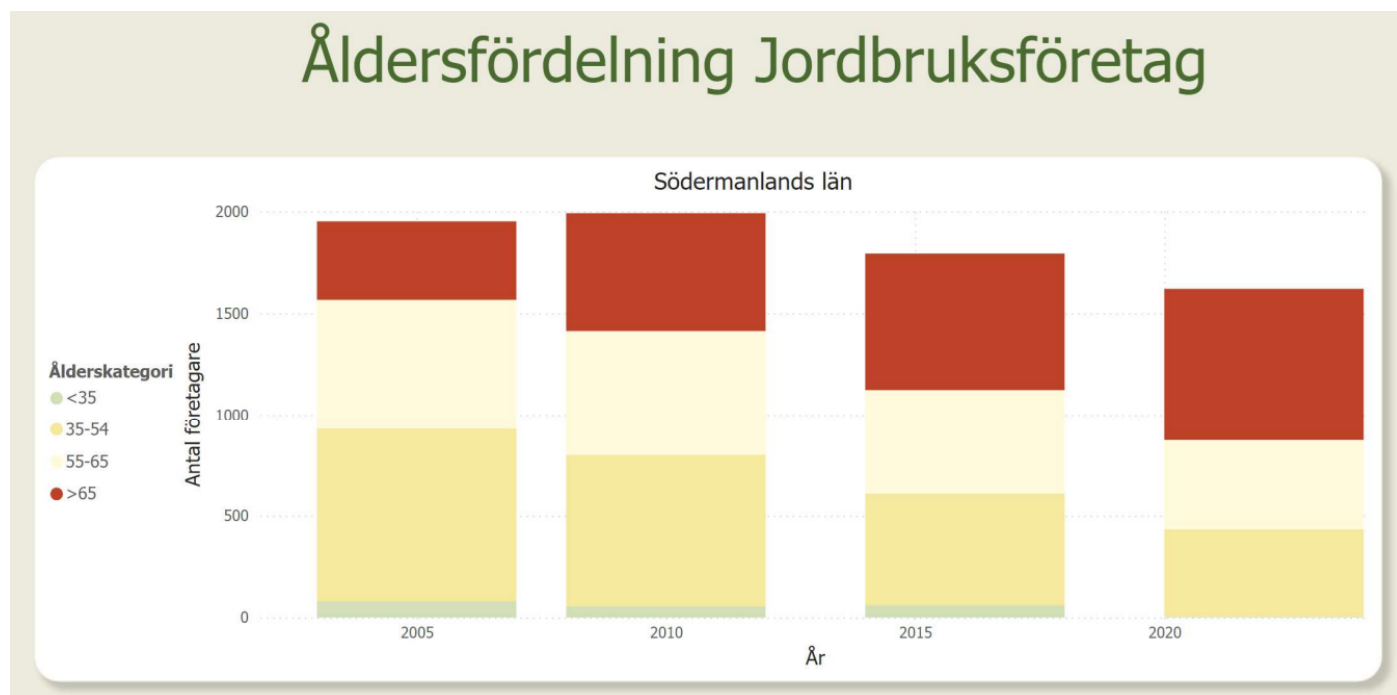
Spannmålsodling dominerar jordbruksmarken och upptar cirka 47 procent av arealen, medan bete och grovfoder står för ungefär 40 procent. Produktionen av proteingrödor är däremot otillräcklig, vilket innebär att kommunen behöver komplettera med inköp utifrån för att möta behovet, särskilt inom animalieproduktionen där nöt, gris och fjäderfä dominerar. För idisslare utgör grovfodret en viktig proteinkälla, men det krävs även andra grödor som spannmål, ärtor och åkerbönor – flera av dessa skulle kunna odlas i större utsträckning lokalt.

Figur V Fördelning av grödtyp på jordbruksmarken i Eskilstuna kommun

En utmaning som blivit allt tydligare är att lantbrukarkåren blir äldre och färre. Om generationsväxlingen inte underlättas riskerar detta att skapa sårbarheter i framtiden, särskilt eftersom färre men större gårdar

kan innebära ökad känslighet för störningar. Samtidigt är det höga inträdesbarriärer för nya lantbrukare, vilket försvårar för yngre att ta över verksamheter.

Figur VI Åldersfördelning i lantbrukarkåren i Eskilstuna

Kommunens offentliga måltider består till cirka 50 procent av svensk mat, vilket är högre än rikssnittet. För att öka andelen ytterligare kan kommunen exempelvis se över sina upphandlingskriterier för att prioritera svenska råvaror och arbeta mer aktivt med leverantörsdialoger. Genom att analysera inköpsstatistiken och identifiera produktgrupper där det finns potential att byta ut importerade varor mot svenska alternativ, kan kommunen successivt höja andelen svenskproducerad mat i de offentliga köken.

När det gäller förädlings- och logistiknoder saknar Eskilstuna idag större anläggningar för livsmedelsförädling och logistik. Nästan all mjölk som produceras i kommunen förädlas utanför länet, och slakt samt spannmålsförädling sker huvudsakligen i närliggande län eller kommuner. Detta gör kommunen beroende av externa noder, vilket kan skapa sårbarheter vid störningar i transporter eller energiförsörjning. Det finns därför ett tydligt behov av fler mellanstora förädlingsanläggningar, till exempel för chark, mejeri och grönsakshantering, samt småskaliga eller ambulerande slakterier för att minska transportavstånden och öka robustheten.

Matsvinnet bidrar med 8–10 procent av globala växthusgasutsläpp, och i Sverige slängs cirka 33 kilo mat per person och år, en nivå som troligen gäller även i Eskilstuna. Åtgärder inkluderar bättre planering hos producenter och handlare, smartare förpackningar för längre hållbarhet, konsumentkampanjer om portionsstorlekar och bäst före-datum.

För att stärka Eskilstunas livsmedelsberedskap och minska klimatpåverkan rekommenderas att kommunen ökar inköpen av lokal och svensk mat, gynnar lokala företag i hela livsmedelskedjan, minskar matsvinnet och underlättar återföring av restprodukter till jordbruksmarken.

Kommunen kan bidra till att minska beroendet av importerade proteingrödor genom att tillsammans med lantbrukare och regionala aktörer främja odling av lokala balj- och oljeväxter. Möjligheterna begränsas dock delvis av den stora vildsvinsstammen, som särskilt lockas till baljväxter och kan orsaka omfattande skador under tillväxtfasen.

Fler lokala förädlingsanläggningar och flexibla logistiklösningar behövs för ökad resiliens. Tillgången till drivmedel och energi måste säkras för produktion och transporter vid kris, samtidigt som beroendet av fossilbaserade insatsvaror som gödsel, växtskyddsmedel och plast minskas genom stöd till lokala alternativ som biogödsel och regenerativa metoder. Offentliga kök kan fungera som drivkraft genom strategisk menyplanering, upphandlingskriterier som prioriterar hållbara råvaror och samordnad logistik som gynnar närliggande producenter.

Offentliga måltider

Måltidsservice

Riktlinjerna för servicenämndens måltidsservice i Eskilstuna kommun syftar till att säkerställa att alla måltider som serveras inom verksamheten håller hög kvalitet, är näringsriktiga och vällagade, samt att lagar och regler följs. Måltiderna ska bidra till lärande och hälsa för barn, elever och äldre, och samtidigt ha så liten miljöpåverkan som möjligt.

Måltidsservice samlar kommunens offentliga restauranger och kök i en gemensam organisation med cirka 350 medarbetare. Samskapande är en viktig del av arbetet, där dialog förs med politiker, gäster och förvaltningar för att skapa en gemensam bild av uppdraget. Gästerna har inflytande över sin måltid och måltidsservice fungerar rådgivande och stödjande i alla måltidsfrågor.

Varje dag serveras omkring 26 000 måltider inom förskola, skola, gymnasium, omsorg och till äldre samt personer med funktionsnedsättning. Medarbetarna har relevant utbildning och erfarenhet, och deras engagemang för yrket och gästen är centralt. Kompetensutveckling sker regelbundet för att säkerställa kvaliteten.

Maten lagas från grunden enligt Livsmedelsverkets definition, vilket bidrar till både säkerhet och kvalitet. Menyerna är varierande och välkomponerade, och gästens behov och preferenser står alltid i centrum. Köken ska vara ändamålsenliga och följa livsmedelslagstiftning samt kommunens egenkontrollprogram. Arbetskläder ska vara enhetliga och avsedda för kök, och gäster samt barn är välkomna att delta i köksaktiviteter. Det finns forum för dialog om måltiden i varje verksamhet, och budgeten ska räknas upp med prisindex för att bibehålla matkvaliteten. Måltidsservice följer skollagen, läroplanen, socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen.

Hållbarhet är en viktig del av verksamheten. Måltidsservice bidrar genom att i möjligaste mån köpa svenska och närproducerade livsmedel som gärna får vara ekologiska och det ska finnas tydliga mål kopplat till dessa inköp. Transporter minimeras och rödlistade fisk- och köttslag undviks. Kött som köps in ska följa svensk lagstiftning och andelen animalier med hög miljöpåverkan minskas, med undantag för viltkött och naturbeteskött. Arbetet med att minska matsvinn pågår kontinuerligt. Alla måltider planeras enligt nordiska och svenska näringsrekommendationer. Barn och äldre ska få tillräckligt med näringsämnen, och tomma kalorier undviks i förskola och skola. Äldre erbjuds specialkost och måltiderna sprids över dygnet för att undvika lång nattfasta.

Lokal mat

Eskilstuna kommun definierar *NÄRA mat* mat som livsmedel från Mälardalen med omnejd (de fyra Mälarkommunerna, kranskommuner och övriga Södermanland), vilket används som riktlinje vid inköp av lokalproducerade livsmedel. I kommunens inköpsstrategi prioriteras lokal mat från närliggande producenter för att minska transportavstånd och stärka hållbarheten, med en prioriteringsordning som lyder: 1) lokalproducerat och ekologiskt, 2) svenskt och ekologiskt, 3) lokalproducerat, 4) svenskt, 5) utländskt ekologiskt och fair trade, 6) utländskt ekologiskt. Ocertifierat utländskt kött undviks.

Att bredda definitionen av lokal mat ger flera fördelar. Det lokala utbudet är mycket begränsat, och att enbart upphandla från närområdet kräver omfattande administration – koordinering med få producenter och risk för leveransbrist. En bredare definition öppnar för fler producenter inom riket, stabiliserar inköpen och minskar sårbarheten utan att kompromissa med hållbarhet. Det utesluter inte aktivt stöd till lokala aktörer. Kommunen kan fortsatt göra inköp av närproducerade råvaror i offentliga upphandlingar där det är möjligt, främja korta försörjningskedjor, direktförsäljning och lokala marknader. Parallellt kan nätverk, marknadsföring och resurser stärka småskaliga producenter. Genom dubbel strategi, breddad bas och lokalt fokus, blir livsmedelssystemet både robust och inkluderande.

Hållbarhetsmärkningar

Eskilstuna kommun ställer idag tydliga hållbarhetskrav vid inköp av mat, där ekologiska och certifierade produkter som KRAV prioriteras när det är möjligt. Kommunen vill att all mat som köps in ska vara säsonganpassad och producerad på ett hållbart sätt för att bidra till minskad klimatpåverkan och stödja goda miljö- och arbetsförhållanden. Hållbarhetsmärken som KRAV, Fairtrade och andra etiska certifieringar vägs in i upphandlingarna för att säkerställa att maten är producerad med respekt för både miljö och människor.

Vid upphandlingar kräver kommunen också att leverantörer har ett aktivt miljöarbete för att minska negativa effekter, samt att produktionen sker under schyssta arbetsvillkor utan barnarbete eller exploatering. I de fall produktionen sker utanför Europa ställs särskilda krav på hållbara leveranskedjor enligt internationella konventioner. Andelen ekologiska varor i skolans inköp följs regelbundet upp med månatlig statistik och jämförs med andra kommuner inom Fyra Mälarstäder (4M). Fram till 2018 var kommunens kök KRAV-certifierade och hade som mål att minst 50 procent av inköpen skulle vara ekologiska. Efter att detta siffermål togs bort har andelen ekologiska inköp i köken minskat och låg i genomsnitt på 38 procent år 2024.

Ekologiskt jordbruk erbjuder fördelar för klimat, miljö och livsmedelsberedskap genom minskat beroende av importerade insatsvaror och diversifierade odlingssystem. Näring cirkulerar lokalt via kretslopp istället för konstgödsel och kemikalier, vilket främjar rikt mikroliv i jorden, biologisk mångfald och koldioxidbindning. Småskaliga enheter och lokal foderproduktion gör systemet mer robust mot störningar i globala leveranskedjor, som vid importstopp eller kriser. Trots lägre skördar per hektar ger ekologisk produktion lägre övergödning, energiförbrukning och växthusgasutsläpp genom växtföljder och gröngödsling.

Livsmedelsberedskap

Kommunen har en central roll i att säkerställa livsmedelsförsörjningen till samhällsviktiga verksamheter såsom vård, skola och omsorg vid kris och höjd beredskap – ett ansvar som regleras i Livsmedelslagen (2006:804) och kommer att förtydligas i föreslagen ny lagstiftning (SOU 2024:8).

Enligt MSB och Livsmedelsverkets vägledning bör kommunen dimensionera livsmedelsberedskap för minst två veckors livsmedelsförsörjning till dessa verksamheter, medan individer förväntas klara sig en vecka med egna förråd.

MSB och Livsmedelsverket rekommenderar en integrerad strategi som kopplar måltidsservice, kontinuitetsplaner och risk- och sårbarhetsanalyser (RSA), med kartläggning av lokal produktion, försörjningskedjor, behov hos sårbara grupper samt risker kopplade till mark, infrastruktur och arrenderad jordbruksmark. Analysen bör fokusera på beredskapslager, distribution, stöd till lokal odling och omställning till fossilfria drivmedel i samverkan med nationella och regionala aktörer.

Genom samverkan med lantbrukare, producenter, grossister och frivilligorganisationer, i linje med MSB:s samverkansmodell, stärks måltidsberedskapen med stabil logistik, reservkraft, digitala styrsystem och alternativa distributionsvägar, särskilt för sårbara grupper. Regelbundna övningar och uppdateringar säkerställer en resilient försörjningskedja

Både Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Ekologiska lantbrukarna betonar vikten av ett nära samarbete mellan lantbruket och kommunen. De framhåller att kommunerna behöver ta ett aktivt ansvar för att skapa en robust och självförsörjande livsmedelsproduktion som kan stå emot störningar och kriser. Det handlar inte bara om att ha tillräckliga lager av mat, utan också om att förstå de långsiktiga infrastrukturella och organisatoriska förutsättningarna för att kunna upprätthålla tillgången till svenska råvaror. LRF understryker att kommunerna bör utveckla tydliga strategier för att säkra primärproduktionen, stödja och utveckla den svenska livsmedelsproduktionen samt skapa förutsättningar för en hållbar och resilient livsmedelskedja. De betonar också att samverkan mellan olika aktörer, inklusive lantbrukare, offentliga verksamheter och näringsliv, är avgörande för att stärka livsmedelsberedskapen. Därutöver handlar det om att arbeta med medvetenhet och information till befolkningen samt att förbättra infrastrukturen för lokal livsmedelsförsörjning, inklusive lagring, distribution och logistik.

Organisation

Servicenämnden

Yttrande

Övergripande: En reviderad plan bör innehålla:

- tydliga, mätbara mål och prioriteringar
- klargöra ansvar, beslutsmandat och politisk förankring
- definiera centrala begrepp
- tydligt avgränsas i förhållande till befintliga

Uppfyller inte kraven på en plan:

En plan ska ange en tydlig riktning genom konkreta och uppföljningsbara mål samt klargjord ansvarsfördelning.

Föreliggande förslag:

- saknar mätbara mål
- saknar tydliga prioriteringar
- skjuter centrala delar av genomförandet till framtida färdplaner

Otydlig struktur och bristande styrbarhet: Det är oklart hur planförslaget och det tillhörande kunskapsunderlaget förhåller sig till varandra. Detta skapar osäkerhet kring vad som faktiskt är

Oklara begrepp försvårar styrning: Planen innehåller ett flertal centrala begrepp som inte definieras, exempelvis hållbara livsmedel, lokal och hållbar mat samt klimatkrav.

Otydlig ansvarsfördelning och bristande politisk förankring: Planen bygger i stor utsträckning på arbete i tvärsektoriella arbetsgrupper på tjänstepersonsnivå. Samtidigt saknas tydlighet kring:

- vem som fattar beslut
- hur resultaten ska fastställas
- hur den politiska styrningen säkerställs

Risk för dubbelstyrning och otydlig nytta:

Flera av de föreslagna insatserna inom exempelvis lokal matproduktion och upphandling motsvarar redan:

- beslutade planer
- etablerade arbetssätt
- pågående verksamhet

Den offentliga måltiden: Servicenämnden noterar att centrala utgångspunkter för den offentliga måltidsverksamheten inte framgår, såsom att verksamheten följer Livsmedelsverkets rekommendationer.

Vidare används begrepp och formuleringar som saknar tydlig innebörd och i vissa fall inte överensstämmer med hur verksamheten faktiskt bedrivs. De prioriterade insatserna är delvis överlappande och i vissa delar redan reglerade i lag.

Vård- och omsorgsnämnden

Det är positivt att livsmedelskostnader föreslås undantags från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år. Samtidigt menar vård- och omsorgsnämnden att effektiviseringskravet bör minskas i motsvarande grad för att undvika risken för att nämnden behöver göra neddragningar i

Det torde vara en kostnadseffektiv åtgärd att kommunen uppmanar anställda att vara noga med sin hemberedskap, vilket planen skulle kunna resonera kring. Det skulle även behövas ett resonemang kring att inte alla personer har förmåga att själva bygga krislager.

Det är också önskvärt att det är tydligare vilken funktion som är dokumentansvarig för planen. Det gäller dels på förstasidan, dels på sidan 10 under rubriken "Uppföljning och styrning" där flera

Vidare är det oklart hur färdplanerna med eventuella ekonomiska konsekvenser ska förankras och tas om hand i berörda nämnder och förvaltningar, samt hur färdplanerna ska följas upp i praktiken.

Bland de prioriterade insatserna för livsmedelsberedskap bör analysen tydliggöra att ansvaret för beredskap och distribution ligger hos Måltidsservice samt Omlastnings- och logistikcentralen. Om vård- och omsorgsnämnden drabbas av ökade kostnader så riskerar det att drabba kärnverksamheten om inte resurser tillförs.

Vidare kan hållbarhetskraven vid upphandling medföra ökade kostnader som kan påverka en redan ansträngd ekonomi om inte extra resurser tillförs.

Planen verkar innebära krav på kompetenshöjning kring matsvinn, vilket kan vara utmanande att genomföra givet de kompetensförsörjningsutmaningar som nämnden redan står inför.

Kultur- och fritidsnämnden

Underlagen håller en strategiskt hög nivå, det hade dock varit önskvärt att dokumenten i större utsträckning utformats som styrande verktyg för det löpande arbetet. För att möjliggöra det hade en tydligare prioritering av insatser fram till 2030, samt en klarare beskrivning av ansvar, styrning och genomförande varit nödvändig. Nu lämnar underlagen utrymme för tolkning.

Grundskolenämnden, Gymnasienämnden samt Förskolenämnden

Alla tre nämnder antar Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande till kommunstyrelsen.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på

..

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

Planen anger att "färdplaner" och "steg-för-steg-strategier" ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- Plan för resurser: Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen, måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.

- Definition av basala förmågor: Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild Särskild oro kring finansieringsmodell och minskade elevvolymen Nämnden vill lyfta en stor oro gällande finansieringen av skolmåltiderna i förhållande till demografiska förändringar.

Räddningstjänst- och tillstånds nämnden

Tydliga målsättningar saknas

Planen innehåller många goda tankar i de föreslagna, prioriterade insatserna. De prioriterade insatserna är dock många (23) varav de flesta i form av kartläggningar, framtagande av planer, strategier och analyser – de mer konkreta åtgärderna är få. Konkreta, tidsatta målsättningar avseende vad kommunen slutligen vill uppnå, eller vad man vill ha uppnått 2030, när det gäller t ex försörjningsbalans eller beredskapsförmåga saknas.

Tydliggjorda roller och ansvar

Inledningsvis står att planen bl a syftar till att "tydliggöra roller och ansvar". Under rubriken "Uppföljning och styrning" framgår att planen ägs av kommunledningskontoret och för att omsätta planen i praktiken ska färdplaner tas fram för varje insatsområde i samarbete mellan förvaltningar, bolag och externa intressenter. Den här beskrivningen kan inte sägas vara särskilt tydlig i frågan om vilken roll och vilket ansvar respektive nämnd/bolag bär.

Fokus på livsmedelsförsörjning

Planen har stort fokus på klimat och hållbarhet vilket naturligtvis är en viktig aspekt, inte minst i frågan om livsmedelsförsörjning. Dock finns andra planer som har klimat och hållbarhet som fokus och det bör därför inte dominera texten och driva innehållet i den här planen som ska ha fokus på att

Prioriteringar vid störningar bör tydliggöras

Planen innehåller många ansatser och prioriterade insatser, men det är oklart vad som är prioriterat vid faktiska störningar och hur det ska säkerställas.

Totalförsvarsperspektivet behöver ingå

Texten avseende livsmedelsberedskap fokuserar nästan uteslutande på fredstida kriser.

Totalförsvarsperspektivet och kommunens del i det civila försvaret behöver framgå. Nu riskerar man att ge en ofullständig bild av kommunens ansvar.

Samhällsbyggnadsnämnden	Vissa delar av livsmedelsförsörjningsplanen behöver tydligare integreras i den fysiska planeringen för att klargöra vilka perspektiv som ska ingå i samlade bedömningar inom plan- och lovprocesser. Detta omfattar exempelvis de avvägningar som görs mellan olika intressen vid förändrad markanvändning (nya bostäder eller verksamheter) i både Översiktsplanering och detaljplanering, samtidigt minska transportsektorns klimatpåverkan, säkerställa hänsyn till naturvärden och biologiska mångfald. I vissa fall prövas bedömningar vidare av länsstyrelsen. Det är viktigt att följa upp dessa ärenden för att ta tillvara erfarenheter och säkerställa att kommunens fortsatta planering sker i linje med gällande lagstiftning och regionala intressen.
--------------------------------	--

Det vore även önskvärt om det framgår i planen hur kommunen kan stärka stödet till privata fastighetsägare och näringsidkare inom jord- och skogsbruk, då dessa grupper i dagsläget upplevs saknas i de övergripande strategierna.

Under rubriken "Målkonflikter och synergier" bör det tydliggöras att analys av målkonflikter samt potentialen i mellan olika typer av markanvändning behöver ske tidigt i den fysiska planeringsprocessen, framför allt inom ramen för kommunens översiktsplan och detaljplaner. I den samlade bedömningen i planprocessen görs välgrundade avvägningar mellan exempelvis

bebyggelseplanering och infrastruktur.
Det är viktigt att det framgår när i planeringen olika saker ska göras, så att livsmedelsfrågorna inte introduceras för sent och därmed riskerar att väljas bort till förmån för andra intressen. Planen bör tydligt beskriva vilka undersökningar som behöver göras tidigt, till exempel i översikts- och detaljplanering, för att kunna redovisa konsekvenser av förändrad markanvändning och vid behov redovisa. Kommunen bör sträva efter att redan i tidiga skeden, såsom vid idéberedning eller planbesked, kunna ge en tydlig indikation om hur möjligheten att ta jordbruksmark i anspråk bedöms. Det ska bygga på tydliga riktlinjer och bidra till ökad förutsägbarhet i planprocessen, särskilt för

Analysen bör även omfatta kumulativa effekter, det vill säga den samlade påverkan som uppstår när många mindre beslut fattas över tid. Ett ökat antal mindre exploateringar på landsbygden kan var för sig framstå som begränsade, men tillsammans ha större konsekvenser, vilket på längre sikt kan påverka den

Under rubriken "Samhällsplanering och ekosystemtjänster" behöver stycket som beskriver möjligheten av att flytta matjordlager vid behov, eventuell kompletteras med en bredare konsekvensanalys. En sådan analys bör omfatta påverkan på biologisk mångfald, hur bra jorden kan producera framöver och hur människor upplever landskapet och sina möjligheter till friluftsliv.

Ställningstagandet om att matjord "ska" omlokaliseras behöver konkretiseras. Det krävs tydlighet kring vem som bär ansvaret och kostnaden, samt vilket mandat kommunen har att ställa detta krav. Det bör även utredas om åtgärden ska gälla all jordbruksmark eller bara mark med specifika värden, samt om omlokalisering av matjord ska betraktas som en form av kompensationsåtgärd vid ianspråktagande av mark.

-Citat sid. 12: " Genom kartläggning av värdefull jordbruksmark, risker från klimat och extremväder samt planering av skyddsåtgärder kan Eskilstuna stärka den lokala livsmedelsproduktionen. Kommunen bör även se över arrendeavtal för att uppmuntra hållbara metoder, diversifierad produktion och ökad beredskap. Om jordbruksmark tas i anspråk ska

Vid analysen av vad som utgör "värdefull jordbruksmark" behöver kommunen vara tydlig med vilken metod och vilka krav som ställs. Det är viktigt att visa skillnaden mellan vad som är bäst i hela landet och vad som är bäst i vår region.

Bedömningen bör även ta hänsyn till att mindre eller mer svårbrukade marker kan ha stor betydelse för sociala sammanhang, biologisk mångfald, landskapsbild och kulturbiotiska värden.

Det vore värdefullt att lägga till ett stycke som beskriver hur översikts- och detaljplaner, tidigt i processen, kan stödja en kvalitativ och nyanserad avvägning mellan olika synergier och målkonflikter som kan uppstå i arbetet med att nå

Den fysiska planeringen bör även beakta redan etablerad jordbruksverksamhet, så att ändrad markanvändning i närheten inte försvårar möjligheten att bedriva en långsiktigt lönsam livsmedelsproduktion, exempelvis genom ökade störningar, begränsningar i brukandet eller

Under rubriken "Prioriterade insatser för samhällsplanering och ekosystemtjänster" är det fördelaktigt att lägga till följande:

-Undersöka synergier och målkonflikter i översiktsplanen.

-Utveckla ett lokalt mätverktyg i kartformat för att kunna följa upp jordbruksmarkens värde, arealer och hur mycket mark som faktiskt tas i anspråk över tid.

-Ta fram en strategi för att utreda alternativa lokaliseringar på kommunägd mark i första hand vid väsentliga samhällsintressen

<i>Socialnämnden</i>	Socialnämnden har tagit del av remissversionen – Plan för livsmedelsförsörjning med tillhörande kunskapsunderlag. Inom nämndens verksamhetsområde finns boenden som berörs av planen. Nämnden ställer sig positiv till planen för livsmedelsförsörjning med tillhörande kunskapsunderlag som syftar till att stärka kommunkoncernens beredskap och hållbarhet.
<i>Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden</i>	

Planens logiska struktur och beroenden

Planens första tre områden – lokal produktion, samhällsplanering och beredskap – skapar de grundläggande förutsättningarna för att kommunens kärnuppdrag, den offentliga måltiden, ska fungera även vid störningar. Förvaltningen föreslår att detta samband tydliggörs ytterligare för att stärka

Tillgänglighet och invånare med särskilda förutsättningar

Förvaltningen ser behov av att planen utvecklar hur kommunen når de invånare som har svårast att hantera eller förbereda sig inför en kris. Det rör bland annat personer som:

•Ännu

inte kan svenska

- Saknar digital vana
- Har låg kunskap om beredskap
- Lever under förhållanden där det är svårt att bygga upp egna lager

För att planen ska vara socialt hållbar behöver den beskriva hur kommunen ska stödja dessa grupper med praktisk information, individuellt anpassat stöd och inkluderande kommunikationskanaler. Barnperspektivet

Tydligare begreppsanvändning kring beredskap

Begreppet beredskap används i planen både som övergripande mål och som konkret åtgärd.

Förvaltningen rekommenderar att planen skiljer tydligare mellan:

- Det långsiktiga uppbyggnadsarbetet (resiliens)
- De akuta insatser som behövs när en kris inträffar (lager, reservkraft m.m.)

En sådan skillnad skulle öka förståelsen för planens prioriteringar

Kompetensförsörjningens betydelse

Planen beskriver en stor jobbtillväxt inom livsmedelskedjan, men pekar samtidigt på en betydande kompetensbrist. Förvaltningen ser därför behov av att planen tydligare beskriver hur de nya arbetstillfällena ska kunna bemannas.

Aktivitetskravet kan vara en del av lösningen för enklare arbetsuppgifter, men kräver att tillräcklig utbildning och kompetens finns

Ansvar och uppföljning

För att underlätta samverkan föreslår förvaltningen att planen kort beskriver:

- Vilket ansvar olika förvaltningar och aktörer har
- Vad som ska följas upp årligen och vilka indikatorer som används
- Hur detta går in i nuvarande kommunövergripande utvecklingsstruktur (KUG)

Bemötande

Se nedan –

Det övergripande målet är att: *Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU , nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.* Detta är ett mål i linje med livsmedelsstrategierna från EU, nationell och regional nivå. Att mäta om den faktiska ökar görs årligen av Jordbruksverket på länsnivå, detta kan också kompletteras med lokala analyser. *Rutin för uppföljning av det övergripande målet skrivs in i planen. För varje insatsområde kompletteras planen med ett eget mål.*

Kunskapsunderlaget är, precis vad det låter som, ett underlag som ska komplettera planen genom att ge en bättre förståelse för ämnet, men det har inte samma status som själva planen. *Denna hierarki kommer förtydligas i planen.*

Begreppen ses över och definieras tydligare alternativt ändras. Definitionerna flyttas även till planen.

Prioriteringarna framgår av de insatser som beskrivs inom respektive insatsområde. Insatserna berör flera nämnder och styrelser och behöver konkretiseras ytterligare, vilket sker i tvärsektoriella arbetsgrupper med ansvar för genomförande, uppföljning och revidering. Ytterligare beslut och prioriteringar fattas inom ordinarie beslutsprocesser och förankras i linjeorganisationen. *Inom respektive insatsområde kommer det i planen tydliggöras vilka nämnder och styrelser som berörs.*

Planen innehåller en översikt av relevanta styrdokument inom livsmedelsområdet samt en matris som visar hur dessa förhåller sig till varandra. I kunskapsunderlaget presenteras en fördjupad genomgång av styrdokument på lokal, regional, nationell och EU-nivå som alla påverkar livsmedelsförsörjningen. Plan för livsmedelsförsörjning har ett övergripande perspektiv och listar prioriterade insatser som kan stärka livsmedelsförsörjningen i Eskilstuna kommun.

Planen förtydligas med att måltidsverksamheten följer Livsmedelsverkets rekommendationer. Begrepp och formuleringar ses över och rättas till. Insatserna ses över och avgränsas tydligare.

Formuleringen om att livsmedelskostnader undantas från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år utgår ur planen.

Ställningstaganden av den typen beslutas på övergripande nivå och regleras därför inte inom ramen för detta styrdokument.

I dagsläget saknar kommunen en explicit strategi eller plan för aktivt arbete med livsmedelsberedskap, vilket beskrivs i planen. Det finns dock flera insatser föreslagna för att genomföra en samlad analys av livsmedelsberedskap och utifrån denna utarbeta en gemensam strategi och prioriterade åtgärder för kommunens livsmedelsberedskap. I detta arbete bör en kartläggning av olika målgrupper och hur de ska

På förstasidan framgår det att *Kommunledningskontoret, Miljö och samhällsbyggnad* är den avdelning som är dokumentansvarig. Inom respektive insatsområde kommer det i planen tydliggöras vilka nämnder och styrelser som berörs.

Det är viktigt att ansvar, styrning och genomförande av planen tydliggörs i planen. Prioriteringarna framgår av de insatser som beskrivs inom respektive insatsområde. Eftersom insatserna berör flera delar av organisationen behöver de konkretiseras i det fortsatta arbetet med färdplanerna. Arbetet sker i tvärsektoriella arbetsgrupper där representanter utses av berörda nämnder, och omfattar både genomförande samt årlig uppföljning och revidering av färdplanerna. Ytterligare beslut och prioriteringar fattas inom ordinarie beslutsprocesser och förankras i linjeorganisationen.

Inom varje insatsområde tydliggörs i planen vilka nämnder och styrelser som berörs. Representanter från berörda verksamheter involveras i arbetet med färdplanerna, där insatserna konkretiseras. Utgångspunkten är att åtgärderna i första hand ska genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. Omställningen innebär i hög grad att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet, vilket möjliggör resultat utan större kostnadsökningar genom ökad samordning och bättre nyttjande av befintliga resurser. Färdplanerna finansieras delvis med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan deltagandet sker inom ordinarie budget. För åtgärder som kräver ytterligare finansiering prioriteras externa medel, exempelvis genom nationella stöd och EU-program. Finansiering läggs till som ett eget stycke i

Utgångspunkten är att åtgärderna i första hand ska genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. Omställningen innebär i hög grad att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet, vilket möjliggör resultat utan större kostnadsökningar genom ökad samordning och bättre nyttjande av befintliga resurser. Färdplanerna finansieras delvis med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan deltagandet sker inom ordinarie budget. För åtgärder som kräver ytterligare finansiering prioriteras externa medel, exempelvis genom nationella stöd och EU-program. ~~Finansiering läggs till som ett eget stycke i~~

Utgångspunkten är att åtgärderna i första hand ska genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. Omställningen innebär i hög grad att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet, vilket möjliggör resultat utan större kostnadsökningar genom ökad samordning och bättre nyttjande av befintliga resurser. Färdplanerna finansieras delvis med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan deltagandet sker inom ordinarie budget. För åtgärder som kräver ytterligare finansiering prioriteras externa medel, exempelvis genom nationella stöd och EU-program. ~~Finansiering läggs till som ett eget stycke i~~

Prioriteringarna framgår av de insatser som beskrivs inom respektive insatsområde. Insatserna berör flera nämnder och styrelser och behöver konkretiseras ytterligare, vilket sker i tvärsektoriella arbetsgrupper med ansvar för genomförande, uppföljning och revidering. Ytterligare beslut och prioriteringar fattas inom ordinarie beslutsprocesser och förankras i linjeorganisationen. ~~Inom respektive insatsområde kommer det i planen tydliggöras vilka nämnder och styrelser som berörs.~~

Formuleringen om att livsmedelskostnader undantas från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år utgår ur planen.

Ställningstaganden av den typen beslutas på övergripande nivå och regleras därför inte inom ramen för detta styrdokument.

I dagsläget saknar Måltidsservice ett tydligt uppdrag avseende måltidsberedskap. Det arbete som ändå pågår utgår från rekommendationer från MCF. Förvaltningarna bör se över behovet och ge ett formellt uppdrag till Måltidsservice. I dag finns exempelvis ett avtal med socialförvaltningen som berör livsmedelsberedskap.

Ekonomiska konsekvenser av prioriterade insatser omhändertas i vanlig ordning i respektive nämnd eller styrelse. Som framgår av planen är ny lagstiftning på gång som rör kommunens ansvar för livsmedelsberedskap. I nuläget saknar kommunen en samlad strategi för detta arbete. Samtidigt föreslås flera insatser för att genomföra en övergripande analys av livsmedelsberedskapen, som grund för att ta fram en gemensam strategi och prioritera åtgärder för kommunens livsmedelsberedskap och krisresiliens.

Demografiska förändringar hanteras inte i livsmedelsförsörjningsplanen och insatserna är inte heller kopplade till den finansiella modellen. Planen anger inriktning, medan ekonomiska prioriteringar görs i ordinarie budgetprocess.

Eskilstuna kommun har i dagsläget begränsad erfarenhet av att arbeta aktivt med frågor som rör livsmedelsförsörjning. För att säkerställa att rätt åtgärder vidtas krävs därför ett inledande förarbete i form av kartläggningar, analyser och prioriteringar. Detta skapar förutsättningar för att successivt kunna utveckla mer konkreta aktiviteter. Samtidigt innehåller planen redan nu ett antal konkreta insatser.

Det övergripande målet är att: *Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU , nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.* Detta är ett mål i linje med livsmedelsstrategierna från EU, nationell och regional nivå. Att mäta om produktionen faktisk ökar och hur görs årligen av Jordbruksverket på länsnivå, detta kan också kompletteras med lokala analyser. *Rutin för uppföljning av det övergripande målet skrivs in i planen. För varje insatsområde kompletteras planen med ett eget mål.*

Under rubriken Uppföljning och styrning framgår att: Planen ägs av kommunledningskontoret tillsammans med ansvariga för näringsliv, mark och exploatering, miljö samt säkerhet.

Färdplanerna hanteras i tvärsektoriella arbetsgrupper som ansvarar för genomförande, årlig uppföljning och revidering. Uppföljning sker löpande inom ordinarie verksamhetsplanering, med regelbunden rapportering till kommunledningen och en årlig sammanställning för utvärdering.

Under respektive insatsområde förtydligas vilka nämnder och styrelser som ansvarar för insatsområdena.

Planen för livsmedelsförsörjning omfattar fyra likvärdiga insatsområden: lokal matproduktion, samhällsplanering och ekosystemtjänster, livsmedelsberedskap samt den offentliga måltiden. Precis som för klimat finns styrdokument som går in i flera av dessa insatsområden, men planen integrerar dessa för att tydliggöra hur de påverkar livsmedelsförsörjningen i Eskilstuna.

Som framgår av planen är ny lagstiftning på gång som rör kommunens ansvar för livsmedelsberedskap. I nuläget saknar kommunen en samlad strategi för detta arbete. Samtidigt föreslås flera insatser för att genomföra en övergripande analys av livsmedelsberedskapen, som grund för att ta fram en gemensam strategi och prioritera åtgärder för stärkt livsmedelsberedskap.

Detta förtydligas i planen genom att ersätta benämningen "krisberedskap" med "krisberedskap och civilt förvar". Vid användning av begreppet "beredskap" utvecklas detta vidare till "civil beredskap" för att tydliggöra inriktningen.

Se nedan –

Planen visar redan hur kommunen kan stötta lokala jordbrukare med åtgärder såsom: Ökad samverkan med producenter, underlätta att delta i upphandlingar, utbildning och värnande av produktiv jordbruksmark. Skogsbruket är inte en del av strategin, även om det ofta bedrivs inom samma verksamhet som jordbruk.

Avsnittet Målkonflikter och synergier kompletteras med följande text:
Analys av målkonflikter och markanvändningspotential ska ske tidigt i planprocessen, särskilt i Översikts- och detaljplaner, med avvägningar mellan bostäder, infrastruktur, livsmedelsproduktion, klimat och naturvärden.

Under insatsområdet **Samhällsplanering och ekosystemtjänster** förtydligas att: För tidiga avvägningar i planeringsprocessen behövs undersökningar som markanalyser, konsekvensutredningar för klimatpåverkan och biologisk mångfald samt riskbedömningar för Översvämningar och erosion. Detta för att visa effekter av förändrad markanvändning och föreslå kompensationsåtgärder som matjordflytt eller skyddszoner.

Under 2027 en metod för värdering av jordbruksmark fram som en del av Översiktsplanens (ÖP) revidering, för att bättre väga in livsmedelsförsörjning i fysisk planering.

Under 2027 tas en metod för värdering av jordbruksmark fram som en del av Översiktsplanens (ÖP) revidering, för att bättre väga in livsmedelsförsörjning i fysisk planering.

Stycket om matjordflytt kompletteras med: Om jordbruksmark tas i anspråk bör möjligheten att tillvarata och flytta matjordslagret för att stärka annan odlingsmark alltid prövas och i anslutning till detta behövs en bredare konsekvensanalys.

Vi instämmer i att skrivningen om matjordens omlokalisering behöver utvecklas och konkretiseras ytterligare, särskilt vad gäller ansvar, kostnadsfördelning och kommunens befintliga mandat. *Skrivningen ändras till: Vid anspråkstagande av jordbruksmark bör möjligheten att tillvarata och flytta matjordslagret för att stärka annan odlingsmark alltid prövas som en del i markanvändningsprocessen.*

Under 2027 tas en metod för värdering av jordbruksmark fram som en del av Översiktsplanens (ÖP) revidering, för att bättre väga in livsmedelsförsörjning i fysisk planering. Metoden kan även ta hänsyn till att mindre eller mer svårbrukade marker kan ha stor betydelse för sociala sammanhang, biologisk mångfald, landskapsbild och kulturhistoriska värden.

I planen tillförs ett stycke om att synergier och målkonflikter bör hanteras tidigt i planprocessen, exempelvis vid arbete med översikts- och detaljplaner.

Vi delar bedömningen att det är viktigt att ta hänsyn till befintlig jordbruksverksamhet i den fysiska planeringen. Samtidigt bedömer vi att kommunens ansvar i detta redan till stor del hanteras genom lagstiftning och etablerade planeringsprinciper, där olika intressen vägs mot varandra.

Föreslagna insatser ryms inom befintliga skrivningar i planen.

Vi ser snarare att planens insatsområden är ömsesidigt beroende av varandra än att de kan ordnas i en inbördes hierarki. Lokal produktion, samhällsplanering, beredskap och den offentliga måltiden hänger samman och förutsätter varandra för att helheten ska fungera. Att framhäva vissa områden som mer grundläggande riskerar därför att förenkla sambanden i planen. I stället är ambitionen att tydliggöra hur insatsområdena tillsammans bidrar till en robust och sammanhållen. Som framgår av planen är ny lagstiftning på väg som tydliggör kommunens ansvar för livsmedelsberedskap. I dagsläget saknar kommunen en samlad strategi för detta område, vilket motiverar de föreslagna insatserna i planen.

Flera av insatserna syftar till att genomföra en övergripande analys av livsmedelsberedskapen, som i sin tur ska utgöra grund för att ta fram en gemensam strategi och prioritera åtgärder.

Planen lyfter också behovet av att i större utsträckning beakta sårbara grupper. Detta konkretiseras bland annat i insatsen att kartlägga lokal produktion och försörjningskedjor med särskilt fokus på dessa gruppers behov, för att säkerställa att åtgärderna bidrar till en robust och inkluderande livsmedelsförsörjning

Som framgår av planen är ny lagstiftning på väg som tydliggör kommunens ansvar för livsmedelsberedskap. I dagsläget saknar kommunen en samlad strategi för detta område, vilket motiverar de föreslagna insatserna i planen.

Flera av insatserna syftar till att genomföra en övergripande analys av livsmedelsberedskapen, som i sin tur ska utgöra grund för att ta fram en gemensam strategi och prioritera åtgärder.

Planen identifierar både en förväntad jobbtillväxt och en tydlig kompetensbrist i livsmedelskedjan. Samtidigt kräver en stor del av arbetena relevant yrkeskompetens och ofta eftergymnasial utbildning, vilket innebär att de inte generellt kan betraktas som enklare instegsjobb. Planens fokus ligger därför på långsiktig kompetensförsörjning, även om vissa delar av kedjan kan rymma arbetsuppgifter med lägre trösklar.

Under respektive insatsområde förtydligas vilka nämnder och styrelser som kan komma att beröras av insatserna. Indikatorer kommer tas fram under framtagandet av färdplanerna, där representanter utsedda av respektive nämnd deltar. Eftersom livsmedelsförsörjning berör flera områden – såsom säkerhet och beredskap, näringsliv, miljö och samhällsplanering – saknas en självklar hemvist inom KUG-strukturen. I det fortsatta arbetet kan därför styrgruppen behöva anpassas utifrån

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Organisation

Eskilstuna kommunföretag

Yttrande

Övriga bolag i koncernen har valt att inte svara på Av Eskilstuna kommuns dokumenthierarki framgår emellertid att en plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Här är uppfattningen att planen behöver utvecklas. Även om planen har ett övergripande mål så saknas i övrigt specificerade och mätbara mål. Planen innehåller istället prioriterade insatser kopplade till fyra insatsområden som i delar visar på riktning och åtgärder som bedöms behöva prioriteras. Utan konkreta mål riskerar dock planen att sakna den styrande funktion som den bör ha. Förslagsvis kompletteras respektive insatsområde med ett konkret mål och/eller indikator med tillhörande nuläge. Samråd eller återremiss kring dessa är att rekommendera då de rimligen blir dimensionerade för kommunens samlade arbete inom området.

I själva planen framgår inte hur arbetet ska finansieras, det framgår dock av ärendebeskrivningen till kommunstyrelsens beslut om att remittera planen till berörda. Grundprincipen är att finansiering sker inom befintlig ram utifrån respektive nämnds och bolags ekonomiska utrymme. För att tydliggöra hur genomförandet av planen ska finansieras är det önskvärt att planen kompletteras med ett avsnitt kring detta.

Ur bolagskoncernens perspektiv finns en möjlig målkonflikt mot planen där behovet av verksamhetsmark för företagsetableringar kan komma att stå i direkt konflikt med behovet av att säkra jordbruksmark. I strategisk inriktning pekas en markreserv på 400 ha verksamhetsmark ut som en indikator relaterat till målet kring Företagstillväxt och fler i jobb. Denna potentiella målkonflikt kring hur mark bäst ska användas behöver adresseras av ägaren. I sammanhanget kan nämnas pågående fördjupad lokaliseringsutredning för näringslivsområde med järnvägsanslutning där lokaliseringen utformas så att anspråkstagande av jordbruksmark undviks i största möjliga mån vid markexploatering.

Samtidigt kan påpekas att en stärkt lokal matproduktion även kan innebära en möjlighet i att bidra till målet kring Företagstillväxt och fler i jobb genom att stimulera företagande inom livsmedelsförädling utifrån de förutsättningar som planen tydliggör.

På sidan 10 i remissdokumentet framgår att planen inte inkluderar ett par andra beredskapsområden. Dricksvatten får anses vara vårt viktigaste livsmedel men behandlas inte explicit av planen. Utifrån dricksvattnets betydelse bör det tydliggöras i avgränsningen att planen inte omfattar dricksvatten. Dricksvattenförsörjning hanteras emellertid av andra dokument såsom

Närdokumentation

Bemötande

Å remissen.

Det övergripande målet är att: *Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU , nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.* Detta är ett mål i linje med livsmedelsstrategierna från EU, nationell och regional nivå. Att mäta om den faktisk ökar görs årligen av Jordbruksverket på länsnivå, detta kan också kompletteras med lokala analyser. För respektive insatsområde kompletteras planen med mål.

Utgångspunkten är att åtgärderna i första hand ska genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. Omställningen innebär i hög grad att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet, vilket möjliggör resultat utan större kostnadsökningar genom ökad samordning och bättre nyttjande av befintliga resurser. Färdplanerna finansieras delvis med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan deltagandet sker inom ordinarie budget. För åtgärder som kräver ytterligare finansiering prioriteras externa medel, exempelvis genom nationella stöd och EU-program. Finansiering

Vi delar bedömningen att det kan föreligga en tydlig målkonflikt mellan behovet av verksamhetsmark för företagsetableringar och behovet av att säkra jordbruksmark. Kommunens avsikt är att minska detta genom att redan i tidiga skeden kartlägga, värdera och undvika att ta i anspråk den mest värdefulla jordbruksmarken, bland annat via noggranna lokaliseringsutredningar och tidig förankring.

Den utpekade markreserven på 400 hektar ses som en indikator som ska tolkas i detta perspektiv, där anspråk på jordbruksmark prioriteras bort i möjligaste mån. Pågående lokaliseringsarbeten, exempelvis för näringslivsområden med järnvägsanslutning, utformas för att minimera anspråk på jordbruksmark. Där anspråk ändå inte går att undvika kan kompensatoriska insatser övervägas.

Samtidigt kan en stärkt lokal matproduktion och förädling utgöra ett bidrag till företagstillväxt och fler i jobb, inom ramen för de förutsättningar som planen tydliggör.

Under avsnitt avgränsningar förtydligas att planen inte omfattar Dricksvattenförsörjning vilket hanteras av andra kommunala dokument såsom Nödvattenplan.

Lokal matproduktion

Det prioriterade insatsområde som listas sist i punktlistan är mycket angeläget ur företagarperspektiv, och därtill sammankopplat med den första punkten. Kopplingen mellan första och sista punkten skulle kunna tydliggöras, och framför allt skulle ett tillägg om vikten av service och bemötande kunna göras till punkten om att Säkerställa rättvisa och tillgängliga livsmedelskontroller.

Samhällsplanering och ekosystemtjänster

Region Sörmland ser positivt på att planen ser till helheten kring samhällsplanering och livsmedelsförsörjning utifrån mark- och vattenanvändning, etableringar och transportsystemet. I listan av prioriterade insatser, alternativt i andra delar av planen skulle ett förtydligande av ett nära samarbete mellan ansvariga för näringsliv och samhällsplanering vara värdefullt, inte minst när det kommer till frågan om förädlingsanläggningar. Här är också geografiska perspektiv och samordning och dialog utanför kommungränsen värda att beakta, då behovet av fler förädlingsanläggningar

Livsmedelsberedskap

Lantbrukare är yrkeskår som utgörs av många äldre, samtidigt som utmaningarna med generationskiften är stora, och därtill kräver långa processer. Planen skulle kunna förstärkas genom att och även adressera generationsskiften, som en sårbarhetsfaktor för den lokala livsmedelsberedskapen.

Den offentliga måltiden

Ett särskilt angeläget perspektiv att tillföra insatsområdet är det om skolan som resurs och möjlighet. Många måltidsverksamheter efterfrågar att lärande om mat och livsmedel integreras ytterligare i den pedagogiska verksamheten. Pedagoger och rektorer, och området Integrerad måltid (en del av Livsmedelsverkets måltidsmodell) är viktigt för att stärka kunskapen om hållbar mat samt livsmedelsproduktion. Rådighet över detta finns inte i tillräcklig utsträckning hos de offentliga

Ekonomisk möjligt att bedriva lantbruksföretag

Kommunen bör sträva efter att göra det ekonomiskt möjligt för lantbrukare att bedriva lantbruksföretag i kommunen. Detta kan göras på flera sätt så som lättare regelbörda, företagsvänlig tillsyn m.m. Den problematik med viltskador vi ser i kommunen måste angripas. Livsmedelsförsörjningen kan tryggas genom att kommunen utformar rutiner för mottagning av viltkött och planerar för vilthanteringsanläggningar i närhet till kommunen. Även möjligheten att upphandla och erbjuda viltkött i de offentliga köken bör ses över.

Upphandling av lokala varor och livsmedel

Kommunen bör se till att råvarorna i de offentliga köken så långt som möjligt är närproducerade. En sådan målsättning främjar företagande i kommunen och är en förutsättning för att kommunens lantbrukare fullgott ska kunna producera livsmedel till kommuninvånarna i framtiden. Det är en bättre målsättning att använda närproducerad mat för att trygga livsmedelsförsörjningen än att sträva efter att så långt som möjligt använda ekologiska råvaror.

Stärkt skydd för jordbruksmark

När jordbruksmark exploateras kan marken aldrig mer producera livsmedel. En målsättning bör vara att värna om jordbruksmarken och inte ta brukningsvärd jordbruksmark ur produktion. Noga Överväganden krävs innan jordbruksmark bebyggs eller klassas om.

Förändrad syn på livsmedelsproduktion

Kommuninvånarna behöver ha en ökad kunskap om, och förståelse för jordbruket och livsmedelsproduktionen i kommunen. Det kan kommunen påverka genom att sprida kunskapen i skolor. För detta ändamål kan LRFs verktyg

Långsiktig planering

Den strategiska planeringen för kommunens livsmedelsförsörjning bör vara långsiktig och syfta till att skapa goda förutsättningar för livsmedelsproduktion i kommunen i framtid, så att mat till kommunens invånare kan säkerställas även i

.....

Krisberedskap för lantbruksföretag

Jord- och skogsbruk behöver fungera även i krig och kris. Planen inkluderar förvisso inte andra beredskapsområden som energi eller transport, med det kan konstateras att om det i kris saknas tillgång till vitala produktionsmedel såsom vatten, diesel, och el kommer livsmedelsförsörjningen i kommunen snabbt bli lidande. Planeringen bör möjliggöra snabba stödinsatser till livsmedelsproducerande lantbruksföretag vid störningar.

Ekologiska lantbrukarna

Kommentar till Mål: Det är egentligen inte någon stor poäng att öka livsmedelsproduktionen i Sverige med tanke på att vi redan producerar väsentligt mycket mer räknat i kalorier än vi kan äta. Särskilt om produktionsökningen drivs av importerade insatsmedel – som gödning, bekämpningsmedel och foder. Det leder i praktiken till export av billig råvara och import av dyrare produkter. Däremot är en diversifiering och en bättre matchning till befolkningens behov en viktig poäng. Alltså – mer odling av andra grödor än spannmål och mer lokal förädling som ger ett bredare utbud av produkter till konsument. Vi vill alla ha mångfald

Sid 5 "Sverige har hög produktion av spannmål och potatis, men är mer beroende av import när det gäller frukt, grönsaker och kött. " Vi producerar i Sverige tillräckligt mycket kött för att täcka vårt proteinbehov. Problemet är att import av billigt kött med lägre krav på djurvälstånd tränger ut den hållbara svenska produktionen. Importbehovet av frukt och grönsaker beror på att svensk produktion slagits ut av konkurrens från billig import. Naturliga förutsättningar finns

Sid 12 "De största utsläppen kommer från jordbruket, särskilt produktionen av animaliska livsmedel som kött och mejeriprodukter, men även från användningen av importerade insatsvaror som gödsel och drivmedel. " Vi vill påpeka att när klimatutsläpp beräknas tar man inte hänsyn till den positiva sidan – nämligen att tillgången till idisslande djur gör att växtföljderna innehåller flerårig vall som bygger upp kolinnehållet i jorden. Idisslande djur är också viktiga för vård av artrika naturbetesmarker – och det vore därför mer logiskt att ställa de utsläppen mot vård av biologisk mångfald – och inte bara belasta köttproduktionen. Det gör skillnad hur djurhållningen är

Sid 12 "Samtidigt finns stor potential för omställning till fossilfri drift genom biogas, elektrifiering och cirkulära system. " "Cirkulärt system" i jordbruket handlar om balans mellan antal djur och produktiv areal och en växtföljd som innehåller en hög andel flerårig vall.

Sid 16 "En hög ambitionsnivå vad gäller miljö- och kvalitetskrav vid upphandling kan medföra ökade kostnader, vilket i sin tur kan påverka de offentliga verksamheternas möjligheter att göra inköp. " I praktiken visar det sig att en hög ambition av % ekologiskt i Måltidsservice, under förutsättning av ett agilt och gott ledarskap, verkar stimulerande på kreativiteten och motivationen att minska spill, arbeta med oförädlade råvaror, följa årstiderna i inköpen och ersätta importerat kött med andra alternativ. Det finns många goda exempel på kommuner där en hög andel ekologiskt kombineras med god kvalitet på maten och motiverade medarbetare. En hög andel ekologiskt i kosten är kopplat till högre utbildning och större medvetenhet om hälsa över huvud taget. Detta kan ses som ett komplext sammanhang. I en stor studie som jämfört människor som har låg, medel eller hög andel ekologiskt i kosten visar sig väsentliga hälsovinster med en ekologisk kost - 25% minskad typ II diabetes, 12% mindre cancer, 25 % mindre dödlighet i hjärt- kärlsjukdomar och minskade utsläpp av klimatpåverkande gaser med 20%. (Tillman & Clarke, "Global diets link environmental sustainability and human health" Nature 2024)

Sid 25 Den offentliga måltiden En hög ambition i form av procentmål för ekologiskt är ett viktigt verktyg. Se kommentar till sid 16.

Agro Sörmland

Primärproduktionens roll behöver tydliggöras och stärkas

Planen beskriver livsmedelskedjan i sin helhet, men Agro Sörmland anser att primärproduktionens fundamentala roll behöver tydliggöras ytterligare. Det är i lantbruket som livsmedelsförsörjningen har sin grund, och utan långsiktigt

konkurrenskraftiga jordbruksföretag riskerar övriga delar av livsmedelskedjan att försvagas.

Planen har ett tydligt fokus på lokal mat, konsumtion och upphandling, men bör i högre grad lyfta:

produktionsförutsättningar på gårdsnivå, lönsamhet och investeringsförmåga. behovet av stabila villkor för

Kommunens rådighet bör vara mer styrande för prioriteringar

Planen innehåller en god analys av livsmedelssystemets komplexitet och påverkan från globala och nationella faktorer. Samtidigt konstateras att dessa faktorer i stor utsträckning ligger utanför kommunens rådighet.

Mot denna bakgrund anser Agro Sörmland att planen i ännu högre grad bör fokusera på de områden där kommunen faktiskt har möjlighet att påverka utvecklingen, såsom: - fysisk planering och skydd av jordbruksmark - hantering av kommunens egen mark - tillståndsprocesser och

Strategisk hantering av kommunens jordbruksmark

Planen lyfter att kommunen äger betydande arealer jordbruksmark och att denna minskar över tid.

Agro Sörmland ser detta som en av de mest strategiskt viktiga frågorna och anser att planen bör innehålla ett tydligare ställningstagande kring:

hur kommunens jordbruksmark ska prioriteras och användas
hur långsiktig produktionsförmåga ska säkerställas
hur arrendeformer kan bidra till effektiv och konkurrenskraftig produktion

Energifrågan är en avgörande brist i planen

Planen beskriver beroendet av importerade insatsvaror, inklusive drivmedel och energi, som en central sårbarhet. Samtidigt saknas energifrågan som ett eget perspektiv i insatsområdena, vilket Agro Sörmland ser som en tydlig brist.

Tillgång till energi är en grundförutsättning för livsmedelsproduktion, bland annat för drift av maskiner och transporter, torkning och lagring, bevattning, uppvärmning och förädling. För att säkerställa en robust livsmedelsproduktion bör kommunen tydligare integrera energifrågan i sitt arbete, exempelvis genom konnlingar

Vikten av att inte missgynna volymproduktion

Agro Sörmland vill särskilt understryka att en stor del av livsmedelsproduktionen bärs av ett relativt begränsat antal företag. För att säkerställa livsmedelsförsörjningen är det avgörande att dessa företag ges goda och långsiktiga förutsättningar. Det finns en risk att kommunala insatser i högre grad riktas mot småskaliga eller nischade initiativ, medan de företag som står för huvuddelen av produktionen inte får motsvarande fokus. Agro Sörmland vill därför betona att: både små och stora företag behövs men att de fyller olika funktioner i livsmedelssystemet och att volymproduktion är avgörande för försörjningsförmågan.

Tydliggör vad som inte kan påverkas på kommunal nivå

Planen innehåller en god beskrivning av livsmedelssystemets beroende av globala och nationella faktorer.

Agro Sörmland ser det som positivt, men menar att detta perspektiv kan utvecklas ytterligare genom att tydligare skilja mellan: - faktorer kommunen kan påverka - och faktorer som ligger utanför kommunens rådighet

Bemötande

Insatsen som listas sist är: *Säkerställa rättvisa och tillgängliga livsmedelskontroller samt vägledning för producenter med målet att förenkla företagande och bidra till en trygg och resilient livsmedelsproduktion inom kommunen.* Den första punkter är: *Stärka och diversifiera lokal livsmedelsproduktion genom dialog, främja samverkansnätverk, stimulera nyetableringar och involvera livsmedelsföretag i kommunens näringslivsutveckling.* Dessa två insatser berör två olika verksamhetsområden i kommunen – Miljökontroll respektive Näringsliv. Det är viktigt att de är samordnade och båda har med sin respektive perspektiv, vilket kommer att förtydligas i texten ovan, men eftersom de ändå rör olika enheter presenteras insatserna separat.

Vikten av nära samarbete mellan ansvariga för näringsliv och samhällsplanering förtydligas under Rubriken *Företagsstruktur i livsmedelssektorn samt under Målkonflikter och synergier.*

Kommunen har begränsade möjligheter att direkt påverka generationsskiftet inom lantbruket, men kan aktivt samarbeta med det gröna näringslivet för att stärka den lokala livsmedelsproduktionen. Genom ökat samarbete med lantbruksföretag, gröna aktörer och branschorganisationer kan kommunen skapa bättre förutsättningar för en levande lantbrukssektor. På sikt ökar detta attraktiviteten för unga entreprenörer att ta över gårdar, vilket bidrar till stabilare livsmedelsförsörjning, fler lokala jobb och stärkt regional livsmedelskraft.

Kopplingen till Livsmedelsverkets måltidsmodell och hur kommunen ska arbeta utifrån den kommer förtydligas i planen.

Planen anger redan att kommunen ska säkerställa rättvisa och tillgängliga livsmedelskontroller samt vägledning för producenter för att förenkla företagande och stärka en trygg livsmedelsproduktion. Kontroller och regelverk styrs dock främst på EU- och nationell nivå utanför kommunens rådighet, men vi kan arbeta aktivt med stödjande insatser inom vår befogenhet. Det finns redan flera viltslakterier i Södermanland som hanterar vilt från länet inklusive. Eskilstuna kommun köper redan idag in viltkött till sina kök från en lokal leverantör, i den omfattning som finns tillgänglig.

Planen anger redan att kommunen vid inköp prioriterar svenska, närproducerade och gärna ekologiska råvaror, och en hög andel svenska livsmedel levereras tack vare hög kvalitet och hållbarhetskrav – trots upphandlingslagens begränsningar för geografiskt ursprung. Närproducerat och ekologiskt kan sammanfalla, och fokus på lokal mat stärker både företagande och livsmedelsförsörjning i linje med målen.

I planen resoneras kring värdet av jordbruksmark och hur kommunen i möjligaste mån ska undanta den mest värdefulla jordbruksmarken från exploatering men även att om jordbruksmark ändå tas i anspråk så bör möjligheten att matjordslagret tas om hand och flyttas för att stärka annan befintlig jordbruksmark utredas. Under 2027 tas nya riktlinjer för värdering av jordbruksmark fram som en del av Översiktsplanens (ÖP) revidering, för att bättre väga in livsmedelsförsörjning i fysisk planering.

Inom både insatsområdena **Lokal matproduktion** och **Den offentliga måltiden** lyfts flera insatser som syftar till att öka medborgarnas kunskap om livsmedelsproduktion. Bonden i skolan är ett värdefullt verktyg som med fördel kan användas i detta arbete.

Den långsiktiga inriktningen delas och är en viktig utgångspunkt i arbetet. Planen syftar till att stärka förutsättningarna för lokal livsmedelsproduktion i fredstid, vilket i sin tur bidrar till en ökad robusthet och förmåga att säkerställa livsmedelsförsörjningen även vid kris eller krig.

Kommunen delar bedömningen att jord- och skogsbruk behöver kunna fortsätta fungera även i kris, men anser att ansvar för enskilda lantbruksföretags försörjning och driftsfortsättning ligger utanför kommunens ansvarsområde idag. Stöd och riktlinjer från t.ex. Jordbruksverket finns för att stärka beredskapen inom sektorn, och frågan om snabba stödinsatser till livsmedelsproducerande lantbruksföretag ses därför som en nationell och sektoriell beredskapsfråga snarare än en del av denna kommunala plan.

Det övergripande målet är att: *Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU , nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.* Detta är ett mål i linje med livsmedelsstrategierna från EU, nationell och regional nivå. Fokus är alltså att bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning som bättre speglar befolkningens konsumtion.

Vi håller med om analysen och planens fokus på diversifierad produktion inom både djuruppfödning, frukt och grönt ligger i linje med detta.

Detta framhålls särskilt under avsnittet **Livsmedelsproduktionen och klimatet:** *Jordbruket bidrar också till kolinlagring och klimatnytta, särskilt genom vallodling och betesmarker.*

Texten som citeras finns under avsnittet om målkonflikter och belyser just en sådan situation, där kommunen behöver väga flera mål mot varandra inom ramen för en begränsad måltidsbudget.

Vi delar uppfattningen att höga ambitioner kan stimulera kreativitet, minska svinn och driva på hållbarhetsarbetet i måltidsservicen. När vi lyfter de ekonomiska utmaningarna i avsnittet om målkonflikter beror det på att kommunen måste balansera höga kvalitetskrav mot en begränsad budget. Att nå en hög ekologisk andel kräver, utöver råvarukostnader, även resurser för ledarskap och processutveckling. Vår ambition är att hitta en balans där vi maximerar hälso- och miljönytta utifrån de ekonomiska förutsättningar som finns, och vi ser den forskning du hänvisar till som ett värdefullt kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet.

Planen anger inte något specifikt procentmål för ekologiskt, eftersom den ska styra mot en robust och trygg livsmedelsförsörjning där flera hållbarhetsaspekter vägs samman. Ett fast mål kan begränsa möjligheten att anpassa inköp utifrån beredskap, tillgång, kvalitet och kostnad.

Ambitionen är fortsatt hög, med krav på hållbarhet, klimat, miljö och långsiktig resiliens i hela livsmedelskedjan. Eventuella procentmål beslutas på politisk nivå och hanteras utanför denna plan.

Planen avgränsas till de områden där kommunen har direkt ansvar och rådighet. Produktionsförutsättningar på gårdsnivå, lönsamhet och investeringsförmåga hos lantbruksföretag, samt behovet av stabila långsiktiga villkor för befintliga aktörer, är faktorer som kommunen har mycket begränsad möjlighet att påverka direkt. Fokus ligger istället på kommunens egna verksamheter, markanvändning och samverkan inom ramen för gällande befogenheter.

Planen omfattar de områden där kommunen har både ansvar och rådighet att påverka livsmedelsförsörjningen – fysisk planering och skydd av jordbruksmark, hantering av kommunens egen mark, tillståndsprocesser och myndighetsutövning, lokal infrastruktur och näringslivsdialog, samt livsmedelsberedskap, upphandling och främjande av lokal mat. En övergripande intention med planen är att ta ett helhetsgrepp på livsmedelsförsörjningen och tydliggöra vad kommunen kan och vill påverka. Områdena är komplext sammankopplade, där beslut inom ett område samtidigt påverkar flera andra faktorer.

Planen framhåller vikten av att undvika exploatering av skyddsvärd jordbruksmark, och särskilda insatser prioriteras. Exempelvis:
Kartläggning av kommunens jordbruksmark för att identifiera och skydda den mest värdefulla från att tas ur produktion..

Planen beskriver beroendet av importerade insatsvaror, inklusive drivmedel och energi, som en central sårbarhet. Kommunen delar bedömningen att energifrågan är avgörande för livsmedelsberedskapen. Samtidigt vill kommunen lyfta att energiperspektivet redan är på väg in i det bredare beredskapsarbetet. Under 2027 väntas en ny energiplan antas, där resiliens föreslås som ett särskilt insatsområde, med satsningar på bland annat biogas och batterilagring. Kommunen deltar också i FoU- och centrubildningar finansierade av Formas som arbetar med livsmedelsberedskap ur bland annat ett energiperspektiv och med fokus på omställning från fossila bränslen. Kommunen ser därför behov av att fortsätta stärka kopplingen mellan livsmedelsförsörjning, energiplanering. Vi instämmer i analysen och att volymproduktion är avgörande för försörjningsförmågan. Olika företagsstorlekar fyller kompletterande roller i systemet. Kunsksunderlaget kompletteras med följande skrivning:
Små och stora företag fyller olika men kompletterande funktioner i livsmedelssystemet, där volymproduktion är avgörande för att säkerställa robust försörjningsförmåga.

Planen omfattar de områden där kommunen har både ansvar och rådighet att påverka livsmedelsförsörjningen – fysisk planering och skydd av jordbruksmark, hantering av kommunens egen mark, tillståndsprocesser och myndighetsutövning, lokal infrastruktur och näringslivsdialog, samt livsmedelsberedskap, upphandling och främjande av lokal mat. En övergripande intention med planen är att ta ett helhetsgrepp på livsmedelsförsörjningen och tydliggöra vad kommunen kan och vill påverka. Områdena är komplext sammankopplade, där beslut inom ett område samtidigt påverkar flera andra faktorer.

Kommunstyrelsen

Samrådsredogörelse efter remis av KSKF/2025:136 Plan för livsmedelsförsörjning

Inledning

Samrådsredogörelsen sammanfattar de synpunkter som har inkommit under remissperioden för förslaget till Plan för livsmedelsförsörjning, nedan kallad planen. Syftet med dokumentet är att visa kommunledningskontorets ställningstaganden i de frågor som lyfts och att tydliggöra hur synpunkterna har tagits om hand i det fortsatta arbetet.

Remissperioden löpte från den 19 januari till den 24 april 2026, varpå sammanställning och eventuell uppdatering av planen sker mellan den 26 april och den 10 maj 2026.

Som underlag för remissen fanns, utöver själva planförslaget, ett kunskapsunderlag. Underlaget innehåller en fördjupad analys och en nulägesbild av livsmedelsförsörjningen.

Remissen har skickats till följande instanser:

Nämnder och bolag:

arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasienämnden, kultur- och fritidsnämnden, räddningstjänst- och tillståndsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, Torshälla stads nämnd, vård- och omsorgsnämnden, Eskilstuna Kommunföretag AB samt Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB.

Myndigheter och organisationer:

Länsstyrelsen i Södermanlands län, Region Sörmland, LRF:s kommunavdelning i Eskilstuna, Ekologiska lantbrukarna Sörmland, Sörmlands matkluster och Agro Sörmland.

Remissvar har inkommit från följande instanser:

Nämnder och bolag

arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, förskolenämnden, grundskolenämnden, gymnasienämnden, kultur- och fritidsnämnden, räddningstjänst- och tillståndsnämnden, servicenämnden, socialnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, vård- och omsorgsnämnden samt Eskilstuna Kommunföretag AB.

Myndigheter och organisationer

Region Sörmland, LRF:s kommunavdelning i Eskilstuna, Ekologiska lantbrukarna Sörmland och Agro Sörmland.

Sammanställning av synpunkter

Samtliga inkomna förslag på ändringar har beaktats. Alla svar redovisas i ett separat dokument som bifogas ärendet.

Nedan sammanställs de mest övergripande förändringarna som har gjorts med anledning av inkomna synpunkter under samrådet. Vissa mindre justeringar har införts i planen direkt utan kommentar.

Mål

Det har inkommit synpunkter om att planen saknar tydliga och mätbara mål, vilket kan försvåra uppföljning och genomförande.

Svar: Enligt kommunens styrdokumentsstruktur ska en plan innehålla konkreta mål och riktlinjer. Det övergripande målet för planen är att "Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja, i linje med mål på EU-, nationell och regional nivå, med särskilt fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen". Målet är i överensstämmelse med livsmedelsstrategier på samtliga nivåer, då dessa betonar behovet av ökad produktion, stärkt konkurrenskraft, hållbar utveckling och förbättrad beredskap i livsmedelssystemet.

Att sätta kvantitativa mål för en ökad och mer diversifierad livsmedelsproduktion är samtidigt komplext, eftersom utvecklingen påverkas av flera aktörer och faktorer som kommunen inte ensam råder över. Även de nationella och regionala livsmedelsstrategierna saknar kvantitativa mål, till exempel för areal eller produktion i ton och procent. Planen lyfter därför vikten av samverkan med andra aktörer och processer för att bidra till en ökad och mer diversifierad livsmedelsproduktion. Samtidigt tydliggörs kommunens rådighet genom de insatsområden och åtgärder som föreslås, vilka sammantaget syftar till att stärka förutsättningarna för detta.

Det går dock att följa utvecklingen av produktionen över tid. För uppföljning av det övergripande målet kan Jordbruksverkets årliga uppföljning av primärproduktionen på länsnivå kompletteras med lokala analyser för att ge en bredare bild av livsmedelsproduktionen. En sådan komplettering bör göras med längre intervall, exempelvis vartannat år, för att bättre fånga långsiktiga trender. Uppföljningen bör också samordnas med uppföljningen av den regionala livsmedelsstrategin, eftersom insatserna kan stärka och komplettera varandra.

Varje insatsområde bör ha ett övergripande mål som samlar insatserna och ger en tydlig riktning för arbetet. I arbetet med färdplanerna behöver insatserna specificeras, tidsättas och kopplas till tydliga indikatorer. Därefter revideras färdplanerna årligen utifrån en systematisk uppföljning av framsteg och resultat inom respektive insatsområde. På så sätt kan planen följas upp kontinuerligt och anpassas vid behov, samtidigt som kommunledningen löpande får information om utvecklingen. Den årliga lägesrapporten samlar status, utmaningar och rekommendationer och utgör ett underlag för utvärdering, justeringar och fortsatt inriktning.

Ändringar i plan

Planen kompletteras med en tydligare rutin för uppföljning av det övergripande målet samt för målen för respektive insatsområde.

För respektive insatsområde kompletteras planen med mål enligt följande:

- Lokal matproduktion
Eskilstuna ska ha en robust och resilient lokal livsmedelsförsörjning som växer över tid.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster
Genom samhällsplaneringen ska Eskilstuna säkerställa en resilient mark- och vattenanvändning som stärker både livsmedelsproduktion och ekosystemtjänster.
- Livsmedelsberedskap
Eskilstuna ska ha en stark och fungerande livsmedelsberedskap i linje med svensk lagstiftning, som säkerställer försörjning vid kriser och stöttar sårbara grupper samt samhällsviktiga verksamheter.
- Den offentliga måltiden
Eskilstuna ska genom den offentliga måltiden säkerställa näringsrika, trygga måltider som når fram och äts upp, i linje med Livsmedelsverkets riktlinjer.

Ansvar, styrning och genomförande

Det har inkommit synpunkter om att planen i hög grad bygger på arbete i tvärsektoriella arbetsgrupper på tjänstepersonsnivå, samtidigt som ansvarsfördelningen för beslut samt formerna för den politiska styrningen är otydlig.

Svar: Det är viktigt att ansvar, styrning och genomförande av planen tydliggörs i planen. Prioriteringarna framgår av de insatser som beskrivs inom respektive insatsområde. Eftersom insatserna berör flera delar av organisationen behöver de konkretiseras i det fortsatta arbetet med färdplanerna. Arbetet sker i tvärsektoriella arbetsgrupper där representanter utses av berörda nämnder, och omfattar både genomförande samt årlig uppföljning och revidering av färdplanerna. Ytterligare beslut och prioriteringar fattas inom ordinarie beslutsprocesser och förankras i linjeorganisationen.

Ändringar i plan

Inom varje insatsområde tydliggörs i planen vilka nämnder och bolag som berörs. Representanter från berörda verksamheter involveras i arbetet med färdplanerna, där insatserna konkretiseras och följs upp.

Fördelning enligt följande:

- Lokal matproduktion
Berörda nämnder och bolag: *Kommunstyrelsen, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasienämnden, Kultur- och fritidsnämnden, Servicenämnden, Samhällsbyggnadsnämnden, Vård- och omsorgsnämnden, Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB samt Eskilstuna Logistik och Etablering AB.*
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster
Berörda nämnder och bolag: *Kommunstyrelsen, Samhällsbyggnadsnämnden, Torshälla stads nämnd, Eskilstuna Kommunföretag AB samt Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB.*

- Livsmedelsberedskap
Berörda nämnder och bolag: *Kommunstyrelsen, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasienämnden, Räddningstjänst- och tillståndsnämnden, Servicenämnden, Socialnämnden, Samhällsbyggnadsnämnden samt Vård- och omsorgsnämnden.*
- Den offentliga måltiden
Berörda nämnder och bolag: *Kommunstyrelsen, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasienämnden, Servicenämnden samt Vård- och omsorgsnämnden.*

Finansiering:

Det har framkommit synpunkter om att vissa av insatserna kan medföra ökade kostnader för delar av organisationen, vilket i så fall skulle kräva tillskott av medel för genomförandet av planen.

Svar: Utgångspunkten är att åtgärderna i första hand ska genomföras inom befintliga ekonomiska ramar. Omställningen innebär i hög grad att utveckla arbetssätt, stärka samverkan och integrera frågorna i ordinarie verksamhet, vilket möjliggör resultat utan större kostnadsökningar genom ökad samordning och bättre nyttjande av befintliga resurser. Framtagandet av färdplanerna finansieras med utvecklingsmedel från kommunledningskontoret, medan nämnders och bolags deltagandet sker inom ordinarie budget. För åtgärder som kräver ytterligare finansiering prioriteras externa medel, exempelvis genom nationella stöd och EU-program.

Ändringar i plan

Ett avsnitt om finansiering läggs till som förtydligar hur ökade kostnader ska hanteras.

Definitioner

Det har inkommit synpunkter om att planen innehåller flera centrala begrepp som inte definieras, såsom hållbara livsmedel, lokal och hållbar mat samt klimatkrav.

Svar: Bedömningen delas, otydliga eller odefinierade begrepp kan försvåra både tillämpningen och uppföljningen av planen. Detta är särskilt viktigt i upphandlingsprocesser, där tydliga och gemensamt definierade begrepp behövs för att skapa en enhetlig tolkning och ett konsekvent genomförande.

Ändringar i plan

Begreppen ses över och definieras tydligare alternativt ändras. Lista över definitioner flyttas även från kunskapsunderlaget till planen.

Den offentliga måltiden

Det har framförts synpunkter om att vissa centrala utgångspunkter för måltidsverksamheten kan behöva förtydligas, exempelvis kopplingen till Livsmedelsverkets rekommendationer. Det finns även ett behov av att klargöra innebörden av vissa begrepp samt att se över hur insatserna förhåller sig till varandra, då de i vissa fall kan uppfattas som överlappande eller redan reglerade i lag eller andra styrdokument.

Svar: Synpunkten delas. Det är viktigt att planen tydligt anger de centrala utgångspunkterna för måltidsverksamheten, inklusive följsamhet mot

Livsmedelsverkets rekommendationer och måltidsmodellen. Samtidigt förtydligas begrepp, formuleringar ses över och insatserna avgränsas tydligare för att undvika överlappningar.

Ändringar i plan

Planen förtydligas med att måltidsverksamheten följer Livsmedelsverkets rekommendationer och måltidsmodell. Begrepp, formuleringar och felaktigheter ses över och rättas till, och insatserna avgränsas tydligare. Beskrivningen av den offentliga måltiden samt kopplingen till hur kommunen arbetar med modellen förbättras.

Avvägningar kring markanvändning

Synpunkter har inkommit om att tydliggöra att analys av målkonflikter och potentialer mellan olika markanvändningar ska ske tidigt i fysisk planering, framför allt inom översikts- och detaljplaner. Där görs välgrundade avvägningar mellan bostadsförsörjning, infrastruktur, livsmedelsproduktion, klimatpåverkan och naturvärden. Det betonas också att livsmedelsfrågorna inte får introduceras sent i processen, utan att planen anger vilka undersökningar som behövs tidigt – inklusive konsekvenser av markanvändning och kompensationsåtgärder.

Svar: Synpunkten delas. Det är viktigt att målkonflikter och synergier mellan olika markanvändningar analyseras tidigt i den fysiska planeringen, så att avvägningar kan göras på ett välgrundat sätt redan i översikts- och detaljplaneskedet. Då behöver även de utredningar som krävs tydliggöras tidigt, så att konsekvenser av markanvändningen kan bedömas och eventuella kompensationsåtgärder identifieras innan ställningstaganden görs.

Ändringar i plan

Planen kompletteras med ett stycke om att synergier och målkonflikter hanteras tidigt i planeringsprocessen, exempelvis vid översikts- och detaljplaner. Syftet är att visa effekter av förändrad markanvändning och föreslå kompensationsåtgärder som matjordflytt eller skyddszoner. Under insatsområdet Samhällsplanering och ekosystemtjänster läggs följande insats till:

- *Undersöka synergier och målkonflikter i översiktsplanen.*

Värdering av jordbruksmark

Synpunkter har inkommit om att kravet på omlokalisering av matjord behöver förtydligas, särskilt vad gäller ansvar, kostnader, mandat och omfattning. Det lyfts också att kommunen behöver klargöra en metod och kriterier för vad som utgör värdefull jordbruksmark, samt väga in regionala förhållanden och andra värden än enbart produktionsförmåga.

Svar: Vi instämmer i att skrivningen om matjordens omlokalisering behöver utvecklas och konkretiseras ytterligare.

Under 2027 tas en metod för värdering av jordbruksmark fram som en del av översiktsplanens (ÖP) revidering, för att bättre väga in livsmedelsförsörjning i fysisk planering. Metoden kan även ta hänsyn till att mindre eller mer svårbrukade marker kan ha stor betydelse för sociala sammanhang, biologisk mångfald, landskapsbild och kulturhistoriska värden.

Ändringar i plan

Skrivningen om matjordflytt förtydligas så att möjligheten att tillvarata och flytta matjordslagret alltid ska prövas vid ianspråktagande av jordbruksmark, som en del av den samlade markanvändningsbedömningen.

Totalförsvarsperspektivet

Synpunkter har inkommit om att totalförsvarsperspektivet behöver ingå tydligare. Det lyfts att texten om livsmedelsberedskap i huvudsak fokuserar på fredstida kriser och att kommunens roll i det civila försvaret behöver framgå för att ge en fullständig bild av ansvaret.

Ändringar i plan

Rollerna förtydligas i planen genom att benämningen ”krisberedskap” ersätts med ”krisberedskap och civilt försvar”. Vid användning av begreppet ”beredskap” utvecklas det vidare till ”civil beredskap” för att tydliggöra inriktningen.

Avgränsning dricksvatten

Synpunkter har inkommit om att planen inte omfattar vissa andra beredskapsområden. Det lyfts särskilt att dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och att det därför bör tydliggöras att planen inte omfattar dricksvatten, utan att detta hanteras i andra dokument, såsom Nödvattenplanen.

Ändringar i plan

Under avsnittet avgränsning förtydligas att planen inte omfattar försörjning av dricksvatten, utan att detta hanteras i nödvattenplanen.

Undantag från besparingsregel

I planen finns en skrivning om att livsmedelskostnader föreslås undantas från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år. Ställningstaganden av den typen beslutas på övergripande nivå och regleras därför inte inom ramen för detta styrdokument.

Ändringar i plan

Formuleringen om att livsmedelskostnader undantas från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år utgår ur planen.

§ 18

SEN/2026:17

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning Beslut

1. Serviceförvaltningens förslag till yttrande antas som servicenämndens yttrande över remissen - *Plan för livsmedelsförsörjning*.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning har remitterats till servicenämnden från kommunstyrelsen. Planen syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet. Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen föreslås gälla 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag. Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Serviceförvaltningens förslag till yttrande i sammanfattning

Serviceförvaltningen kan i nuvarande form inte ställa sig bakom förslaget till Plan för livsmedelsförsörjning.

Serviceförvaltningen bedömer att dokumentet inte uppfyller de grundläggande krav som ställs på en plan enligt kommunens styrdokumentsstruktur. Avsaknaden av tydliga mål, konkret färdriktning och klar styrning innebär att förslaget riskerar att bli verkningslöst som styrinstrument.

Planen behöver därför omarbetas i grunden innan den kan antas.

En reviderad plan bör innehålla:

- tydliga, mätbara mål och prioriteringar
- klargöra ansvar, beslutsmandat och politisk förankring
- definiera centrala begrepp
- tydligt avgränsas i förhållande till befintliga styrdokument eller hänvisa till befintliga styrdokument

Först när dessa delar är på plats kan planen utgöra ett relevant och verkningsfullt styrdokument.

Förslag till beslut

Serviceförvaltningen föreslår servicenämnden besluta

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

1. Serviceförvaltningens förslag till yttrande antas som servicenämndens yttrande över remissen - *Plan för livsmedelsförsörjning*.

Yrkanden

Fredrik Anderson (C) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Servicenämnden

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Serviceförvaltningens förslag till yttrande antas som servicenämndens yttrande över remissen - *Plan för livsmedelsförsörjning*.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning har remitterats till servicenämnden från kommunstyrelsen. Planen syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet. Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen föreslås gälla 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag. Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Serviceförvaltningens förslag till yttrande i sammanfattning

Serviceförvaltningen kan i nuvarande form inte ställa sig bakom förslaget till Plan för livsmedelsförsörjning.

Serviceförvaltningen bedömer att dokumentet inte uppfyller de grundläggande krav som ställs på en plan enligt kommunens styrdokumentsstruktur. Avsaknaden av tydliga mål, konkret färdriktning och klar styrning innebär att förslaget riskerar att bli verkningslöst som styrinstrument.

Planen behöver därför omarbetas i grunden innan den kan antas.

En reviderad plan bör innehålla:

- tydliga, mätbara mål och prioriteringar
- klargöra ansvar, beslutsmandat och politisk förankring
- definiera centrala begrepp
- tydligt avgränsas i förhållande till befintliga styrdokument eller hänvisa till befintliga styrdokument

Först när dessa delar är på plats kan planen utgöra ett relevant och verkningsfullt styrdokument.

SERVICEFÖRVALTNINGEN

Jörgen Axelsson
Förvaltningschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen

Servicenämndens yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Servicenämnden kan i nuvarande form inte ställa sig bakom förslaget till Plan för livsmedelsförsörjning. Servicenämnden bedömer att dokumentet inte uppfyller de grundläggande krav som ställs på en plan enligt kommunens styrdokumentsstruktur. Avsaknaden av tydliga mål, konkret färdriktning och klar styrning innebär att förslaget riskerar att bli verkningslöst som styrinstrument. Planen behöver därför omarbetas i grunden innan den kan antas.

Uppfyller inte kraven på en plan

En plan ska ange en tydlig riktning genom konkreta och uppföljningsbara mål samt klargjord ansvarsfördelning.

Föreliggande förslag:

- saknar mätbara mål
- saknar tydliga prioriteringar
- skjuter centrala delar av genomförandet till framtida färdplaner

Detta innebär i praktiken att de avgörande styrande delarna saknas i dokumentet. Servicenämnden bedömer därför att förslaget snarare är att betrakta som en viljeinriktning än en plan.

Otydlig struktur och bristande styrbarhet

Det är oklart hur planförslaget och det tillhörande kunskapsunderlaget förhåller sig till varandra. Detta skapar osäkerhet kring vad som faktiskt är styrande och vad som enbart är vägledande. Ett styrdokument av denna dignitet måste vara entydigt. I nuvarande form finns en uppenbar risk för olika tolkningar inom organisationen, vilket försvårar genomförandet.

Oklara begrepp försvårar styrning

Planen innehåller ett flertal centrala begrepp som inte definieras, exempelvis hållbara livsmedel, lokal och hållbar mat samt klimatkrav. När begrepp som har direkt påverkan på upphandling, verksamhetsstyrning och prioriteringar lämnas odefinierade skapas ett betydande tolkningsutrymme. Detta är inte förenligt med ett styrande dokument. Begrepp av denna karaktär bör fastställas politiskt.

Otydlig ansvarsfördelning och bristande politisk förankring

Planen bygger i stor utsträckning på arbete i tvärsektoriella arbetsgrupper på tjänstepersonsnivå. Samtidigt saknas tydlighet kring:

- vem som fattar beslut
- hur resultaten ska fastställas
- hur den politiska styrningen säkerställs

Servicenämnden ser allvarligt på att centrala ställningstaganden, såsom definitioner och prioriteringar, i praktiken riskerar att flyttas från politisk nivå till tjänstepersonsnivå. Detta är inte en acceptabel ordning för ett kommunövergripande styrdokument.

Risk för dubbelstyrning och otydlig nytta

Flera av de föreslagna insatserna inom exempelvis lokal matproduktion och upphandling motsvarar redan:

- beslutade planer
- etablerade arbetssätt
- pågående verksamhet

Utan tydlig avgränsning riskerar planen att skapa dubbelstyrning och otydlighet snarare än att tillföra styrning. Ett nytt styrdokument måste tillföra ett tydligt mervärde – inte upprepa redan fattade beslut.

Den offentliga måltiden

Servicenämnden noterar att centrala utgångspunkter för den offentliga måltidsverksamheten inte framgår, såsom att verksamheten följer Livsmedelsverkets rekommendationer.

Vidare används begrepp och formuleringar som saknar tydlig innebörd och i vissa fall inte överensstämmer med hur verksamheten faktiskt bedrivs. De prioriterade insatserna är delvis överlappande och i vissa delar redan reglerade i lag eller andra styrdokument. Detta behöver tydliggöras för att undvika missförstånd och felaktiga förväntningar.

Samlad bedömning

Servicenämnden bedömer att:

- dokumentet saknar de grundläggande komponenter som krävs för att utgöra en plan
- styrning, ansvar och beslutsmandat är otillräckligt klargjorda
- centrala begrepp och avgränsningar saknas
- risken för dubbelstyrning är påtaglig

I nuvarande form riskerar planen att skapa otydlighet snarare än att stärka kommunens arbete med livsmedelsförsörjning.

En reviderad plan bör innehålla:

- tydliga, mätbara mål och prioriteringar
- klargöra ansvar, beslutsmandat och politisk förankring
- definiera centrala begrepp

- tydligt avgränsas i förhållande till befintliga styrdokument eller hänvisa till befintliga styrdokument

Först när dessa delar är på plats kan planen utgöra ett relevant och verkningsfullt styrdokument.

SERVICENÄMNDEN

Ämne: Remiss av plan för livsmedelsförsörjning
Från: Hans von Essen <hans@berasinternational.se>
Till: Kommunledningskontor
Mottaget: 2026-03-16 11:30:45

Remiss av plan för livsmedelsförsörjning. - senast 24/4

För det första vill vi ställa oss positiva till att det faktiskt görs en livsmedelsstrategi på kommunal nivå. Maten vi äter dagligen berör i stort sett alla delar av samhället. Strategin är i sin helhet bra - och vi tillstyrker att den antas.

Vi har några kommentarer.

Kommentar till Mål:

Det är egentligen inte någon stor poäng att öka livsmedelsproduktionen i Sverige med tanke på att vi redan producerar väsentligt mycket mer räknat i kalorier än vi kan äta. Särskilt om produktionsökningen drivs av importerade insatsmedel - som gödning, bekämpningsmedel och foder. Det leder i praktiken till export av billig råvara och import av dyrare produkter. Däremot är en diversifiering och en bättre matchning till befolkningens behov en viktig poäng. Alltså - mer odling av andra grödor än spannmål och mer lokal förädling som ger ett bredare utbud av produkter till konsument. Vi vill alla ha mångfald i matkassen.

Detaljer:

Sid 5 "Sverige har hög produktion av spannmål och potatis, men är mer beroende av import när det gäller frukt, grönsaker och kött. "

Vi producerar i Sverige tillräckligt mycket kött för att täcka vårt proteinbehov. Problemet är att import av billigt kött med lägre krav på djurvälstånd tränger ut den hållbara svenska produktionen. Importbehovet av frukt och grönsaker beror på att svensk produktion slagits ut av konkurrens från billig import. Naturliga förutsättningar finns.

Sid 12 "De största utsläppen kommer från jordbruket, särskilt produktionen av animaliska livsmedel som kött och mejeriprodukter, men även från användningen av importerade insatsvaror som gödsel och drivmedel. "

Vi vill påpeka att när klimatutsläpp beräknas tar man inte hänsyn till den positiva sidan - nämligen att tillgången till idisslande djur gör att växtföljderna innehåller flerårig vall som bygger upp kolinnehållet i jorden. Idisslande djur är också viktiga för vård av artrika naturbetesmarker - och det vore därför mer logiskt att ställa de utsläppen mot vård av biologisk mångfald - och inte bara belasta köttproduktionen. Det gör skillnad hur djurhållningen är upplagd - mer eller mindre grovfoderbaserad.

Mål

Sid 12 "Samtidigt finns stor potential för omställning till fossilfri drift genom biogas, elektrifiering och cirkulära system. "

"Cirkulärt system" i jordbruket handlar om balans mellan antal djur och produktiv areal och en växtföljd som innehåller en hög andel flerårig vall.

Sid 16 "En hög ambitionsnivå vad gäller miljö- och kvalitetskrav vid upphandling kan medföra ökade kostnader, vilket i sin tur kan påverka de offentliga verksamheternas möjligheter att göra inköp. "

I praktiken visar det sig att en hög ambition av % ekologiskt i Måltidsservice, under förutsättning av ett agilt och gott ledarskap, verkar stimulerande på kreativiteten och motivationen att minska spill, arbeta med oförädlade råvaror, följa årstiderna i inköpen och ersätta importerat kött med andra alternativ. Det finns många goda exempel på kommuner där en hög andel ekologiskt kombineras med god kvalitet på maten och motiverade medarbetare.

En hög andel ekologiskt i kosten är kopplat till högre utbildning och större medvetenhet om hälsa över huvud taget. Detta kan ses som ett komplext sammanhang. I en stor studie som jämfört människor som har låg, medel eller hög andel ekologiskt i kosten visar sig väsentliga hälsovinster med en ekologisk kost - 25% minskad typ II diabetes, 12% mindre cancer, 25 % mindre dödlighet i hjärt- kärlsjukdomar och minskade utsläpp av klimatpåverkande gaser med 20%. (Tillman & Clarke, "Global diets link environmental sustainability and human health" Nature 2024)

Sid 25

Den offentliga måltiden

En hög ambition i form av procentmål för ekologiskt är ett viktigt verktyg. Se kommentar till sid 16.

För Ekologiska Lantbrukarna i Sörmland

Hans von Essen, ordförande

Kommunstyrelsen i Eskilstuna

Remissvar Plan för livsmedelsförsörjning

Bakgrund

Plan för livsmedelsförsörjning ("*planen*") syftar till att samordna och stärka hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och en integrerad del av kommunens långsiktiga beredskap och krishantering.

Det övergripande målet i planen är att Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU, nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

Planen avser att hantera sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

VD i Eskilstuna Kommunföretag har fått i delegation att besvara remisser utan föregående styrelsebehandling i de fall remisserna inte bedöms ha en väsentlig påverkan på bolagskoncernen.

Svar från Eskilstuna Kommunföretag

Plan för livsmedelsförsörjning är välformulerad och fungerar väldigt väl som kunskapsunderlag för att höja den allmänna förståelsen för Eskilstunas förutsättningar och utmaningar avseende livsmedelsförsörjningen.

Av Eskilstuna kommuns dokumenthierarki framgår emellertid att en plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Här är uppfattningen att planen behöver utvecklas. Även om planen har ett övergripande mål så saknas i övrigt specificerade och mätbara mål. Planen innehåller istället prioriterade insatser kopplade till fyra insatsområden som i delar visar på riktning och åtgärder som bedöms behöva prioriteras. Utan konkreta mål riskerar dock planen att sakna den styrande funktion som den bör ha. Förslagsvis kompletteras respektive insatsområde med ett konkret mål och/eller indikator med tillhörande nuläge. Samråd eller återremiss kring dessa är att rekommendera då de rimligen blir dimensionerade för kommunens samlade arbete inom området.

I själva planen framgår inte hur arbetet ska finansieras, det framgår dock av ärendebeskrivningen till kommunstyrelsens beslut om att remittera planen till berörda. Grundprincipen är att finansiering sker inom befintlig ram utifrån respektive nämnds och bolags ekonomiska utrymme. För att tydliggöra hur genomförandet av planen ska finansieras är det önskvärt att planen kompletteras med ett avsnitt kring detta.

Ur bolagskoncernens perspektiv finns en möjlig målkonflikt mot planen där behovet av verksamhetsmark för företagsetableringar kan komma att stå i direkt konflikt med behovet av att säkra jordbruksmark. I strategisk inriktning pekas en markreserv på 400 ha verksamhetsmark ut som en indikator relaterat till målet kring Företagstillväxt och fler i jobb. Denna potentiella målkonflikt kring hur mark bäst ska användas behöver adresseras av ägaren. I sammanhanget kan nämnas pågående fördjupad lokaliseringstudie för näringslivsområde med järnvägsanslutning där lokaliseringen utformas så att anspråkstagande av jordbruksmark undviks i största möjliga mån vid markexploatering.

Samtidigt kan påpekas att en stärkt lokal matproduktion även kan innebära en möjlighet i att bidra till målet kring Företagstillväxt och fler i jobb genom att stimulera företagande inom livsmedelsförädling utifrån de förutsättningar som planen tydliggör.

På sidan 10 i remissdokumentet framgår att planen inte inkluderar ett par andra beredskapsområden. Dricksvatten får anses vara vårt viktigaste livsmedel men behandlas inte explicit av planen. Utifrån dricksvattnets betydelse bör det tydliggöras i avgränsningen att planen inte omfattar dricksvatten. Dricksvattenförsörjning hanteras emellertid av andra dokument såsom Nödvattenplan.

Övriga bolag i koncernen har valt att inte svara på remissen.

Eskilstuna Kommunföretag AB

Mikael Brodén
Verkställande direktör

Remissvar - Plan för livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun

Ert diarienummer: KSKF/2025:136.

Region Sörmland har erbjudits möjlighet att yttra sig gällande remissen Plan för livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun. Eskilstuna kommuns plan för livsmedelsförsörjning syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Region Sörmland ser det som positivt och särskilt värdefullt att Eskilstuna kommun har tagit fram en plan för Livsmedelsförsörjning som adresserar de behov av samordning mellan olika kommunala ansvarsområden som behövs för en resilient livsmedelsförsörjning. Planen tydliggör kommunens medvetenhet och vilja att agera utifrån lokal rådighet, samtidigt som planen synliggör det komplexa, flernivåsystem som frågorna är beroende av. Ur ett regionalt perspektiv bedöms det angreppssätt som planen har därmed kunna underlätta för samverkan mellan lokal och regional nivå, bland annat inom ramen för den regionala livsmedelsstrategin.

Region Sörmland välkomnar också planens skrivelser kring skydd av värdefull jordbruksmark, med exempel på åtgärder som att integrera livsmedelsförsörjning som en kontrollpunkt vid beslut om markanvändning.

De utvalda insatsområdena är också enligt Region Sörmlands bedömning väl avvägda. Avseende dessa ser Region Sörmland att några aspekter skulle kunna förstärkas för att ge implementeringen av planen ökad genomslagskraft.

Lokal matproduktion

Det prioriterade insatsområde som listas sist i punktlistan är mycket angeläget ur företagarperspektiv, och därtill sammankopplat med den första punkten. Kopplingen mellan första och sista punkten skulle kunna tydliggöras, och framför allt skulle ett tillägg om vikten av service och bemötande kunna göras till punkten om att Säkerställa rättvisa och tillgängliga livsmedelskontroller.

Samhällsplanering och ekosystemtjänster

Region Sörmland ser positivt på att planen ser till helheten kring samhällsplanering och livsmedelsförsörjning utifrån mark- och vattenanvändning, etableringar och transportsystemet. I listan av prioriterade insatser, alternativt i andra delar av planen skulle ett förtydligande av ett nära samarbete mellan ansvariga för näringsliv och samhällsplanering vara värdefullt, inte minst när det kommer till frågan om förädlingsanläggningar. Här är också geografiska perspektiv och samordning och dialog utanför kommungränsen värda att beakta, då behovet av fler förädlingsanläggningar är en fråga med relevans på regional och storregional nivå.

Livsmedelsberedskap

Lantbrukare är yrkeskår som utgörs av många äldre, samtidigt som utmaningarna med generationskiften är stora, och därtill kräver långa processer. Planen skulle kunna förstärkas genom att och även adressera generationsskiften, som en sårbarhetsfaktor för den lokala livsmedelsberedskapen.

Den offentliga måltiden

Ett särskilt angeläget perspektiv att tillföra insatsområdet är det om skolan som resurs och möjlighet. Många måltidsverksamheter efterfrågar att lärande om mat och livsmedel integreras ytterligare i den pedagogiska verksamheten. Pedagoger och rektorer, och området Integrerad måltid (en del av Livsmedelsverkets måltidsmodell) är viktigt för att stärka kunskapen om hållbar mat samt livsmedelsproduktion. Rådighet över detta finns inte i tillräcklig utsträckning hos de offentliga köken. Skolans medverkan är en viktig, och av många efterfrågad, faktor.

REGION SÖRMLAND

Christoffer Öqvist (M)
Regionstyrelsens ordförande

Magnus Johansson
Regiondirektör

Ämne: Yttrande Agro Sörmland - Remiss - Plan för livsmedelsförsörjning
Från: Johan Varenius <johan@agrosormland.se>
Till: Kommunledningskontor
Mottaget: 2026-04-22 17:13:18

Hej,

Tack för att Agro Sörmland får yttra sig över Eskilstunas kommuns plan för livsmedelsförsörjning.

Här inkommer vi med vårt yttrande.

Med vänlig hälsning
Johan

Johan Varenius
Verksamhetsledare

johan@agrosormland.se

Tel. 072-722 07 71

www.agrosormland.se

-----Ursprungligt meddelande-----

Från: kommunstyrelsen <kommunstyrelsen@eskilstuna.se>

Skickat: den 20 januari 2026 16:08

Till: sodermanland@lansstyrelsen.se; registratur@regionsormland.se; johan@agrosormland.se;
lagersbergsateri@hotmail.com; hans@berasinternational.se; rogertiefensee@gmail.com; info@eakf.se;
registrator@esem.se

Ämne: Remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Hej, översänder remiss gällande plan för livsmedelsförsörjning.

Yttranden skickas till kommunledningskontor@eskilstuna.se senast den 24 april 2026.

Jessica Hänninen
Kommunsekreterare
016-710 43 37
jessica.hanninen@eskilstuna.se

Serviceförvaltningen, Nämnd och registratur Eskilstuna kommun, 631 86 Eskilstuna
Besöksadress: Värjan, Alva Myrdals gata 5 eskilstuna.se

Vi gör Eskilstuna - tillsammans

Agro Sörmlands yttrande över Remiss av Plan för livsmedelsförsörjning

den 22 april 2026

Diarienummer: KSKF/2025:136

Handlingsnummer: 2026:121

kommunledningskontor@eskilstuna.se

Agro Sörmland har erbjudits möjligheten att yttra sig över Eskilstuna kommuns plan för livsmedelsförsörjning och har följande synpunkter och inspel.

Agro Sörmland ser positivt på att Eskilstuna kommun har tagit fram en plan för livsmedelsförsörjning. Frågan är central för både samhällets robusthet och den långsiktiga utvecklingen av näringslivet. Det är värdefullt att kommunen lyfter livsmedelsförsörjningen som en strategisk fråga och belyser dess komplexitet, inte minst kopplat till beredskap och sårbarhet i livsmedelskedjan.

Samtidigt vill Agro Sörmland lämna följande synpunkter i syfte att ytterligare stärka planens relevans, tydlighet och genomförbarhet, särskilt ur ett primärproduktions- och företagarperspektiv.

Primärproduktionens roll behöver tydliggöras och stärkas

Planen beskriver livsmedelskedjan i sin helhet, men Agro Sörmland anser att primärproduktionens fundamentala roll behöver tydliggöras ytterligare. Det är i lantbruket som livsmedelsförsörjningen har sin grund, och utan långsiktigt konkurrenskraftiga jordbruksföretag riskerar övriga delar av livsmedelskedjan att försvagas.

Planen har ett tydligt fokus på lokal mat, konsumtion och upphandling, men bör i högre grad lyfta:

- produktionsförutsättningar på gårdsnivå
- lönsamhet och investeringsförmåga
- behovet av stabila villkor för befintliga företag

Kommunens rådighet bör vara mer styrande för prioriteringar

Planen innehåller en god analys av livsmedelssystemets komplexitet och påverkan från globala och nationella faktorer. Samtidigt konstateras att dessa faktorer i stor utsträckning ligger utanför kommunens rådighet.

Mot denna bakgrund anser Agro Sörmland att planen i ännu högre grad bör fokusera på de områden där kommunen faktiskt har möjlighet att påverka utvecklingen, såsom:

- fysisk planering och skydd av jordbruksmark
- hantering av kommunens egen mark
- tillståndprocesser och myndighetsutövning
- lokal infrastruktur och näringslivsdialog

Ett tydligare fokus på dessa verktyg skulle stärka planens operativa värde.

Strategisk hantering av kommunens jordbruksmark

Planen lyfter att kommunen äger betydande arealer jordbruksmark och att denna minskar över tid.

Agro Sörmland ser detta som en av de mest strategiskt viktiga frågorna och anser att planen bör innehålla ett tydligare ställningstagande kring:

- hur kommunens jordbruksmark ska prioriteras och användas
- hur långsiktig produktionsförmåga ska säkerställas
- hur arrendeformer kan bidra till effektiv och konkurrenskraftig produktion

Detta är ett område där kommunen har direkt rådighet och där tydliga prioriteringar kan få stor effekt.

Energifrågan är en avgörande brist i planen

Planen beskriver beroendet av importerade insatsvaror, inklusive drivmedel och energi, som en central sårbarhet. Samtidigt saknas energifrågan som ett eget perspektiv i insatsområdena, vilket Agro Sörmland ser som en tydlig brist.

Tillgång till energi är en grundförutsättning för livsmedelsproduktion, bland annat för:

- drift av maskiner och transporter
- torkning och lagring
- bevattning
- uppvärmning och förädling

För att säkerställa en robust livsmedelsproduktion bör kommunen tydligare integrera energifrågan i sitt arbete, exempelvis genom kopplingar till energiplanering, effektförsörjning och lokal energiproduktion.

Vikten av att inte missgynna volymproduktion

Agro Sörmland vill särskilt understryka att en stor del av livsmedelsproduktionen bärs av ett relativt begränsat antal företag. För att säkerställa livsmedelsförsörjningen är det avgörande att dessa företag ges goda och långsiktiga förutsättningar.

Det finns en risk att kommunala insatser i högre grad riktas mot småskaliga eller nischade initiativ, medan de företag som står för huvuddelen av produktionen inte får motsvarande fokus.

Agro Sörmland vill därför betona att:

- både små och stora företag behövs
- men att de fyller olika funktioner i livsmedelssystemet
- och att volymproduktion är avgörande för försörjningsförmågan

Tydliggör vad som inte kan påverkas på kommunal nivå

Planen innehåller en god beskrivning av livsmedelssystemets beroende av globala och nationella faktorer.

Agro Sörmland ser det som positivt, men menar att detta perspektiv kan utvecklas ytterligare genom att tydligare skilja mellan:

- faktorer kommunen kan påverka
- och faktorer som ligger utanför kommunens rådighet

Detta skulle bidra till mer realistiska prioriteringar och ökad träffsäkerhet i åtgärderna.

Avslutande synpunkter

Agro Sörmland välkomnar Eskilstuna kommuns arbete med att ta fram en plan för livsmedelsförsörjning. Med en tydligare betoning på primärproduktionens villkor, kommunens faktiska rådighet, energifrågans betydelse samt behovet av att främja alla typer av lantbruksföretag, har planen goda möjligheter att bli ett kraftfullt verktyg i arbetet med att stärka livsmedelsförsörjningen.

Agro Sörmland ser positivt på att planen konkretiseras genom fyra tydliga insatsområden. Strukturen är ändamålsenlig och ger en god grund för genomförande. Sammanfattningsvis bedömer Agro Sörmland att insatsområdena utgör en bra struktur för det fortsatta arbetet.

Johan Varenius
Verksamhetsledare, Agro Sörmland

§ 28

AVN/2026:28

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens yttrande över remiss – *Plan för livsmedelsförsörjning*.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation

Charlott Elf (SD) och Richard Eklund (KD) reserverar sig mot beslutet.

Ärendebeskrivning

Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen ser planen som ett viktigt dokument för Eskilstunas långsiktiga trygghet och robusthet. Vi lämnar synpunkter som framför allt rör social hållbarhet, tillgänglighet för grupper med olika förutsättningar, logisk struktur i planen samt kompetensförsörjningens betydelse för att målen ska kunna uppnås.

Yttrande

Planens logiska struktur och beroenden

Planens första tre områden – lokal produktion, samhällsplanering och beredskap – skapar de grundläggande förutsättningarna för att kommunens kärnuppdrag, den offentliga måltiden, ska fungera även vid störningar. Förvaltningen föreslår att detta samband tydliggörs ytterligare för att stärka planens interna logik.

Tillgänglighet och invånare med särskilda förutsättningar

Förvaltningen ser behov av att planen utvecklar hur kommunen når de invånare som har svårast att hantera eller förbereda sig inför en kris. Det rör bland annat personer som:

- Ännu inte kan svenska
- Saknar digital vana
- Har låg kunskap om beredskap
- Lever under förhållanden där det är svårt att bygga upp egna lager

För att planen ska vara socialt hållbar behöver den beskriva hur kommunen ska stödja dessa grupper med praktisk information, individuellt anpassat stöd och inkluderande kommunikationskanaler. Barnperspektivet är särskilt viktigt. Barn i hushåll med begränsad förmåga att förbereda sig är beroende av att kommunens information och stöd når vårdnadshavarna på ett effektivt sätt.

Tydligare begreppsanvändning kring beredskap

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Begreppet *beredskap* används i planen både som övergripande mål och som konkret åtgärd. Förvaltningen rekommenderar att planen skiljer tydligare mellan:

- Det långsiktiga uppbyggnadsarbetet (resiliens)
- De akuta insatser som behövs när en kris inträffar (lager, reservkraft m.m.)

En sådan skillnad skulle öka förståelsen för planens prioriteringar.

Kompetensförsörjningens betydelse

Planen beskriver en stor jobbtillväxt inom livsmedelskedjan, men pekar samtidigt på en betydande kompetensbrist. Förvaltningen ser därför behov av att planen tydligare beskriver hur de nya arbetstillfällena ska kunna bemannas. Aktivitetskravet kan vara en del av lösningen för enklare arbetsuppgifter, men kräver att tillräcklig arbetsledning säkerställs.

Ansvar och uppföljning

För att underlätta samverkan föreslår förvaltningen att planen kort beskriver:

- Vilket ansvar olika förvaltningar och aktörer har
- Vad som ska följas upp årligen och vilka indikatorer som används
- Hur detta går in i nuvarande kommunövergripande utvecklingsstruktur (KUG)

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens yttrande över remiss – *Plan för livsmedelsförsörjning*.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Yrkanden

Charlott Elf (SD) och Richard Eklund (KD) yrkar bifall till framlagt förslag samt yrkar på följande ändringar (bilaga A):

- Att planen tydligt avgränsas till kommunens faktiska ansvar, rådighet och lagliga befogenheter.
- Att planen kompletteras med tydliga skrivningar om frivillighet, dialog, proportionalitet, lagstöd och respekt för äganderätten när privat mark, lantbruk eller företag berörs
- Att i kris ska äganderätten fortfarande värnas men livsmedelsförsörjningen ska planeras i samförstånd med markägare där inga överpriser får tas ut.

Tord Wall (SD), Carl-Mauritz Pilhjerst (SD), Åsa Salo (-) yrkar bifall till Charlott Elfs (SD) med fleras ändringsyrkande.

Filip Rundström (M) och Owe Ek (S) yrkar bifall till framlagt förslag samt avslag på Charlott Elfs (SD) med fleras ändringsyrkande.

Yuri Silva (C) yrkar bifall till framlagt förslag.

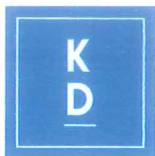
Justerandes sign			Utdragsbestyrkande

Propositionsordning

Vid ställd proposition på förvaltningens förslag mot Charlott Elfs (SD) med fleras ändringsyrkande finner ordföranden att arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden beslutar att bifalla förvaltningens förslag.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

AVN 2026-04-23
§ 28 (bilaga A)

AVN/2026:28

~~Reservation~~

Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden 2026-04-23

Ärende 4, AVN/2026:28

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna delar uppfattningen att livsmedelsförsörjning är en viktig del av kommunens beredskap. Eskilstuna kommun ska kunna säkerställa fungerande måltider i skola, förskola, äldreomsorg och andra samhällsviktiga verksamheter även vid kris, störningar eller höjd beredskap.

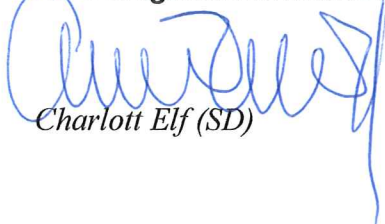
Den föreslagna planen går längre än så. Den blandar ihop kommunens kärnansvar med ambitioner att påverka privat markanvändning, konsumtionsmönster, livsmedelproduktion och lantbrukares produktionsinriktning. Det riskerar att föra kommunen in på områden där den saknar tydlig rådighet och där äganderätten, brukanderätten och företagets självständighet kan påverkas.

Beredskap ska byggas genom ansvar för den egna verksamheten, robusta inköp, fungerande måltidsberedskap och samverkan med lantbruk, näringsliv och andra aktörer. Den ska inte användas som förevändning för kommunal styrning av privat mark, människors matvanor eller företagets produktion.

Mot denna bakgrund yrkar vi:

- Att planen tydligt avgränsas till kommunens faktiska ansvar, rådighet och lagliga befogenheter.
- Att planen kompletteras med tydliga skrivningar om frivillighet, dialog, proportionalitet, lagstöd och respekt för äganderätten när privat mark, lantbruk eller företag berörs.
- Att i kris ska äganderätten fortfarande värnas men livsmedelsförsörjningen ska planeras i samförstånd med markägare där inga överpriser får tas ut.

För Sverigedemokraterna Eskilstuna

Charlott Elf (SD)

För Kristdemokraterna i Eskilstuna

Richard Eklund (KD)

Arbetsmarknads- och
vuxenutbildningsnämnden

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämndens yttrande över remiss – *Plan för livsmedelsförsörjning*.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsförvaltningen ser planen som ett viktigt dokument för Eskilstunas långsiktiga trygghet och robusthet. Vi lämnar synpunkter som framför allt rör social hållbarhet, tillgänglighet för grupper med olika förutsättningar, logisk struktur i planen samt kompetensförsörjningens betydelse för att målen ska kunna uppnås.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat *Plan för livsmedelsförsörjning* till Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden för yttrande. Förvaltningen har granskat remissversionen och utgår i sina synpunkter från utifrån nämndens uppdrag.

Förvaltningens yttrande framgår nedan.

Yttrande

Planens logiska struktur och beroenden

Planens första tre områden – lokal produktion, samhällsplanering och beredskap – skapar de grundläggande förutsättningarna för att kommunens kärnuppdrag, den offentliga måltiden, ska fungera även vid störningar. Förvaltningen föreslår att detta samband tydliggörs ytterligare för att stärka planens interna logik.

Tillgänglighet och invånare med särskilda förutsättningar

Förvaltningen ser behov av att planen utvecklar hur kommunen når de invånare som har svårast att hantera eller förbereda sig inför en kris. Det rör bland annat personer som:

- Ännu inte kan svenska
- Saknar digital vana
- Har låg kunskap om beredskap
- Lever under förhållanden där det är svårt att bygga upp egna lager

För att planen ska vara socialt hållbar behöver den beskriva hur kommunen ska stödja dessa grupper med praktisk information, individuellt anpassat stöd och inkluderande kommunikationskanaler. Barnperspektivet är särskilt viktigt. Barn i hushåll med begränsad förmåga att förbereda sig är beroende av att kommunens information och stöd når vårdnadshavarna på ett effektivt sätt.

Tydligare begreppsanvändning kring beredskap

Begreppet *beredskap* används i planen både som övergripande mål och som konkret åtgärd. Förvaltningen rekommenderar att planen skiljer tydligare mellan:

- Det långsiktiga uppbyggnadsarbetet (resiliens)
- De akuta insatser som behövs när en kris inträffar (lager, reservkraft m.m.)

En sådan skillnad skulle öka förståelsen för planens prioriteringar.

Kompetensförsörjningens betydelse

Planen beskriver en stor jobbtillväxt inom livsmedelskedjan, men pekar samtidigt på en betydande kompetensbrist. Förvaltningen ser därför behov av att planen tydligare beskriver hur de nya arbetstillfällena ska kunna bemannas. Aktivitetskravet kan vara en del av lösningen för enklare arbetsuppgifter, men kräver att tillräcklig arbetsledning säkerställs.

Ansvar och uppföljning

För att underlätta samverkan föreslår förvaltningen att planen kort beskriver:

- Vilket ansvar olika förvaltningar och aktörer har
- Vad som ska följas upp årligen och vilka indikatorer som används
- Hur detta går in i nuvarande kommunövergripande utvecklingsstruktur (KUG)

ARBETSMARKNADS- OCH VUXENUTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Malin Skoglund
förvaltningschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

§ 40

VON/2026:26

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Vård- och omsorgsförvaltningens förslag till yttrande antas som vård- och omsorgsnämndens yttrande över remissen Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har skickat Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030 (KSKF/2025:136) på remiss till bland annat vård- och omsorgsnämnden. En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Eftersom planen ska vara koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige.

Planen innehåller bland annat bakgrund, analys och insatsområden. Syftet med planen är att samordna kommunkoncernens arbete för en säker, motståndskraftig och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar. Planen anger målsättningar och strategiska inriktningar för livsmedelshantering, kvalitet, hållbarhet, logistik och beredskap.

Planen ska ägas av kommunledningskontoret och ansvariga för näringsliv, mark och exploatering, miljö samt säkerhet. För att omsätta planen i praktiken ska färdplaner tas fram för varje insatsområde i samarbete mellan förvaltningar, bolag och externa intressenter. Dessa ska specificera aktiviteter, ansvar och tidsfrister. Varje färdplan ansvaras, följs upp och revideras årligen i tvärspektoriella arbetsgrupper. Uppföljningen ska ske löpande inom ordinarie verksamhetsplanering, med regelbunden statusrapportering till kommunledningen och årlig sammanställning.

Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 24 april 2026.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag till yttrande

Förslaget till plan lyfter flera åtgärder som är positiva ur vård- och omsorgsnämndens perspektiv. Vissa delar skulle behöva förtydligas medan en del annat kan bli utmanande att genomföra i praktiken.

Det är positivt att en plan för livsmedelsförsörjning tas fram och att den betonar vilken beredskap som ska hållas inom området. För nämndens målgrupper innebär det en trygghet att samhällsviktig verksamhet har en grundläggande beredskap. Planens ambition om aptitstimulerande och näringsrika måltider ligger väl i linje med nämndens arbete för personcentrerad nära vård och omsorg samt ett tryggt och självständigt liv. Betoningen på trivsamt måltidsmiljö och att äldre personers synpunkter ska tas tillvara är stärkande för den sociala hållbarheten. Det är positivt att livsmedelskostnader föreslås

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

undantas från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år. Samtidigt menar vård- och omsorgsnämnden att effektiviseringskravet bör minskas i motsvarande grad för att undvika risken för att nämnden behöver göra neddragningar i kärnverksamheten.

Det torde vara en kostnadseffektiv åtgärd att kommunen uppmanar anställda att vara noga med sin hemberedskap, vilket planen skulle kunna resonera kring. Det skulle även behövas ett resonemang kring att inte alla personer har förmåga att själva bygga krislager. Det är också önskvärt att det är tydligare vilken funktion som är dokumentansvarig för planen. Det gäller dels på förstasidan, dels på sidan 10 under rubriken ”Uppföljning och styrning” där flera ansvariga räknas upp. Vidare är det oklart hur färdplanerna med eventuella ekonomiska konsekvenser ska förankras och tas om hand i berörda nämnder och förvaltningar, samt hur färdplanerna ska följas upp i praktiken. Bland de prioriterade insatserna för livsmedelsberedskap bör analysen tydliggöra att ansvaret för beredskap och distribution ligger hos Måltidsservice samt Omlastnings- och logistikcentralen. Om vård- och omsorgsnämnden drabbas av ökade kostnader så riskerar det att drabba kärnverksamheten om inte resurser tillförs.

Vidare kan hållbarhetskraven vid upphandling medföra ökade kostnader som kan påverka en redan ansträngd ekonomi om inte extra resurser tillförs. Planen verkar innebära krav på kompetenshöjning kring matsvinn, vilket kan vara utmanande att genomföra givet de kompetensförsörjningsutmaningar som nämnden redan står inför.

Förslag till beslut

1. Vård- och omsorgsförvaltningens förslag till yttrande antas som vård- och omsorgsnämndens yttrande över remissen Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Yrkanden

Majo Brostedt Kuusikoski (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Vård- och
omsorgsnämnden

Yttrande över remiss Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Vård- och omsorgsförvaltningens förslag till yttrande antas som vård- och omsorgsnämndens yttrande över remissen Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har skickat Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030 (KSKF/2025:136) på remiss till bland annat vård- och omsorgsnämnden. En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Eftersom planen ska vara koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige.

Planen innehåller bland annat bakgrund, analys och insatsområden. Syftet med planen är att samordna kommunkoncernens arbete för en säker, motståndskraftig och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar. Planen anger målsättningar och strategiska inriktningar för livsmedelshantering, kvalitet, hållbarhet, logistik och beredskap.

Planen ska ägas av kommunledningskontoret och ansvariga för näringsliv, mark och exploatering, miljö samt säkerhet. För att omsätta planen i praktiken ska färdplaner tas fram för varje insatsområde i samarbete mellan förvaltningar, bolag och externa intressenter. Dessa ska specificera aktiviteter, ansvar och tidsfrister. Varje färdplan ansvaras, följs upp och revideras årligen i tvärsektoriella arbetsgrupper. Uppföljningen ska ske löpande inom ordinarie verksamhetsplanering, med regelbunden statusrapportering till kommunledningen och årlig sammanställning.

Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 24 april 2026.

Finansiering

Enligt underlagen är grundprincipen att åtgärder för att nå målen i planen ska finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån ekonomiskt utrymme. Framtagandet av färdplaner för insatsområdena kan komma att bekostas av kommunledningskontoret. För åtgärder utanför budgeten prioriteras extern finansiering. Samverkan med lokalt näringsliv undersöks för relevanta initiativ.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Plan för livsmedelsförsörjning ska stärka hållbarheten samt främja ekosystemtjänster samtidigt som den minskar matsvinn. Planen minskar målkonflikter och ökar beredskapen i ordinarie verksamhet. Den effektiviserar upphandling, samhällsplanering och måltidsservice genom kompetensutveckling och dialog.

Vård- och omsorgsförvaltningens förslag till yttrande

Förslaget till plan lyfter flera åtgärder som är positiva ur vård- och omsorgsnämndens perspektiv. Vissa delar skulle behöva förtydligas medan en del annat kan bli utmanande att genomföra i praktiken.

Det är positivt att en plan för livsmedelsförsörjning tas fram och att den betonar vilken beredskap som ska hållas inom området. För nämndens målgrupper innebär det en trygghet att samhällsviktig verksamhet har en grundläggande beredskap. Planens ambition om aptitstimulerande och näringsrika måltider ligger väl i linje med nämndens arbete för personcentrerad nära vård och omsorg samt ett tryggt och självständigt liv. Betoningen på trivsamt måltidsmiljö och att äldre personers synpunkter ska tas tillvara är stärkande för den sociala hållbarheten. Det är positivt att livsmedelskostnader föreslås undantas från den ordinarie besparingsregeln om 1,5 procent per år. Samtidigt menar vård- och omsorgsnämnden att effektiviseringskravet bör minskas i motsvarande grad för att undvika risken för att nämnden behöver göra neddragningar i kärnverksamheten.

Det torde vara en kostnadseffektiv åtgärd att kommunen uppmanar anställda att vara noga med sin hemberedskap, vilket planen skulle kunna resonera kring. Det skulle även behövas ett resonemang kring att inte alla personer har förmåga att själva bygga krislager. Det är också önskvärt att det är tydligare vilken funktion som är dokumentansvarig för planen. Det gäller dels på förstasidan, dels på sidan 10 under rubriken "Uppföljning och styrning" där flera ansvariga räknas upp. Vidare är det oklart hur färdplanerna med eventuella ekonomiska konsekvenser ska förankras och tas om hand i berörda nämnder och förvaltningar, samt hur färdplanerna ska följas upp i praktiken. Bland de prioriterade insatserna för livsmedelsberedskap bör analysen tydliggöra att ansvaret för beredskap och distribution ligger hos Måltidsservice samt Omlastnings- och logistikcentralen. Om vård- och omsorgsnämnden drabbas av ökade kostnader så riskerar det att drabba kärnverksamheten om inte resurser tillförs.

Vidare kan hållbarhetskraven vid upphandling medföra ökade kostnader som kan påverka en redan ansträngd ekonomi om inte extra resurser tillförs. Planen verkar innebära krav på kompetenshöjning kring matsvinn, vilket kan vara utmanande att genomföra givet de kompetensförsörjningsutmaningar som nämnden redan står inför.

VÅRD- OCH OMSORGSFÖRVALTNINGEN

Johan Lindström
Förvaltningschef

Åsa Tavemark
Utredningschef

Beslutet skickas till: Kommunstyrelsen

§ 53

SBYN/2026:55

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Förvaltningens förslag till yttrande antas som samhällsbyggnadsnämndens yttrande över remissen - Plan för livsmedelsförsörjning.

Ärendebeskrivning

De senaste åren har frågor om civil beredskap och livsmedelsförsörjning fått ökad betydelse, både på nationell och lokal nivå. Händelser som torkan 2018, pandemin och internationell oro har tydliggjort hur sårbar livsmedelskedjan är, särskilt eftersom Sverige är beroende av importerade insatsvaror som drivmedel, gödsel och utsäde. Det innebär att störningar i ett led snabbt kan påverka matförsörjningen även för Eskilstunas invånare.

Eskilstuna kommun har med bakgrund av omvärldsläget tagit fram ett förslag på livsmedelsförsörjningsplan som ska gälla för åren 2026–2030. Syftet med planen är att samordna och stärka hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och en integrerad del av kommunens långsiktiga beredskap och krishantering.

Kommunstyrelsen har beslutat att skicka ut förslaget på remiss till bland annat nämnder och bolag. Samhällsbyggnadsnämnden får därför tillfälle att yttra sig gällande planen.

Förvaltningens förslag till yttrande

Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030 utgör en viktig inriktning till Eskilstunas översiktsplan. Förslaget harmoniserar med översiktsplanens mål om ett miljösmart liv och en levande landsbygd. Förslaget beskriver att genom att värna brukningsvärd jordbruksmark som en strategisk resurs, främja lokala förädlingskedjor och prioritera nära råvaror i offentliga måltider stärker planen kommunens anpassningsförmåga och beredskap mot externa störningar.

Vissa delar av livsmedelsförsörjningsplanen behöver tydligare integreras i den fysiska planeringen för att klargöra vilka perspektiv som ska ingå i samlade bedömningar inom plan- och lovprocesser. Detta omfattar exempelvis de avvägningar som görs mellan olika intressen vid förändrad markanvändning (nya bostäder eller verksamheter) i både översiktsplanering och detaljplanering, samtidigt minska transportsektorns klimatpåverkan, säkerställa hänsyn till naturvärden och biologiska mångfald. I vissa fall prövas bedömningar vidare av länsstyrelsen. Det är viktigt att följa upp dessa ärenden för att ta tillvara erfarenheter och säkerställa att kommunens fortsatta planering sker i linje med gällande lagstiftning och regionala intressen.

Det är önskvärt att representanter från samhällsbyggnadsförvaltningen bjuds in tidigt i processerna och aktivt deltar i arbetsgrupper för att säkerställa att de frågor som rör det

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

fysiska planeringen och mer konkret Samhällsbyggnadsförvaltningen följer med och implementeras på bästa sätt.

Det vore även önskvärt om det framgår i planen hur kommunen kan stärka stödet till privata fastighetsägare och näringsidkare inom jord- och skogsbruk, då dessa grupper i dagsläget upplevs saknas i de övergripande strategierna.

Konkreta inspel till dokumentets innehåll:

- Under rubriken ”Målkonflikter och synergier” bör det tydliggöras att analys av målkonflikter samt potentialen i mellan olika typer av markanvändning behöver ske tidigt i den fysiska planeringsprocessen, framför allt inom ramen för kommunens översiktsplan och detaljplaner. I den samlade bedömningen i planprocessen görs välgrundade avvägningar mellan exempelvis bostadsförsörjning, infrastruktur, livsmedelsproduktion, klimatpåverkan och naturvärden.
- Det är viktigt att det framgår när i planeringen olika saker ska göras, så att livsmedelsfrågorna inte introduceras för sent och därmed riskerar att väljas bort till förmån för andra intressen. Planen bör tydligt beskriva vilka undersökningar som behöver göras tidigt, till exempel i översikts- och detaljplanering, för att kunna redovisa konsekvenser av förändrad markanvändning och vid behov redovisa möjliga kompensationsåtgärder.
- Kommunen bör sträva efter att redan i tidiga skeden, såsom vid idéberedning eller planbesked, kunna ge en tydlig indikation om hur möjligheten att ta jordbruksmark i anspråk bedöms. Det ska bygga på tydliga riktlinjer och bidra till ökad förutsägbarhet i planprocessen, särskilt för markägare och aktörer som bedriver jordbruk.
- Analysen bör även omfatta kumulativa effekter, det vill säga den samlade påverkan som uppstår när många mindre beslut fattas över tid. Ett ökat antal mindre exploateringar på landsbygden kan var för sig framstå som begränsade, men tillsammans ha större konsekvenser, vilket på längre sikt kan påverka den lokala livsmedelsproduktionen negativt.
- Under rubriken ”Samhällsplanering och ekosystemtjänster” behöver stycket som beskriver möjligheten av att flytta matjordlager vid behov, eventuell kompletteras med en bredare konsekvensanalys. En sådan analys bör omfatta påverkan på biologisk mångfald, hur bra jorden kan producera framöver och hur människor upplever landskapet och sina möjligheter till friluftsliv.
- Ställningstagandet om att matjord ”ska” omlokaliseras behöver konkretiseras. Det krävs tydlighet kring vem som bär ansvaret och kostnaden, samt vilket mandat kommunen har att ställa detta krav. Det bör även utredas om åtgärden

ska gälla all jordbruksmark eller bara mark med specifika värden, samt om omlokalisering av matjord

ska betraktas som en form av kompensationsåtgärd vid ianspråktagande av mark.

- Citat sid. 12: ” Genom kartläggning av värdefull jordbruksmark, risker från klimat och extremväder samt planering av skyddsåtgärder kan Eskilstuna stärka den lokala livsmedelsproduktionen. Kommunen bör även se över arrendeavtal för att uppmuntra hållbara metoder, diversifierad produktion och ökad beredskap. Om jordbruksmark tas i anspråk ska matjordslagret tas till vara och flyttas för att stärka annan odlingsmark.”
- Vid analysen av vad som utgör ”värdefull jordbruksmark” behöver kommunen vara tydlig med vilken metod och vilka krav som ställs. Det är viktigt att visa skillnaden mellan vad som är bäst i hela landet och vad som är bäst i vår region. Bedömningen bör även ta hänsyn till att mindre eller mer svårbrukade marker kan ha stor betydelse för sociala sammanhang, biologisk mångfald, landskapsbild och kulturhistoriska värden.
- Det vore värdefullt att lägga till ett stycke som beskriver hur översikts- och detaljplaner, tidigt i processen, kan stödja en kvalitativ och nyanserad avvägning mellan olika synergier och målkonflikter som kan uppstå i arbetet med att nå livsmedelsförsörjningsplanens mål.
- Den fysiska planeringen bör även beakta redan etablerad jordbruksverksamhet, så att ändrad markanvändning i närheten inte försvårar möjligheten att bedriva en långsiktigt lönsam livsmedelsproduktion, exempelvis genom ökade störningar, begränsningar i brukandet eller konflikter kring transporter och närhet till bebyggelse.
- Under rubriken ”Prioriterade insatser för samhällsplanering och ekosystemtjänster” är det fördelaktigt att lägga till följande:
 - Undersöka synergier och målkonflikter i översiktsplanen.
 - Utveckla ett lokalt mätverktyg i kartformat för att kunna följa upp jordbruksmarkens värde, arealer och hur mycket mark som faktiskt tas i anspråk över tid.
 - Ta fram en strategi för att utreda alternativa lokaliseringar på kommunägd mark i första hand vid väsentliga samhällsintressen

På dagens sammanträde noteras behov av vissa redaktionella ändringar i förslaget till yttrande.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Samhällsbyggnadsnämnden

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

Förvaltningens förslag till yttrande antas som samhällsbyggnadsnämndens yttrande över remissen - Plan för livsmedelsförsörjning.

Ärendebeskrivning

De senaste åren har frågor om civil beredskap och livsmedelsförsörjning fått ökad betydelse, både på nationell och lokal nivå. Händelser som torkan 2018, pandemin och internationell oro har tydliggjort hur sårbar livsmedelskedjan är, särskilt eftersom Sverige är beroende av importerade insatsvaror som drivmedel, gödsel och utsäde. Det innebär att störningar i ett led snabbt kan påverka matförsörjningen även för Eskilstunas invånare.

Eskilstuna kommun har med bakgrund av omvärldsläget tagit fram ett förslag på livsmedelsförsörjningsplan som ska gälla för åren 2026–2030. Syftet med planen är att samordna och stärka hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och en integrerad del av kommunens långsiktiga beredskap och krishantering.

Kommunstyrelsen har beslutat att skicka ut förslaget på remiss till bland annat nämnder och bolag. Samhällsbyggnadsnämnden får därför tillfälle att yttra sig gällande planen.

Förvaltningens förslag till yttrande

Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030 utgör en viktig inriktning till Eskilstunas översiktsplan. Förslaget harmoniserar med översiktsplanens mål om ett miljösmart liv och en levande landsbygd. Förslaget beskriver att genom att värna brukningsvärd jordbruksmark som en strategisk resurs, främja lokala förädlingskedjor och prioritera nära råvaror i offentliga måltider stärker planen kommunens anpassningsförmåga och beredskap mot externa störningar.

Vissa delar av livsmedelsförsörjningsplanen behöver tydligare integreras i den fysiska planeringen för att klargöra vilka perspektiv som ska ingå i samlade bedömningar inom plan- och lovprocesser. Detta omfattar exempelvis de avvägningar som görs mellan olika intressen vid förändrad markanvändning (nya bostäder eller verksamheter) i både översiktsplanering och detaljplanering, samtidigt minska

transportsektorns klimatpåverkan, säkerställa hänsyn till naturvärden och biologiska mångfald. I vissa fall prövas bedömningar vidare av länsstyrelsen. Det är viktigt att följa upp dessa ärenden för att ta tillvara erfarenheter och säkerställa att kommunens fortsatta planering sker i linje med gällande lagstiftning och regionala intressen. Det är önskvärt att representanter från samhällsbyggnadsförvaltningen bjuds in tidigt i processerna och aktivt deltar i arbetsgrupper för att säkerställa att de frågor som rör det fysiska planeringen och mer konkret Samhällsbyggnadsförvaltningen följer med och implementeras på bästa sätt.

Det vore även önskvärt om det framgår i planen hur kommunen kan stärka stödet till privata fastighetsägare och näringsidkare inom jord- och skogsbruk, då dessa grupper i dagsläget upplevs saknas i de övergripande strategierna.

Konkreta inspel till dokumentets innehåll:

- Under rubriken ”Målkonflikter och synergier” bör det tydliggöras att analys av målkonflikter samt potentialen i mellan olika typer av markanvändning behöver ske tidigt i den fysiska planeringsprocessen, framför allt inom ramen för kommunens översiktsplan och detaljplaner. I den samlade bedömningen i planprocessen görs välgrundade avvägningar mellan exempelvis bostadsförsörjning, infrastruktur, livsmedelsproduktion, klimatpåverkan och naturvärden.
- Det är viktigt att det framgår när i planeringen olika saker ska göras, så att livsmedelsfrågorna inte introduceras för sent och därmed riskerar att väljas bort till förmån för andra intressen. Planen bör tydligt beskriva vilka undersökningar som behöver göras tidigt, till exempel i översikts- och detaljplanering, för att kunna redovisa konsekvenser av förändrad markanvändning och vid behov redovisa möjliga kompensationsåtgärder.
- Kommunen bör sträva efter att redan i tidiga skeden, såsom vid idéberedning eller planbesked, kunna ge en tydlig indikation om hur möjligheten att ta jordbruksmark i anspråk bedöms. Det ska bygga på tydliga riktlinjer och bidra till ökad förutsägbarhet i planprocessen, särskilt för markägare och aktörer som bedriver jordbruk.
- Analysen bör även omfatta kumulativa effekter, det vill säga den samlade påverkan som uppstår när många mindre beslut fattas över tid. Ett ökat antal mindre exploateringar på landsbygden kan var för sig framstå som begränsade, men tillsammans ha större konsekvenser, vilket på längre sikt kan påverka den lokala livsmedelsproduktionen negativt.
- Under rubriken ”Samhällsplanering och ekosystemtjänster” behöver stycket som beskriver möjligheten av att flytta matjordlager vid behov, eventuell kompletteras med en bredare konsekvensanalys. En sådan analys bör omfatta påverkan på biologisk mångfald, hur bra jorden kan producera framöver och hur människor upplever landskapet och sina möjligheter till friluftsliv.

- Ställningstagandet om att matjord ”ska” omlokaliseras behöver konkretiseras. Det krävs tydlighet kring vem som bär ansvaret och kostnaden, samt vilket mandat kommunen har att ställa detta krav. Det bör även utredas om åtgärden ska gälla all jordbruksmark eller bara mark med specifika värden, samt om omlokalisering av matjord ska betraktas som en form av kompensationsåtgärd vid inanspråktagande av mark.
 - Citat sid. 12: ” Genom kartläggning av värdefull jordbruksmark, risker från klimat och extremväder samt planering av skyddsåtgärder kan Eskilstuna stärka den lokala livsmedelsproduktionen. Kommunen bör även se över arrendeavtal för att uppmuntra hållbara metoder, diversifierad produktion och ökad beredskap. Om jordbruksmark tas i anspråk ska matjordslagret tas till vara och flyttas för att stärka annan odlingsmark.”
- Vid analysen av vad som utgör ”värdefull jordbruksmark” behöver kommunen vara tydlig med vilken metod och vilka krav som ställs. Det är viktigt att visa skillnaden mellan vad som är bäst i hela landet och vad som är bäst i vår region. Bedömningen bör även ta hänsyn till att mindre eller mer svårbrukade marker kan ha stor betydelse för sociala sammanhang, biologisk mångfald, landskapsbild och kulturhistoriska värden.
- Det vore värdefullt att lägga till ett stycke som beskriver hur översikts- och detaljplaner, tidigt i processen, kan stödja en kvalitativ och nyanserad avvägning mellan olika synergier och målkonflikter som kan uppstå i arbetet med att nå livsmedelsförsörjningsplanens mål.
- Den fysiska planeringen bör även beakta redan etablerad jordbruksverksamhet, så att ändrad markanvändning i närheten inte försvårar möjligheten att bedriva en långsiktigt lönsam livsmedelsproduktion, exempelvis genom ökade störningar, begränsningar i brukandet eller konflikter kring transporter och närhet till bebyggelse.
- Under rubriken ”Prioriterade insatser för samhällsplanering och ekosystemtjänster” är det fördelaktigt att lägga till följande:
 - Undersöka synergier och målkonflikter i översiktsplanen.
 - Utveckla ett lokalt mätverktyg i kartformat för att kunna följa upp jordbruksmarkens värde, arealer och hur mycket mark som faktiskt tas i anspråk över tid.
 - Ta fram en strategi för att utreda alternativa lokaliseringar på kommunägd mark i första hand vid väsentliga samhällsintressen.

Marianne Hagman
Förvaltningschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

§ 25

RTN/2026:21

Remiss av Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Räddningstjänstens förslag till yttrande antas som Räddningstjänst- och tillståndsnämndens yttrande över remissen *Plan för livsmedelsförsörjning* (KSKF/2025:136)

Sammanfattning

Synpunkterna pekar på att klimat och hållbarhet bör nämnas som kompletterande faktorer (inte driva innehållet), att totalförsvarsperspektivet behöver beaktas samt att prioriteringarna vid störningar behöver tydliggöras.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har beslutat att remittera förslag till plan för livsmedelsförsörjning till berörda nämnder, bolag, myndigheter och organisationer. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 24 april.

Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen ska hantera sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Räddningstjänst- och
tillståndsnämnden

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning (KSKF/2025:136)

Förslag till beslut

1. Räddningstjänstens förslag till yttrande antas som Miljö- och räddningstjänstnämndens yttrande över remissen *Plan för livsmedelsförsörjning (KSKF/2025:136)*

Sammanfattning

Synpunkterna pekar på att klimat och hållbarhet bör nämnas som kompletterande faktorer (inte driva innehållet), att totalförsvarsperspektivet behöver beaktas samt att prioriteringarna vid störningar behöver tydliggöras.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har beslutat att remittera förslag till plan för livsmedelsförsörjning till berörda nämnder, bolag, myndigheter och organisationer. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast 24 april.

Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen ska hantera sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Räddningstjänst- och tillståndsnämnden

Räddningstjänstens yttrande över remiss - Plan för Livsmedelsförsörjning (KSKF/2025:136)

Tydliga målsättningar saknas

Planen innehåller många goda tankar i de föreslagna, prioriterade insatserna. De prioriterade insatserna är dock många (23) varav de flesta i form av kartläggningar, framtagande av planer, strategier och analyser - de mer konkreta åtgärderna är få. Konkreta, tidsatta målsättningar avseende vad kommunen slutligen vill uppnå, eller vad man vill ha uppnått 2030, när det gäller t ex försörjningsbalans eller beredskapsförmåga saknas.

Tydliggjorda roller och ansvar

Inledningsvis står att planen bl a syftar till att ”tydliggöra roller och ansvar”. Under rubriken ”Uppföljning och styrning” framgår att planen ägs av kommunledningskontoret och för att omsätta planen i praktiken ska färdplaner tas fram för varje insatsområde i samarbete mellan förvaltningar, bolag och externa intressenter. Den här beskrivningen kan inte sägas vara särskilt tydlig i frågan om vilken roll och vilket ansvar respektive nämnd/bolag bär.

Fokus på livsmedelsförsörjning

Planen har stort fokus på klimat och hållbarhet vilket naturligtvis är en viktig aspekt, inte minst i frågan om livsmedelsförsörjning. Dock finns andra planer som har klimat och hållbarhet som fokus och det bör därför inte dominera texten och driva innehållet i den här planen som ska ha fokus på att säkerställa livsmedelsförsörjning.

Prioriteringar vid störningar bör tydliggöras

Planen innehåller många ansatser och prioriterade insatser, men det är oklart vad som är prioriterat vid faktiska störningar och hur det ska säkerställas.

Totalförsvarsperspektivet behöver ingå

Texten avseende livsmedelsberedskap fokuserar nästan uteslutande på fredstida kriser. Totalförsvarsperspektivet och kommunens del i det civila försvaret behöver framgå. Nu riskerar man att ge en ofullständig bild av kommunens ansvar.

§ 29

FSN/2026:67

Yttrande över remiss av plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som förskolenämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030” till berörda nämnder. Planen syftar till att trygga en säker och hållbar livsmedelsförsörjning i Eskilstuna. Barn- och utbildningsförvaltningen berörs särskilt genom ansvaret för cirka 26 000 dagliga måltider i förskola och skola.

Nämndens yttrande

Nämnden ställer sig positiv till planens övergripande mål om en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, men ser behov av förtydliganden kring genomförande, ansvarsfördelning och resurser.

Måltiden som pedagogiskt verktyg och grund för lärande

Nämnden välkomnar att planen lyfter fram måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Detta harmonierar med läroplanen (**Lpfö 18**) där utbildningen ska ge barn kunskaper om hälsa, miljö och hållbara val. Näringsriktig mat är en direkt förutsättning för att barnen ska lyckas i förskolan genom bättre koncentration och närvaro.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på näringsriktiga måltider.

Livsmedelsberedskap och ansvarsfördelning

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

För en fungerande beredskap krävs tydliga ansvarsgränser mellan Måltidsservice och förvaltningens egna åtgärder, exempelvis gällande lokal kontinuitetsplanering.

Förtydligande kring färdplaner och resurser

Planen anger att ”färdplaner” och ”steg-för-steg-strategier” ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- **Plan för resurser:** Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen,

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.

- **Definition av basala förmågor:** Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild försvåras nämndens möjligheter att planera för rätt kompetens och utrustning.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Förskolenämnden

Förslag till beslut - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som förskolenämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat "Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030" till berörda nämnder. Planen syftar till att trygga en säker och hållbar livsmedelsförsörjning i Eskilstuna. Barn- och utbildningsförvaltningen berörs särskilt genom ansvaret för cirka 26 000 dagliga måltider i förskola och skola.

Nämndens yttrande

Nämnden ställer sig positiv till planens övergripande mål om en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, men ser behov av förtydliganden kring genomförande, ansvarsfördelning och resurser.

Måltiden som pedagogiskt verktyg och grund för lärande

Nämnden välkomnar att planen lyfter fram måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Detta harmonierar med läroplanen (**Lpfö 18**) där utbildningen ska ge barn kunskaper om hälsa, miljö och hållbara val. Näringsriktig mat är en direkt förutsättning för att barnen ska lyckas i förskolan genom bättre koncentration och närvaro.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på näringsriktiga måltider.

Livsmedelsberedskap och ansvarsfördelning

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

För en fungerande beredskap krävs tydliga ansvarsgränser mellan Måltidsservice och förvaltningens egna åtgärder, exempelvis gällande lokal kontinuitetsplanering.

Förtydligande kring färdplaner och resurser

Planen anger att ”färdplaner” och ”steg-för-steg-strategier” ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- **Plan för resurser:** Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen, måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.
- **Definition av basala förmågor:** Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild försvåras nämndens möjligheter att planera för rätt kompetens och utrustning.

BARN- OCH UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Lina Kihlblom
Förvaltningschef

Tina Persson
Skolchef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

§ 38

SOCN/2026:26

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Socialförvaltningens förslag till yttrande antas som Socialnämndens yttrande över remissen Plan för livsmedelsförsörjning

Reservationer

Tony Meshko (KD) reserverar sig.

Sammanfattning

Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning (diarienummer KSKF/2025:136) syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Nämnden ställer sig positiv till planen för livsmedelsförsörjning med tillhörande kunskapsunderlag som syftar till att stärka kommunkoncernens beredskap och hållbarhet.

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme.

Framtagandet av färdplaner för insatsområdena kan komma att bekostas av utvecklingsmedel från kommunledningskontoret. För åtgärder utanför budgeten prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv undersöks för relevanta initiativ.

Förslag till beslut

1. Socialförvaltningens förslag till yttrande antas som Socialnämndens yttrande över remissen Plan för livsmedelsförsörjning.

Yrkanden

Peter Utas (M) yrkar bifall till framskrivet förslag.

Tony Meshko (KD) yrkar på eget förslag till yttrande.

Propositionsordning

Ordförande finner att det finns två förslag till beslut, framskrivet förslag och Tony Meshko (KD) förslag. Vid ställd proposition på förslagen finner ordförande att socialnämnden beslutar att bifalla framskrivet förslag.

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Socialnämnden

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Socialförvaltningens förslag till yttrande antas som Socialnämndens yttrande över remissen Plan för livsmedelsförsörjning

Sammanfattning

Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning (diarienummer KSKF/2025:136) syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Nämnden ställer sig positiv till planen för livsmedelsförsörjning med tillhörande kunskapsunderlag som syftar till att stärka kommunkoncernens beredskap och hållbarhet.

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme.

Framtagandet av färdplaner för insatsområdena kan komma att bekostas av utvecklingsmedel från kommunledningskontoret. För åtgärder utanför budgeten prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv undersöks för relevanta initiativ.

SOCIALFÖRVALTNINGEN

Elisabeth Kántor

Förvaltningschef

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Socialnämnden

Socialnämndens yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Sammanfattning

Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning (diarienummer KSKF/2025:136) syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Yttrande

Socialnämnden har tagit del av remissversionen – Plan för livsmedelsförsörjning med tillhörande kunskapsunderlag. Inom nämndens verksamhetsområde finns boenden som berörs av planen. Nämnden ställer sig positiv till planen för livsmedelsförsörjning med tillhörande kunskapsunderlag som syftar till att stärka kommunkoncernens beredskap och hållbarhet.

SOCIALFÖRVALTNINGEN

Elisabeth Kántor

Förvaltningschef

§ 25

KFN/2026:18

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Kultur- och fritidsförvaltningens förslag till yttrande antas som Kultur- och fritidsnämndens yttrande över remissen plan för livsmedelsförsörjning.

Ärendebeskrivning

Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden:

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsam miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Kultur- och fritidsförvaltningen har fått tillfälle att yttra sig över remissen plan för livsmedelsförsörjning. Remissvaret ska lämnas in till kommunstyrelsen senast 24 april 2026. Kultur- och fritidsnämnden har dock fått förlängd svarstid fram till 28 april 2026.

Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme.

Framtagandet av färdplaner för insatsområdena kan komma att bekostas av utvecklingsmedel från kommunledningskontoret. För åtgärder utanför budgeten prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv undersöks för relevanta initiativ.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Plan för livsmedelsförsörjning har som syfte att stärka hållbarheten genom ökad lokal livsmedelsproduktion, öka skydd av jordbruksmark och minska klimatpåverkan från transporter och importberoende, i linje med klimatmål och Vision 2030. Den avser att främja ekosystemtjänster som kolinlagring och biologisk mångfald via grön infrastruktur och samtidigt minska matsvinn i offentliga måltider och stödja diversifierad, resilient produktion. Långsiktigt ska planen bidra till ett klimatpositivt Eskilstuna 2045 genom robusta kedjor mot klimatförändringar och störningar.

Barnkonsekvensanalys

Utifrån förvaltningens uppdrag bedöms ärendet inte beröra barn, direkt eller indirekt, och därmed kräver inte ärendet en prövning av barns bästa.

Förslag till beslut

1. Kultur- och fritidsförvaltningens förslag till yttrande antas som Kultur- och fritidsnämndens yttrande över remissen plan för livsmedelsförsörjning.

Yrkanden

Johan Lidén (S) yrkar bifall till framställan.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Kultur- och
fritidsnämnden

Yttrande över remiss plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Kultur- och fritidsförvaltningens förslag till yttrande antas som Kultur- och fritidsnämndens yttrande över remissen plan för livsmedelsförsörjning.

Ärendebeskrivning

Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resiliert och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden:

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Kultur- och fritidsförvaltningen har fått tillfälle att yttra sig över remissen plan för livsmedelsförsörjning. Remissvaret ska lämnas in till kommunstyrelsen senast 24 april 2026. Kultur- och fritidsnämnden har dock fått förlängd svarstid fram till 28 april 2026.

Plan för livsmedelsförsörjning syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier

och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Kultur- och fritidsförvaltningens yttrande

Kultur- och fritidsförvaltningen anser att både planen för livsmedelsförsörjning samt tillhörande kunskapsunderlag är omfattande och innehåller en gedigen och faktabaserade analys. Underlagen håller en strategiskt hög nivå, det hade dock varit önskvärt att dokumenten i större utsträckning utformats som styrande verktyg för det löpande arbetet. För att möjliggöra det hade en tydligare prioritering av insatser fram till 2030, samt en klarare beskrivning av ansvar, styrning och genomförande varit nödvändig. Nu lämnar underlagen utrymme för tolkning.

Kultur- och fritidsnämndens verksamheter och uppdrag berörs endast i begränsad utsträckning av planen och kunskapsunderlaget. Nämnden kan dock, inom ramen för sina verksamheter, bidra till planens genomförande genom att stärka medborgares kunskap om lokal och hållbar mat. Det kan exempelvis ske genom informationsspridning på Eskilstuna Kommuns mötesplatser samt genom utbildningsinsatser via biblioteken.

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme.

Framtagandet av färdplaner för insatsområdena kan komma att bekostas av utvecklingsmedel från kommunledningskontoret. För åtgärder utanför budgeten prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv undersöks för relevanta initiativ.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Plan för livsmedelsförsörjning har som syfte att stärka hållbarheten genom ökad lokal livsmedelsproduktion, öka skydd av jordbruksmark och minska klimatpåverkan från transporter och importberoende, i linje med klimatmål och Vision 2030. Den avser att främja ekosystemtjänster som kolinlagring och biologisk mångfald via grön infrastruktur och samtidigt minska matsvinn i offentliga måltider och stödja diversifierad, resilient produktion. Långsiktigt ska planen bidra till ett klimatpositivt Eskilstuna 2045 genom robusta kedjor mot klimatförändringar och störningar.

Barnkonsekvensanalys

Utifrån förvaltningens uppdrag bedöms ärendet inte beröra barn, direkt eller indirekt, och därmed kräver inte ärendet en prövning av barns bästa.

KULTUR- OCH FRITIDSFÖRVALTNINGEN

Ola Bjerding
Förvaltningschef

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

§ 33

GN/2026:30

Yttrande över remiss - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som gymnasienämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030” till berörda nämnder. Planen syftar till att trygga en säker och hållbar livsmedelsförsörjning i Eskilstuna. Barn- och utbildningsförvaltningen berörs särskilt genom ansvaret för cirka 26 000 dagliga måltider i förskola och skola.

Nämndens yttrande

Nämnden ställer sig positiv till planens övergripande mål om en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, men ser behov av förtydliganden kring genomförande, ansvarsfördelning och resurser.

Måltiden som pedagogiskt verktyg och grund för lärande

Nämnden välkomnar att planen lyfter fram måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Detta harmonierar med att utbildningen ska ge eleverna kunskaper om hälsa, miljö och hållbara val. Näringsriktig mat är en direkt förutsättning för att elever ska lyckas i skolan genom bättre koncentration och närvaro.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på näringsriktiga måltider.

Livsmedelsberedskap och ansvarsfördelning

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

För en fungerande beredskap krävs tydliga ansvarsgränser mellan Måltidsservice och förvaltningens egna åtgärder, exempelvis gällande lokal kontinuitetsplanering.

Förtydligande kring färdplaner och resurser

Planen anger att ”färdplaner” och ”steg-för-steg-strategier” ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- **Plan för resurser:** Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen,

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.

- **Definition av basala förmågor:** Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild försvåras nämndens möjligheter att planera för rätt kompetens och utrustning.

Yrkanden

Muhammed Tashin (M) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Gymnasienämnden

Förslag till beslut - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som gymnasienämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat "Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030" till berörda nämnder. Planen syftar till att trygga en säker och hållbar livsmedelsförsörjning i Eskilstuna. Barn- och utbildningsförvaltningen berörs särskilt genom ansvaret för cirka 26 000 dagliga måltider i förskola och skola.

Nämndens yttrande

Nämnden ställer sig positiv till planens övergripande mål om en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, men ser behov av förtydliganden kring genomförande, ansvarsfördelning och resurser.

Måltiden som pedagogiskt verktyg och grund för lärande

Nämnden välkomnar att planen lyfter fram måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Detta harmonierar med att utbildningen ska ge eleverna kunskaper om hälsa, miljö och hållbara val. Näringsriktig mat är en direkt förutsättning för att elever ska lyckas i skolan genom bättre koncentration och närvaro.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på näringsriktiga måltider.

Livsmedelsberedskap och ansvarsfördelning

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

För en fungerande beredskap krävs tydliga ansvarsgränser mellan Måltidsservice och förvaltningens egna åtgärder, exempelvis gällande lokal kontinuitetsplanering.

Förtydligande kring färdplaner och resurser

Planen anger att ”färdplaner” och ”steg-för-steg-strategier” ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- **Plan för resurser:** Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen, måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.
- **Definition av basala förmågor:** Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild försvåras nämndens möjligheter att planera för rätt kompetens och utrustning.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

BARN- OCH UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Lina Kihlblom
Förvaltningschef

Fredrik Karlsson
Skolchef

§ 27

GSN/2026:42

Yttrande över remiss av plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som grundskolenämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Deltar ej

Elin Blomberg (SD), Erika Rydja Sandvik (L) och Maria Knall (KD) deltar ej i beslutet.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030” till berörda nämnder. Planen syftar till att trygga en säker och hållbar livsmedelsförsörjning i Eskilstuna. Barn- och utbildningsförvaltningen berörs särskilt genom ansvaret för cirka 26 000 dagliga måltider i förskola och skola.

Nämndens yttrande

Grundskolenämnden ställer sig positiv till planens övergripande mål om en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, men ser behov av förtydliganden kring genomförande, ansvarsfördelning och resurser.

Måltiden som pedagogiskt verktyg och grund för lärande

Nämnden välkomnar att planen lyfter fram måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Detta harmonierar med läroplanen (**Lgr 22**) där utbildningen ska ge eleverna kunskaper om hälsa, miljö och hållbara val. Näringsriktig mat är en direkt förutsättning för att elever ska lyckas i skolan genom bättre koncentration och närvaro.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på näringsriktiga måltider.

Livsmedelsberedskap och ansvarsfördelning

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

För en fungerande beredskap krävs tydliga ansvarsgränser mellan Måltidsservice och förvaltningens egna åtgärder, exempelvis gällande lokal kontinuitetsplanering.

Förtydligande kring färdplaner och resurser

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Planen anger att ”färdplaner” och ”steg-för-steg-strategier” ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- **Plan för resurser:** Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen, måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.
- **Definition av basala förmågor:** Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild försvåras nämndens möjligheter att planera för rätt kompetens och utrustning.

Särskild oro kring finansieringsmodell och minskade elevvolym Nämnden vill lyfta en stor oro gällande finansieringen av skolmåltiderna i förhållande till demografiska förändringar.

Förvaltningen betalar idag en summa per elev som räknas om inför varje budgetår utifrån måltidsverksamhetens förväntade kostnader.

När elevvolymerna minskar, minskar dock sällan de totala kostnaderna för måltidsverksamheten i samma takt, då kostnader för personal, lokaler och utrustning i köken i hög grad är fasta. Detta resulterar i en kraftigt ökad kostnad per elev, vilket påverkar skolornas undervisningsbudget.

Nämnden betonar att planen och dess kommande färdplaner måste ta hänsyn till denna strukturella obalans så att måltidskvaliteten undergrävs eller att priset påverkar skolornas budget när barnkullarna minskar.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Grundskolenämnden

Förslag till beslut - Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Barn- och utbildningsförvaltningens förslag till yttrande antas som grundskolenämndens yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Plan för livsmedelsförsörjning 2026–2030” till berörda nämnder. Planen syftar till att trygga en säker och hållbar livsmedelsförsörjning i Eskilstuna. Barn- och utbildningsförvaltningen berörs särskilt genom ansvaret för cirka 26 000 dagliga måltider i förskola och skola.

Nämndens yttrande

Grundskolenämnden ställer sig positiv till planens övergripande mål om en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, men ser behov av förtydliganden kring genomförande, ansvarsfördelning och resurser.

Måltiden som pedagogiskt verktyg och grund för lärande

Nämnden välkomnar att planen lyfter fram måltiden som ett pedagogiskt verktyg. Detta harmonierar med läroplanen (**Lgr 22**) där utbildningen ska ge eleverna kunskaper om hälsa, miljö och hållbara val. Näringsriktig mat är en direkt förutsättning för att elever ska lyckas i skolan genom bättre koncentration och närvaro.

Skyddad livsmedelsbudget

Det är mycket positivt att planen slår fast att den årliga besparingen på 1,5 % inte ska tas ut på livsmedel. Att prioritera kvalitet och näringsinnehåll är nödvändigt för att förvaltningen ska kunna leva upp till skollagens krav på näringsriktiga måltider.

Livsmedelsberedskap och ansvarsfördelning

Nämnden stöder ambitionen att stärka måltidsberedskapen för att klara försörjningen i minst två veckor vid kris. Enligt planen vilar ett stort ansvar på Måltidsservice, men nämnden vill poängtera att Barn- och utbildningsförvaltningen som verksamhetsansvarig också påverkas.

För en fungerande beredskap krävs tydliga ansvarsgränser mellan Måltidsservice och förvaltningens egna åtgärder, exempelvis gällande lokal kontinuitetsplanering.

Förtydligande kring färdplaner och resurser

Planen anger att ”färdplaner” och ”steg-för-steg-strategier” ska tas fram för att omsätta målen i praktiken. Nämnden efterfrågar förtydliganden kring följande punkter:

- **Plan för resurser:** Nämnden betonar att när planen ska genomföras i praktiken behöver varje färdplan ha en tydlig plan för resurser och pengar. Om kraven ökar, till exempel kring beredskap eller att integrera detta i undervisningen, måste det också följa med extra resurser. Annars riskerar det att gå ut över kärnverksamheten, eftersom det inte kan rymmas inom dagens budget.
- **Definition av basala förmågor:** Det saknas en definition av vilka basala förmågor respektive förvaltning förväntas ha i beredskapsarbetet kontra vad som sköts centralt. Utan en tydlig kravbild försvåras nämndens möjligheter att planera för rätt kompetens och utrustning.

Särskild oro kring finansieringsmodell och minskade elevvolymer Nämnden vill lyfta en stor oro gällande finansieringen av skolmåltiderna i förhållande till demografiska förändringar.

Förvaltningen betalar idag en summa per elev som räknas om inför varje budgetår utifrån måltidsverksamhetens förväntade kostnader.

När elevvolymerna minskar, minskar dock sällan de totala kostnaderna för måltidsverksamheten i samma takt, då kostnader för personal, lokaler och utrustning i köken i hög grad är fasta. Detta resulterar i en kraftigt ökad kostnad per elev, vilket påverkar skolornas undervisningsbudget.

Nämnden betonar att planen och dess kommande färdplaner måste ta hänsyn till denna strukturella obalans så att måltidskvaliteten undergrävs eller att priset påverkar skolornas budget när barnkullarna minskar.

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen

BARN- OCH UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN

Lina Kihlblom
Förvaltningschef

Liselotte Flodman
Tf Skolchef

Yttrande till plan för livsmedelsförsörjning

I frågan om en robust livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun spelar kommunens lantbrukare en avgörande roll och det gläder LRF Eskilstuna att kommunen synes noterat det i sitt förslag till plan för livsmedelsförsörjning. För att lantbrukarna ska kunna göra ett bra jobb i denna viktiga roll krävs emellertid att de gröna näringarna ges rätt förutsättningar. Vi anser att kommunen är på god väg om följande målformuleringar uppfylls.

Ekonomisk möjligt att bedriva lantbruksföretag

Kommunen bör sträva efter att göra det ekonomiskt möjligt för lantbrukare att bedriva lantbruksföretag i kommunen. Detta kan göras på flera sätt så som lättare regelbörda, företagsvänlig tillsyn m.m. Den problematik med viltskador vi ser i kommunen måste angripas. Livsmedelsförsörjningen kan tryggas genom att kommunen utformar rutiner för mottagning av viltkött och planerar för vilthanteringsanläggningar i närhet till kommunen.

Upphandling av lokala varor och livsmedel

Kommunen bör se till att råvarorna i de offentliga köken så långt som möjligt är *närproducerade*. En sådan målsättning främjar företagande i kommunen och är en förutsättning för att kommunens lantbrukare fullgott ska kunna producera livsmedel till kommuninvånarna i framtiden. Det är en bättre målsättning att använda närproducerad mat för att trygga livsmedelsförsörjningen än att sträva efter att så långt som möjligt servera ekologiska råvaror. Även möjligheten att upphandla och erbjuda viltkött i de offentliga köken bör ses över.

Stärkt skydd för jordbruksmark

När jordbruksmark exploateras kan marken aldrig mer producera livsmedel. En målsättning bör vara att värna om jordbruksmarken och inte ta brukningsvärd jordbruksmark ur produktion. Noga överväganden krävs innan jordbruksmark bebyggs eller klassas om.

Förändrad syn på livsmedelsproduktion

Kommuninvånarna behöver ha en ökad kunskap om, och förståelse för jordbruket och livsmedelsproduktionen i kommunen. Det kan kommunen påverka genom att sprida kunskapen i skolor. För detta ändamål kan LRFs verktyg Bonden i skolan användas.

Långsiktig planering

Den strategiska planeringen för kommunens livsmedelsförsörjning bör vara långsiktig och syfta till att skapa goda förutsättningar för livsmedelsproduktion i kommunen i framtiden, så att mat till kommunens invånare kan säkerställas även i krigstid.

Krisberedskap för lantbruksföretag

Jord- och skogsbruk behöver fungera även i krig och kris. Planen inkluderar förvisso inte andra beredskapsområden som energi eller transport, med det kan konstateras att om det i kris saknas tillgång till vitala produktionsmedel såsom vatten, diesel, och el kommer livsmedelsförsörjningen i kommunen snabbt bli lidande. Planeringen bör möjliggöra snabba stödinsatser till livsmedelsproducerande lantbruksföretag vid störningar.

LRF Eskilstuna har gärna fortsatt kontakt i dessa viktiga frågor. Om Eskilstuna kommun vill diskutera hur vi tillsammans kan livsmedelssäkra kommunala beslut, står vi i LRF Eskilstuna till ert förfogande.

Eskilstuna den 24 april 2026

LRF Eskilstuna kommunavdelning

§ 2

KSKEF/2025:136

Remiss av plan för livsmedelsförsörjning

Beslut

1. Förslag till plan för livsmedelsförsörjning remitteras till berörda nämnder, bolag, myndigheter och organisationer.
2. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 24 april 2026.

Särskilt yttrande

Anders Nordin (C) lämnar in ett särskilt yttrande (bilaga A).

Ärendebeskrivning

Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Förslag till beslut

Kommunledningskontoret föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Förslag till plan för livsmedelsförsörjning remitteras till berörda nämnder, bolag, myndigheter och organisationer.
2. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 24 april 2026.

Yrkanden

Marie Svensson (S) och Anders Nordin (C) yrkar bifall till kommunledningskontorets förslag.

Beslutet skickas till:
Länsstyrelsen i Södermanlands län

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

Region Sörmland
LRF:s kommunavdelning i Eskilstuna
Ekologiska lantbrukarna Sörmland
Sörmlands matkluster
Agro Sörmland
Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden
Förskolenämnden
Grundskolenämnden
Gymnasienämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Räddningstjänst- och tillståndsnämnden
Servicenämnden
Socialnämnden
Samhällsbyggnadsnämnden
Torshälla stads nämnd
Vård- och omsorgsnämnden
Eskilstuna Kommunföretag AB
Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------

SÄRSKILT YTTRANDE

Yttrande – tillägg till remiss av Plan för livsmedelsförsörjning

Livsmedelsproduktion är i dag bokstavligen en utdöende del av Eskilstunas näringsliv. Om kommunen menar allvar med ambitionen att stärka den lokala och regionala livsmedelsförsörjningen krävs åtgärder som går långt utöver allmänna målformuleringar. Den mest avgörande frågan är **vem som ska producera maten i framtiden**.

I nuläget drivs en stor del av lantbruket av äldre generationer, ofta av lantbrukare som nått eller passerat pensionsålder. Utan en aktiv och medveten strategi för **generationsväxling på landsbygden** riskerar livsmedelsproduktionen att fortsätta minska, oavsett hur välformulerade planerna är. För att på allvar vitalisera och bredda produktionen behöver unga familjer ges faktiska möjligheter att bosätta sig och verka på landsbygden.

Här har kommunen ett direkt handlingsutrymme. En central åtgärd är att möjliggöra **trygghetsboenden i serviceorterna i hela kommunen**. Genom att erbjuda äldre lantbrukare ett attraktivt och tryggt boende i närheten frigörs gårdar för nästa generation, samtidigt som äldre kan bo kvar i sin bygd. Dessa boendeformer kräver i regel inga kommunala investeringar, utan främst planeringsvilja och ett tydligt politiskt stöd.

En sådan inriktning skapar dessutom tydliga vinster för vård- och omsorgsverksamheten. När omsorgsinsatser kan koncentreras till trygghetsboenden minskar behovet av tidskrävande resor över stora geografiska avstånd, vilket är särskilt angeläget med tanke på kommunens demografiska utmaningar.

För att öka den lokala livsmedelsproduktionen krävs även **en medveten satsning på diversifiering**. Grönsaksproduktion är arbetsintensiv och erbjuder betydande möjligheter till enkla instegsjobb, inte minst för ungdomar och personer som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Detta gör sektorn till ett viktigt verktyg för både livsmedelsförsörjning och social hållbarhet.

Utöver primärproduktionen behövs även **lokal och regional livsmedelsförädling**. I dag präglas sektorn av en långt driven strukturrationalisering där slakterier, kvarnar och annan förädling kontrolleras av ett fåtal stora aktörer. Denna oligopolstruktur begränsar konkurrensen, försvårar lokal produktion och minskar krisberedskapen. Kommunen bör därför aktivt verka för att möjliggöra etablering av slakterier, kvarnar och annan förädlingsinfrastruktur. Västerås nyligen har driftsatt en ny kvarn, vilket stärker regionens självförsörjningsgrad.

Sammanfattningsvis bör planen för livsmedelsförsörjning kompletteras med konkreta åtgärder för generationsväxling, landsbygdsboende, lokal arbetsmarknad och livsmedelsförädling. Utan dessa riskerar planen att bli en ambition utan genomslag i verkligheten.

Kommunstyrelsen

Remiss av Plan för livsmedelsförsörjning

Förslag till beslut

1. Förslag till plan för livsmedelsförsörjning remitteras till berörda nämnder, bolag, myndigheter och organisationer.
2. Remissvar ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 24 april 2025.

Sammanfattning

Planen syftar till att samordna Eskilstuna kommunkoncerns arbete för en säker, resiliert och hållbar livsmedelsförsörjning, med fokus på att stärka lokal produktion och beredskap mot kriser som klimatförändringar eller leveransstörningar.

Fyra insatsområden

- Lokal matproduktion: Diversifiera produktion genom dialog, bredda "NÄRA"-definitionen, kompetensutveckla kökspersonal och underlätta lokala leverantörer i upphandlingar.
- Samhällsplanering och ekosystemtjänster: Skydda jordbruksmark, se över arrenden, återföra näring och kartlägga risker för klimatanpassning.
- Livsmedelsberedskap: Analysera lagerbehov, kartlägga kedjor och integrera med kontinuitetsplaner för minst två veckors beredskap.
- Offentliga måltider: Prioritera näringsrik mat med nära råvaror, minska svinn och skapa trivsamt miljö i skola och omsorg.

Planen gäller 2026–2030, antas av kommunfullmäktige, med årlig uppföljning, och kopplar till Vision 2030, nationella strategier och klimatmål.

Ärendebeskrivning

Plan för livsmedelsförsörjning (diarienummer KSKF/2025:136) syftar till att stärka Eskilstuna kommunkoncerns beredskap och hållbarhet genom en mer utvecklad samordning gällande lokal matproduktion, samhällsplanering, livsmedelsberedskap och offentliga måltider.

Planen hanterar sårbarheter i livsmedelskedjan genom fokus på importberoendet av insatsvaror och behovet av robusthet vid kriser, i samklang med nationella strategier och Vision 2030. Kommunen stödjer detta via samhällsplanering och ekosystemtjänster, inom sin rådighet.

Plan för livsmedelsförsörjning kompletteras av ett kunskapsunderlag som ger en fördjupad analys och nulägesbild av livsmedelsförsörjning. Definitioner av centrala begrepp återfinns i kunskapsunderlaget.

Planen gäller 2026–2030 för kommunstyrelsen, nämnder och bolag.

Tidsplan

18 november 2025 KSAU - samråd

13 januari 2026 KS – beslut om remiss

Justeras runt den 19 januari och skickas sedan ut

ca 19 januari– 24 april 2026: remissperiod

26 april – 10 maj 2026: sammanställning och eventuell uppdatering av planen

Första möjlighet till inlämning KSAU är 11 maj 2026

KSAU/KS/KF – beslut i maj-juni 2026

Finansiering

Grundprincipen är att åtgärder för att nå målen i Plan för livsmedelsförsörjning finansieras inom befintliga ramar för berörda nämnder och bolag, utifrån deras ekonomiska utrymme.

Framtagandet av färdplaner för insatsområdena kan komma att bekostas av utvecklingsmedel från kommunledningskontoret. För åtgärder utanför budgeten prioriteras extern finansiering genom nationella stöd och EU-program. Samverkan med lokalt näringsliv undersöks för relevanta initiativ.

Konsekvenser för hållbar utveckling och en effektiv organisation

Plan för livsmedelsförsörjning stärker hållbarheten genom ökad lokal livsmedelsproduktion, ökat skydd av jordbruksmark och minskad klimatpåverkan från transporter och importberoende, i linje med klimatmål och Vision 2030. Den främjar ekosystemtjänster som kolinlagring och biologisk mångfald via grön infrastruktur, samtidigt som den minskar matsvinn i offentliga måltider och stödjer diversifierad, resilient produktion. Långsiktigt bidrar planen till ett klimatpositivt Eskilstuna 2045 genom robusta kedjor mot klimatförändringar och störningar.

Plan för livsmedelsförsörjning samordnar nämnder och bolag via tydliga insatsområden, roller och årliga färdplaner, vilket minskar målkonflikter och ökar beredskapen i ordinarie verksamhet. Den effektiviserar upphandling, samhällsplanering och måltidsservice genom kompetensutveckling och dialog, med finansiering inom ramar plus externa medel. Genomförandet höjer organisationens resiliens och anpassningsförmåga vid kriser, med uppföljning från kommunledningskontoret.

KOMMUNLEDNINGSKONTORET

Tommy Malm
Kommundirektör

Kristina Birath
Fastighets- och miljödirektör

Beslutet skickas till:

Länsstyrelsen i Södermanlands län
Region Sörmland
LRF:s kommunavdelning i Eskilstuna
Ekologiska lantbrukarna Sörmland
Sörmlands matkluster
Agro Sörmland
Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden
Förskolenämnden
Grundskolenämnden
Gymnasienämnden
Kultur- och fritidsnämnden
Räddningstjänst- och tillståndsnämnden
Servicenämnden
Socialnämnden
Samhällsbyggnadsnämnden
Torshälla stads nämnd
Vård- och omsorgsnämnden
Eskilstuna Kommunföretag AB
Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB

STYRDOKUMENT

Remissversion - Plan för livsmedelsförsörjning

Beslutad när	
Beslutad av	Kommunfullmäktige
Diarienummer	KSKF/2025:136
Ersätter	-
Gäller för	Kommunstyrelsen, Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden, Förskolenämnden, Grundskolenämnden, Gymnasienämnden, Kultur- och fritidsnämnden Räddningstjänst- och tillståndsnämnden, Servicenämnden, Socialnämnden, Samhällsbyggnadsnämnden, Torshälla stads nämnd, Vård- och omsorgsnämnden, Eskilstuna Kommunföretag AB, Eskilstuna Strängnäs Energi och Miljö AB
Gäller fr o m	2026
Gäller t o m	2030
Dokumentansvarig	Kommunledningskontoret, Miljö och samhällsbyggnad

Program

Ett program är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla vad som ska uppnås inom ett visst område. Det tar inte ställning till utförande, prioriteringar och metoder. Program ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade. Om det ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska det beslutas av kommunfullmäktige i annat fall av berörd nämnd.

Plan

En plan är ett styrande dokument som ska visa en färdriktning genom att innehålla konkreta mål och riktlinjer samt vara tidsbegränsad. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige i annat fall av berörd nämnd.

Policy

En policy är ett styrande dokument som ska visa ett övergripande förhållningssätt och som ska tjäna som vägledning inom ett område, med angivande av övergripande mål och värden som ska eftersträvas. Policys ska vara långsiktiga, ej tidsbegränsade och beslutas av kommunfullmäktige.

Riktlinje

En riktlinje är ett styrande dokument som ska säkerställa ett korrekt agerande och god kvalitet i handläggning och utförande. Riktlinjer kan vara tidsbegränsade eller ej tidsbegränsade. Om den ska vara kommun- och/eller koncernövergripande ska den beslutas av kommunfullmäktige, i annat fall av berörd nämnd.

Innehållsförteckning

Ämnesområde och bakgrund.....	3
Sammanfattning.....	3
Syfte och mål.....	4
Syfte.....	4
Mål.....	4
Bakgrund och analys.....	4
Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel.....	4
Eskilstuna - en del av Mälardalen.....	5
Företagsstruktur i livsmedelssektorn.....	6
Livsmedelsproduktionen och klimatet.....	7
Befolkning, marktillgång och försörjningsbalans.....	8
Målkonflikter och synergier.....	8
Slutsats.....	9
Plan för livsmedelsförsörjning – insatsområden.....	10
Avgränsningar.....	10
Tidsperspektiv.....	10
Uppföljning och styrning.....	10
Fyra insatsområden.....	11
Lokal matproduktion.....	11
Samhällsplanering och ekosystemtjänster.....	11
Livsmedelsberedskap.....	13
Den offentliga måltiden.....	13
Gällande lagstiftning och annan rättslig reglering - kommunens lagstadgade ansvar för livsmedelsförsörjning.....	14
Förhållande till redan fattade politiska beslut.....	15
Kopplingar till andra styrdokument samt strategiskt ramverk.....	16
.....	17

Ämnesområde och bakgrund

Sammanfattning

De senaste åren har frågor om civil beredskap och livsmedelsförsörjning fått ökad betydelse, både på nationell och lokal nivå. Händelser som torkan 2018, pandemin och internationell oro har tydliggjort hur sårbar livsmedelskedjan är, särskilt eftersom Sverige är beroende av importerade insatsvaror som drivmedel, gödsel och utsäde. Det innebär att störningar i ett led snabbt kan påverka matförsörjningen även för Eskilstunas invånare.

Sveriges självförsörjningsgrad ligger runt 50 procent, men sett till kaloriinnehåll produceras egentligen tillräckligt med livsmedel för att täcka hela befolkningens behov – under förutsättning att våra matvanor förändras avsevärt.

Sverige har hög produktion av spannmål och potatis, men är mer beroende av import när det gäller frukt, grönsaker och kött. Dessutom är produktionen ojämnt fördelad geografiskt, där merparten av Sveriges djurproduktion är koncentrerad till de södra delarna av landet. Mälardalen fungerar istället som viktig region för odling av spannmål och foder, medan produktionen av frukt och proteingrödor är begränsad.

Regeringen har identifierat behovet av att utveckla svensk livsmedelsproduktion. Den nationella livsmedelsstrategin syftar till att; öka produktionen, stärka konkurrenskraften och skapa hållbar tillväxt, med betoning på en robust livsmedelskedja, ökad export samt att lyfta fram svensk kvalitet och gastronomi. Strategin ska även bidra till fler arbetstillfällen, uppfylla miljömål och förbättra krisberedskap.

Kommunerna har ett avgörande ansvar för att trygga invånarnas välfärd, även vid kriser och samhällsstörningar. Genom att arbeta aktivt för en stärkt lokal livsmedelsförsörjning kan en kommun öka sin beredskap och minska sårbarheten vid exempelvis klimatförändringar, leveransavbrott eller andra störningar. Kommunen har rådighet över samhällsplanering, markanvändning och offentlig upphandling – verktyg som kan användas för att skydda värdefull jordbruksmark, främja lokal produktion och säkerställa att näringsrika livsmedel finns tillgängliga även vid störningar. En stark lokal livsmedelsförsörjning bidrar dessutom till fler arbetstillfällen, ett levande landskap och ökad självförsörjningsgrad, vilket är viktigt både för vardagens behov och för att klara samhällsviktiga funktioner vid kris.

Planen för livsmedelsberedskap syftar till att möta utmaningarna i livsmedelsförsörjningen genom att stärka lokal produktion, tydliggöra roller och ansvar samt identifiera åtgärder för nämnder och bolag i Eskilstuna kommunkoncern. Den fungerar som verktyg för samordning inom kommunen och ger vägledning för samhällsplanering, upphandling,

näringslivssamverkan, måltidsverksamhet, beredskap och miljöarbete – samtidigt som den ökar kunskapen och minskar risken för målkonflikter.

Genom att ta aktivt ansvar i dessa frågor bygger Eskilstuna en robust beredskap inför framtiden, skapar trygghet för invånarna, stärker det lokala näringslivet och bidrar till ett mer hållbart och resilient samhälle i linje med målet om klimatpositivt Eskilstuna 2045.

Syfte och mål

Syfte

Kommunens plan för livsmedelsförsörjning syftar till att samordna och stärka hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och en integrerad del av kommunens långsiktiga beredskap och krishantering.

Mål

Eskilstuna kommun ska bidra till en diversifierad och robust livsmedelsförsörjning genom att stärka en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja i linje med mål på EU-, nationell och regional nivå, med fokus på att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

Bakgrund och analys

För att förstå livsmedelskedjans förutsättningar, utmaningar och behov krävs ett helhetsperspektiv som omfattar globala, nationella, regionala och lokala nivåer. Klimatförändringar, handelsflöden och internationell konkurrens påverkar hela kedjan, medan lagstiftning, strategier och mål nationellt styr utvecklingen mot ökad produktion, konkurrenskraft och miljömål.

Regionalt och lokalt spelar tillgång till mark, näringslivsstruktur, samverkan och beredskap en central roll för hur utmaningarna kan hanteras i praktiken.

Sveriges självförsörjningsgrad av livsmedel

Sveriges självförsörjningsgrad ligger runt 50 procent mätt i konsumtionsvärde, men kaloriberäknat produceras tillräckligt med mat för hela befolkningen – detta förutsätter dock kraftigt ändrade matvanor där konsumtionen bättre matchar den inhemska produktionen. Stark självförsörjning råder för spannmål och potatis, medan importberoendet är stort för frukt, grönsaker och köttprodukter. Produktion och förädling är ojämnt fördelad över landet efter årtionden av rationalisering; Mälardalen som "Sveriges kornbod" producerar mycket foder som transporteras söderut, medan underskott kvarstår för grönsaker, proteingrödor, såsom ärtor och bönor, samt regionala förädlingsanläggningar.

Svensk livsmedelsproduktion är sårbar genom starkt beroende av importerade insatsvaror: fossila drivmedel, konstgödsel och utsäde. Globala energipriser och störningar i råvarukedjor påverkar direkt kostnader, tillgång och konkurrenskraft. Livsmedelsstrategin 2.0 prioriterar ökad nationell

produktion, krisrobusthet genom diversifierade kedjor, exporttillväxt samt hållbar tillväxt som möter både ekonomiska och miljömål.

Genom bättre utnyttjande av outnyttjad åkermark, investeringar i diversifierad förädling, starkare regionala livsmedelskedjor och minskat insatsvaruberoende kan självförsörjningen höjas avsevärt, sårbarheter minskas och tusentals jobb skapas i primärproduktion, förädling och logistik.

Eskilstuna - en del av Mälardalen

Eskilstuna är en central nod i Mälardalens livsmedelskedjor och bidrar både till och påverkas av regionens produktion, logistik och konsumtion av livsmedel. Kommunens geografiska läge och goda infrastruktur gör staden strategisk för distribution och handel. Här finns främst småskaliga mathantverkare och stora tillverkare samt grossister.

Av kommunens 125 652 hektar landareal är 28 817 hektar jordbruksmark, inklusive cirka 24 000 hektar åkermark, 4 000 hektar betesmark och 4 047 hektar ekologiskt brukad mark. Kommunen äger cirka 1 900 hektar jordbruksmark och 100–200 hektar betesmark. Jordbruksmarken minskar dock gradvis på grund av exploatering, träda och ändrade markanvändningar, vilket påverkar produktionen negativt.

En stor utmaning är bristen på mellanstora förädlingsföretag, vilket tvingar råvaror till långa transporter utanför kommunen och regionen. Infrastrukturproblem som trafikbelastning, begränsad lager- och omlastningskapacitet samt stigande drivmedelskostnader gör försörjningskedjan sårbar. Endast slaktkycklingproduktion är tillräckligt lokal tack vare det närbelägna slakteriet i Valla. Vid störningar som extremväder, pandemier eller geopolitiska kriser riskerar livsmedelsförsörjningen därför snabbt bli bristfällig.

Eskilstunas måltidsservice tillagar dagligen cirka 26 000 luncher till skolor, förskolor och omsorg med fokus på *NÄRA* mat som definieras som Mälarkommunerna med kranskommuner samt övriga Sörmland. Vid inköp prioriteras svenska, närproducerade och gärna ekologiska råvaror.

Lagen om upphandling begränsar möjligheten att kräva geografiskt ursprung, men kommunen ställer höga krav på kvalitet och hållbarhet och eftersom svensk produktion håller hög standard är det en hög andel svenska livsmedel i leveranserna. Därtill samarbetar kommunen med stora leverantörer för flexibilitet och tecknar avtal med flera lokala leverantörer där det finns en ambition att ingå avtal med så många NÄRA-leverantörer som möjligt.

Att bredda definitionen av lokal mat till att även omfatta svensk produktion kan underlätta upphandling och öka tillgången på hållbara livsmedel när det regionala utbudet är begränsat. Samtidigt är Mälardalen fortsatt en central nod i livsmedelskedjan, men den svenska livsmedelsförsörjningen bygger i

praktiken på flöden över hela landet, där en större geografisk radie än enbart Mälardalen behöver beaktas.

Företagsstruktur i livsmedelssektorn

Livsmedelskedjan omfattar processen från råvaruproduktion, som jordbrukare, via förädling, lagring och distribution till detaljhandel, restauranger och konsumtion, inklusive avfallshantering och återvinning.

Jordbruket genomgår sedan flera decennier en strukturförändring med färre men större, specialiserade enheter som kombinerar växt- och animalieproduktion. Lönsamheten pressas av importerade insatsvaror, såsom bränsle och gödsel, rekryteringsproblem, generationsväxling samtidigt som omställning till ett mer hållbart jordbruk kräver nya investeringar och affärsmodeller. I Sörmland orsakar stora viltstammar, särskilt vildsvin och hjort, omfattande skador och betydande skördeförluster i växtodlingen.

Livsmedelsförädlingen domineras av några större, ofta kooperativa aktörer, särskilt inom mejeri och slakt, men det finns även mindre, nischade företag. Förädlingsledet står inför utmaningar kopplade till lönsamhet, kompetensförsörjning och behovet av innovation för att möta nya konsumentpreferenser.

Grossist- och distributionsledet är koncentrerat till ett fåtal större företag som hanterar logistik och lagerhållning över stora geografiska områden. Här är tillgången till effektiva transporter och robust infrastruktur avgörande.

Detaljhandeln i Mälardalen domineras av stora kedjor, men det finns också mindre, lokala butiker och specialiserade handlare. Butikerna möter utmaningar i form av ökade kostnader, krav på hållbarhet och förändrade konsumentbeteenden.

Restaurang- och storhushållssektorn består av både stora kedjor och mindre aktörer, där offentliga verksamheter som skolor och vårdinrättningar är viktiga kunder. Sektorn påverkas av konjunkturläget, kompetensbrist och höga livsmedelspriser.

Avfallshantering och återvinning har blivit allt viktigare, med både kommunala och privata aktörer som utvecklar nya lösningar för att minska matsvinn och ta tillvara resurser. Här finns utmaningar kopplade till logistik, teknik och samverkan mellan olika led i kedjan.

Kommunen kan bidra till en mer robust livsmedelskedja genom att främja samverkan mellan lokala och mellanstora aktörer, underlätta tillgången till infrastruktur och logistiklösningar samt skapa förutsättningar för lokal förädling och distribution. På så sätt kan sårbarheter minska och ett mer hållbart, diversifierat livsmedelssystem utvecklas.

Livsmedelsproduktionen och klimatet

Livsmedelssektorn har en betydande klimatpåverkan både i Sverige och globalt. I Sverige står livsmedelsproduktionen för ungefär 14 procent av landets totala utsläpp av växthusgaser, och när man inkluderar hushållens konsumtion av mat uppgår klimatpåverkan till omkring 20–25 procent av svenskarnas totala klimatavtryck.

Dessa utsläpp uppstår i flera led, från jordbruk och förändrad markanvändning som avskogning, till produktion av insatsvaror, förädling, transporter, förpackning, konsumtion och matsvinn. De största utsläppen kommer från jordbruket, särskilt produktionen av animaliska livsmedel som kött och mejeriprodukter, men även från användningen av importerade insatsvaror som gödsel och drivmedel. Eftersom mycket av maten och insatsvarorna importeras, sker en stor del av utsläppen kopplade till svensk matkonsumtion utomlands.

Det svenska jordbruket är i ett internationellt perspektiv effektivt, tekniskt avancerat och resurseffektivt, med hög produktivitet och god djurhållning. Modern teknik och miljöanpassade metoder har minskat användningen av insatsvaror och stärkt livsmedelskvaliteten. Jordbruket bidrar också till kolinlagring och klimatnytta, särskilt genom vallodling och betesmarker.

Samtidigt finns stor potential för omställning till fossilfri drift genom biogas, elektrifiering och cirkulära system. För att minska klimatpåverkan från livsmedelssektorn krävs därför insatser både i produktionen, i konsumtionsmönster och i att minska matsvinnet, både i Sverige och globalt.

Livsmedelsproduktionen är samtidigt den sektor som påverkas allra mest av klimatförändringarna, eftersom den är direkt beroende av fungerande ekosystem och de tjänster de tillhandahåller. Ekosystemtjänster som bördig jord, tillgång till rent vatten, pollinering, naturlig bekämpning av skadedjur och sjukdomar samt näringsomsättning är avgörande för att kunna producera mat på ett hållbart och effektivt sätt. På längre sikt innebär klimatförändringarna att den svenska livsmedelsproduktionen blir mer sårbar, särskilt om extrema väderhändelser och variationer i nederbörd blir vanligare. Globalt leder klimatförändringarna till minskade skördar, ökad livsmedelsosäkerhet och risk för ekosystemkollaps, vilket även kan påverka Sveriges tillgång till mat genom störningar i internationella marknader och importflöden.

I Eskilstuna står jordbruket för 22 procent av de territoriella utsläppen. Kommunens klimatplan framhåller att kommunen ska minska klimatpåverkan från den egna verksamheten, där livsmedel och måltider är särskilt prioriterade områden. Det betonas också att andelen hållbart och klimatsmart producerade livsmedel i kommunens inköp ska öka, och att matsvinnet inom de kommunala verksamheterna ska minska.

Genom att satsa på hållbar lokal livsmedelsproduktion, minska matsvinnet och ställa klimatkrav i den offentliga upphandlingen kan Eskilstuna kommun både minska sina utsläpp och stärka livsmedelssystemets motståndskraft. Det bidrar till minskat importberoende, stärker lokal näring och gör arbetet med livsmedel till en central del av kommunens klimat- och beredskapsarbete.

Befolkning, marktillgång och försörjningsbalans.

Eskilstuna kommun har en relativt hög andel jordbruksmark, omkring 25–30 procent av landytan, vilket är betydligt mer än riksgenomsnittet på cirka 7 procent och även högre än Södermanlands läns genomsnitt på 23 procent. Av denna mark äger kommunen cirka 1 900 hektar, varav 100–200 hektar utgörs av betesmarker. Jordbruksmarken är varierad, med både stora, bördiga åkrar och mindre, mer svårbrukade åkerblock. De östra och sydöstra delarna domineras av skogs- och naturmark, och i vissa låglänta områden med lerjordar finns risk för översvämning och markförskjutning, särskilt nära Eskilstunaån.

Enligt kommunens försörjningsbalans produceras inom kommunens gränser omkring 87 procent av de kalorier som invånarna konsumerar. Den lokala produktionen skulle därmed kunna täcka invånarnas behov i nästan elva månader per år, men siffran tar inte hänsyn till vilka livsmedel som produceras, graden av lokal förädling eller beroendet av importerade insatsvaror som gödsel och drivmedel.

Vid inköp av livsmedel ligger Eskilstuna över riksgenomsnittet, med 50 procent svenska livsmedel jämfört med 41 procent på nationell nivå. Det visar på en stark grund och ett aktivt fokus på svenska produkter, men också att det finns utrymme att ytterligare öka andelen lokal och nationell livsmedelsproduktion, särskilt inom den offentliga verksamheten.

Målkonflikter och synergier

Livsmedelsproduktionen är ett särskilt komplext område eftersom den formas i ett samspel mellan klimat, lagstiftning och stödssystem, konsumenternas efterfrågan och händelser på den globala världsmarknaden.

Produktionen styrs inte uppifrån och ned, utan genom ett nät av beslut på gårdsnivå, i livsmedelsindustrin, handeln och politiken, där styrmedel, priser och risker vägs mot varandra. Det innebär att ingen enskild aktör, varken staten, regionen eller kommunen, kan styra utvecklingen själv, utan det krävs flernivåstyrning och samverkan mellan många aktörer för att långsiktigt påverka livsmedelskedjans inriktning.

Livsmedelsförsörjning är ett komplext område där beslut och prioriteringar ofta påverkar flera andra samhällsområden, såsom miljö, ekonomi, markanvändning och social hållbarhet. Arbetet i Eskilstuna innebär därför att olika mål och intressen behöver balanseras. Det kan handla om att väga

klimatmål mot försörjningstrygghet, lokal utveckling mot nationell och global handel, eller kortsiktig ekonomi mot långsiktig robusthet.

Det finns tydliga synergier, till exempel att satsningar på lokal och hållbar produktion både stärker kommunens beredskap och bidrar till minskad klimatpåverkan. Ett annat exempel är att en mer resilient och lokal livsmedelskedja också gynnar landsbygdsutveckling, skapar arbetstillfällen och stärker den lokala ekonomin. Genom att kommun, lantbruk, livsmedelsföretag, civilsamhälle och statliga aktörer drar åt samma håll kan sådana positiva effekter förstärkas.

Samtidigt uppstår målkonflikter, exempelvis när behovet av mark för bostäder och infrastruktur står i konflikt med målet att bevara jordbruksmark för livsmedelsproduktion. Ökad ekologisk odling bidrar till miljömål och beredskap, men kan samtidigt leda till lägre skördar och därmed ett högre pris. En hög ambitionsnivå vad gäller miljö- och kvalitetskrav vid upphandling kan medföra ökade kostnader, vilket i sin tur kan påverka de offentliga verksamheternas möjligheter att göra inköp. På samma sätt kan globala prisrörelser, ändrade stöd inom EU eller förändrade konsumtionsmönster snabbt omkullkasta lokala planer och kräva omprioriteringar.

För att hantera dessa målkonflikter är det viktigt att kommunen arbetar med tydliga prioriteringar och samordning mellan insatsområdena, och att detta görs i dialog med andra nivåer och aktörer. Exempelvis kan fysisk planering integrera livsmedelsförsörjning som en kontrollpunkt vid beslut om markanvändning, så att värdefull jordbruksmark skyddas samtidigt som samhällsutvecklingen möjliggörs. Vid upphandling kan kommunen använda hållbarhets- och kvalitetskriterier som är förenliga med lagstiftningen, och samtidigt arbeta för att effektivisera logistik och minska kostnader genom samverkan med leverantörer och andra offentliga aktörer.

Genom att kontinuerligt följa upp och utvärdera arbetet, samt involvera berörda verksamheter, näringsliv, civilsamhälle och invånare, kan Eskilstuna identifiera och hantera målkonflikter på ett strukturerat sätt. Samtidigt kan synergier lyftas fram som viktiga drivkrafter för att nå en robust och hållbar livsmedelsförsörjning, där insatsområdena samverkar och kommunens insatser kopplas till regionala, nationella och internationella processer. På så sätt kan kommunen bidra till förändring, trots att livsmedelssystemet i grunden är marknadsdrivet och påverkas av beslut långt utanför den egna geografiska nivån.

Slutsats

Bakgrunden visar att Eskilstuna har både goda förutsättningar och specifika utmaningar när det gäller livsmedelsförsörjning – till exempel stor andel jordbruksmark och ett aktivt näringsliv men samtidigt få förädlingsföretag och mellanstora företag samt ett stort beroende av import vilket är en sårbarhet vid kris.

Mot denna bakgrund har planen identifierat fyra insatsområden: *Lokal matproduktion, Samhällsplanering och ekosystemtjänster, Livsmedelsberedskap* och *Den offentliga måltiden*.

Genom att arbeta med dessa områden i samverkan kan kommunen stärka sin förmåga att hantera störningar i livsmedelskedjan, främja hållbar utveckling och säkerställa tillgången till näringsrik mat för invånarna.

Plan för livsmedelsförsörjning – insatsområden

Avgränsningar

Planen fokuserar på livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun och omfattar produktion, distribution och konsumtion av livsmedel under normala förhållanden samt vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Enligt Myndigheten för civilt försvars (tidigare MSB) rekommendation ska kommunens planering dimensioneras för höjd beredskap, vilket innebär att kommunen måste ha beredskap att hantera allvarliga störningar och kriser som påverkar hela livsmedelskedjan. Planen inkluderar dock inte andra beredskapsområden som energi eller transport, vilka behandlas separat.

Tidsperspektiv

Eskilstunas plan för livsmedelsförsörjning sträcker sig till år 2030 för att harmonisera med kommunens övergripande Vision 2030, där hållbarhet, innovation och trygghet utgör grundläggande värden. Planens tidshorisont är också i linje med den nationella livsmedelsstrategins ambitionsnivå och tidsram, vilket stärker förutsättningarna för samordnade insatser på både lokal och nationell nivå. För att bibehålla planens aktualitet ska den revideras senast år 2030 med beaktande av erfarenheter, omvärldsanalys och förändrade förutsättningar.

Uppföljning och styrning

Planen ägs av kommunledningskontoret och ansvariga för näringsliv, mark och exploatering, miljö samt säkerhet. För att omsätta planen i praktiken tas färdplaner fram för varje insatsområde i samarbete mellan förvaltningar, bolag och externa intressenter. Dessa steg-för-steg-strategier specificerar aktiviteter, ansvar och tidsfrister.

Varje färdplan ansvaras, följs upp och revideras årligen i tvärsektoriella arbetsgrupper. Uppföljningen sker löpande inom ordinarie verksamhetsplanering, med regelbunden statusrapportering till kommunledningen och årlig sammanställning för utvärdering och justeringar.

Fyra insatsområden

Lokal matproduktion

Kommunen arbetar för att skapa goda förutsättningar för en trygg, hållbar och diversifierad livsmedelsproduktion i Eskilstuna. Genom att underlätta jordbruk, odling och förädling samt genom upphandlingar som betonar kvalitet, miljöhänsyn och långsiktig hållbarhet får producenter bättre möjligheter att delta och utvecklas. Det stärker den lokala livsmedelsförsörjningen, minskar klimatpåverkan och bidrar till kortare transporter.

Fortsatta insatser handlar om att bredda den lokala livsmedelskedjan genom dialog och samverkan mellan kommunen, producenter och andra aktörer. Det omfattar att stimulera nyetableringar, se över definitionen av *NÄRA mat* utifrån lokala förutsättningar och stärka kompetensen hos upphandlare och kökspersonal. Kommunen kan också underlätta för lokala leverantörer att delta i upphandlingar och leverera via samordnad logistik.

Vidare behöver medborgarnas kunskap och engagemang för lokal och hållbar mat stärkas genom information i skolor och offentlig verksamhet samt genom stöd till initiativ som lyfter lokala råvaror. Rättvisa kontroller och tydlig vägledning för producenter bidrar till ett tryggt företagsklimat och en hållbar livsmedelsproduktion i kommunen.

Prioriterade insatser för lokal matproduktion

- *Stärka och diversifiera lokal livsmedelsproduktion genom dialog, främja samverkansnätverk, stimulera nyetableringar och involvera livsmedelsföretag i kommunens näringslivsutveckling.*
- *Se över och eventuellt bredda definitionen av NÄRA mat för att anpassa den till kommunens förutsättningar och den faktiska tillgången på lokal mat.*
- *Kompetensutveckla kökspersonal för att öka kunskapen om lokal och hållbar mat, säsonganpassade råvaror och hur måltider kan bidra till minskad miljöpåverkan och stärkt lokal livsmedelskultur.*
- *Underlätta för lokala leverantörer att delta i upphandlingar och leverera effektivt via samordnad logistik.*
- *Stärka medborgarnas och konsumenters kunskap och engagemang om lokal mat genom riktad information i skolor och offentlig verksamhet samt stöd till lokala initiativ som stärker marknadsföring av lokala råvaror.*
- *Säkerställa rättvisa och tillgängliga livsmedelskontroller samt vägledning för producenter med målet att förenkla företagande och bidra till en trygg och resilient livsmedelsproduktion inom kommunen.*

Samhällsplanering och ekosystemtjänster

Kommunen har en viktig roll i den fysiska planeringen för att säkerställa en hållbar mark- och vattenanvändning som stödjer livsmedelsförsörjning och centrala ekosystemtjänster. Livsmedelsförsörjning bör därför integreras som en del av planeringen för byggnation, infrastruktur och kommunal

utveckling, så att frågor om jordbruk, klimatpåverkan och resiliens vägs in tidigt.

Genom kartläggning av värdefull jordbruksmark, risker från klimat och extremväder samt planering av skyddsåtgärder kan Eskilstuna stärka den lokala livsmedelsproduktionen. Kommunen bör även se över arrendeavtal för att uppmuntra hållbara metoder, diversifierad produktion och ökad beredskap. Om jordbruksmark tas i anspråk ska matjordslagret tas till vara och flyttas för att stärka annan odlingsmark.

Arbetet omfattar också att stödja initiativ som minskar jordbrukets klimatpåverkan, ökar kolinlagringen, bevarar och stärker grön infrastruktur samt utvecklar våtmarker och spridningskorridorer enligt Grönplanen. Genom samordnade handlingsplaner för ekosystemtjänster och klimatanpassning kan kommunen skapa en helhet mellan olika verksamheter.

För att sluta kretsloppen och öka robustheten i livsmedelskedjan kan kommunen underlätta återföring av växtnäring och kol till jordbruksmark, analysera mark för nya förädlingsanläggningar och identifiera kritiska vägar för livsmedelstransporter inom kommunen.

Prioriterade insatser för samhällsplanering och ekosystemtjänster

- *Kartlägg kommunens jordbruksmark för att skydda den mest värdefulla från att tas ur produktion samt analysera klimatpåverkan, extremväderrisker och skyddsåtgärder för odlingsmark och infrastruktur.*
- *Se över arrendeavtalen för att möjliggöra hållbara odlingsmetoder, ökad och diversifierad produktion av mat samt stärkt beredskap i hela kommunen.*
- *Om jordbruksmark tas i anspråk ska matjordslagret tas om hand och flyttas för att stärka annan befintlig jordbruksmark.*
- *Stödja initiativ och insatser som syftar till att minska jordbrukets klimatpåverkan, inklusive fossilanvändning.*
- *Enligt Grönplanen - planera för och bevara grön infrastruktur och naturvärden samtidigt som våtmarker, dammar, spridningskorridorer och småbiotoper skapas och återställs för att förbättra vattenreglering, biologisk mångfald och klimatanpassning.*
- *Utarbeta och följ upp samordnade handlingsplaner för ekosystemtjänster och klimatanpassning över olika verksamheter och beslutspunkter.*
- *Underlätta för att sluta kretsloppet med återföring av restprodukter (kol och växtnäringsämnen) tillbaka till jordbruksmark.*
- *Analys av lämplig mark och strategi för att möjliggöra fler förädlingsanläggningar inom kommunen.*
- *Identifiera och prioritera vägar som är kritiska för att transportera livsmedel (råvaror, produkter och foder) från produktion till distribution inom kommunen för klassning i Nationella vägdatabasen.*

Livsmedelsberedskap

Kommunen har en central roll i att upprätthålla fungerande försörjningskedjor och bidra till att livsmedelsberedskap kan säkerställas vid kriser, ett ansvar som kan komma att förtydligas i framtida lagstiftning. Det omfattar planering för lagring, distribution och samverkan med olika aktörer för att trygga försörjningen till samhällsviktiga verksamheter som vård, skola och omsorg, särskilt för sårbara grupper.

Enligt totalförsvarets riktlinjer bör kommunen ha minst två veckors beredskap, medan invånarna förväntas klara sin försörjning i en vecka.

För att nå en robust livsmedelsberedskap behöver kommunen ta fram en strategi som integreras med måltidsservice, kontinuitetsplaner och risk- och sårbarhetsanalyser. Arbetet omfattar kartläggning av lokal produktion, försörjningskedjor, samverkan och risker kopplade till mark, infrastruktur och arrenderad jordbruksmark.

Vidare analyseras behovet av beredskapslager, distribution och stöd till lokal odling samt möjligheterna att ställa om till fossilfria drivmedel och insatsmedel i samverkan med nationella och regionala aktörer. Utifrån analysen fastställs inriktning och prioriterade åtgärder för arbetet med livsmedelsberedskap.

Genom samverkan med lantbruket, producenter och grossister kan kommunen stärka måltidsberedskapen, stödja lokala butiker och bygga en resilient försörjningskedja med stabil logistik, reservkraft och digitala styrssystem.

Prioriterade insatser för livsmedelsberedskap:

- *Genomföra en samlad analys av behov för kommunens livsmedelsberedskap, inklusive beredskapslager, distribution, stöd till lokal livsmedelsproduktion samt möjligheter till omställning till fossilfria drivmedel och insatsmedel, i dialog med nationella och regionala aktörer.*
- *Kartlägga lokal produktion och försörjningskedjor, med särskilt fokus på behov hos sårbara grupper, samverkan mellan centrala aktörer och risker kopplade till markanvändning, infrastruktur och arrenderad jordbruksmark.*
- *Utifrån analysen ta fram en sammanhållen strategi för livsmedelsberedskap som integreras med måltidsservice, kontinuitetsplaner samt risk- och sårbarhetsanalyser.*
- *Fastställa inriktning och prioritera åtgärder för kommunens fortsatta utveckling av livsmedelsberedskap och krisresiliens.*

Den offentliga måltiden

Eskilstuna kommun ska säkerställa att alla som får måltider inom kommunens verksamheter erbjuds näringsrik, trygg och tillgänglig mat som bidrar till mättnad, hälsa och välbefinnande. Måltiderna ska vara tillräckliga, välbalanserade och utformas för att skapa positiva matupplevelser som

främjar goda matvanor och minskat matsvinn. Arbetet ska bedrivas långsiktigt och hållbart genom att i möjligaste mån använda nära och hållbara råvaror samt stödja lokal livsmedelsproduktion.

De offentliga måltiderna spelar en central roll i både omsorg och skola och bidrar till hälsa, livskvalitet och delaktighet för äldre, personer med funktionsnedsättning och skolbarn. För dessa grupper betonas individanpassade och aptitstimulerande måltider som en del av omsorgen, med fokus på näringsintag, matglädje och social samvaro. En trivsamt och lugn måltidsmiljö ska främja aptit och välbefinnande.

Kommunen ska arbeta systematiskt med planering, uppföljning och utbildning för att minska matsvinn och samtidigt säkerställa att maten är tillräcklig och näringsrik. Tydlig kommunikation om matens ursprung och produktion ska bidra till lärande och medvetenhet hos både barn och vuxna, samt stärka kopplingen till lokala producenter.

Arbetet med den offentliga måltiden ska på så sätt främja både hälsa och hållbarhet – från matens ursprung till den gemensamma måltidsupplevelsen. Den årliga besparingen på 1,5 % ska inte tas ut på livsmedel, då kvalitet och näringsinnehåll alltid ska prioriteras.

Prioriterade insatser för den offentliga måltiden

- *Den offentliga måltiden ska säkerställa att maten når fram, äts upp och bidrar till god näringsbalans. Samtidigt ska nära råvaror och hållbara val prioriteras för att stärka både det lokala näringslivet och miljön.*
- *Kommunen ska skapa trivsamma och lugna måltidsmiljöer som främjar hälsa, aptit och social samvaro, och där måltiden blir en positiv och meningsfull del av dagen.*
- *Genom systematisk planering, uppföljning och utbildning ska kommunen minska matsvinnet och samtidigt säkerställa att alla måltider är tillräckliga, näringsrika och av god kvalitet.*
- *Tydlig information om matens ursprung och tillagning ska stärka kunskapen om hållbar mat och kopplas till lärandeaktiviteter samt samarbeten med lokala producenter.*

Gällande lagstiftning och annan rättslig reglering - kommunens lagstadgade ansvar för livsmedelsförsörjning

Flera lagar och regler påverkar kommunens ansvar och möjligheter kring livsmedelsförsörjning:

Livsmedelslagen (2006:804)

Reglerar bland annat kommunens ansvar för offentlig kontroll av livsmedel, inklusive säkerhet och kvalitet. Kommunen har tillsynsansvar över

livsmedelsverksamheter inom sitt område, men Livsmedelsverket kan i vissa fall ta över ansvaret i samråd med kommunen.

Krisberedskapslagstiftning och författningsreglering

Staten föreslås införa tydligare krav på kommunal krisberedskap, där livsmedelsberedskap ingår, i form av författning, vilket innebär att det blir obligatoriskt för kommuner att ha en viss grundläggande beredskap och planering. Detta kan inskränka den kommunala självstyrelsen, men bedöms nödvändigt för att säkerställa en gemensam lägstanivå i hela landet.

Beredskapssektorn för livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Kommunen ingår i ett nationellt system där Livsmedelsverket är sektorsansvarig myndighet och samverkar med bland annat Jordbruksverket och länsstyrelserna. Kommunen ska bidra till att säkerställa tillgången till mat och dricksvatten även vid kris och höjd beredskap.

Föreslagen ny lag om livsmedelsberedskap

Enligt aktuella utredningar och förslag kommer kommunerna få ett tydligare ansvar att samverka med andra aktörer för att upprätthålla tillgången till nödvändiga livsmedel vid allvarliga störningar. Kommunerna ska vidta lämpliga åtgärder utifrån sina förutsättningar och samverka regionalt och nationellt, särskilt med länsstyrelsen som beredskapsmyndighet.

Vägledning för livsmedelsberedskap

Myndigheten för civilt försvar (tidigare MSB) och Livsmedelsverket har båda vägledningar som ska hjälpa kommunerna att planera sin livsmedelsberedskap. Kommunerna förväntas analysera behov, planera för lokal distribution och säkra livsmedel till invånarna vid kriser, särskilt till sårbara grupper som äldre, barn och vårdtagare. MSB ger övergripande stöd kring försörjningsberedskap (varor och tjänster) och hur detta kopplas till kommunal krisberedskap, medan Livsmedelsverket fokuserar mer specifikt på livsmedel, dricksvatten och offentliga måltider.

Utöver detta finns regler kring upphandling, beredskapslager och samverkan med privata aktörer, vilket kan påverka kommunens handlingsutrymme och ansvar vid störningar i livsmedelsförsörjningen. Dessutom har både plan- och bygglagen samt miljöbalken stor betydelse för hur jordbruksmarken får användas och därmed för primärproduktionen.

Förhållande till redan fattade politiska beslut

Eskilstuna kommuns strategiska inriktning pekar ut sju strategiska mål för hållbar utveckling och planen för livsmedelsförsörjning har kopplingar till flera av dessa mål:

1. Tryggt och socialt hållbart Eskilstuna

Tillgång till näringsriktig och säker mat stärker den sociala hållbarheten, minskar sårbarhet och bidrar till jämlika livsvillkor för alla invånare – oavsett

bakgrund eller bostadsområde. Särskilt viktigt är detta i utsatta områden där matfattigdom kan förekomma.

2. God utbildning som grund för egen försörjning och ett gott liv

Näringsriktig och god skolmat påverkar barns och ungas förutsättningar att lyckas i skolan. Skolmåltider av god kvalitet bidrar till ökad närvaro, bättre koncentration och lärande.

3. Tryggt och självständigt liv

Äldre, personer med funktionsvariationer och andra sårbara grupper är beroende av en fungerande livsmedelsförsörjning för att kunna leva självständigt. En robust planering säkerställer att dessa grupper har tillgång till mat även vid störningar i samhället.

4. Företagstillväxt och fler i jobb

Livsmedelskedjan - jordbruk, förädling, logistik, och handel skapar många arbetstillfällen. En lokal livsmedelsförsörjning kan främja företagstillväxt, innovation och fler jobb.

5. Ökad attraktionskraft

En kommun som kan erbjuda lokalproducerad, hållbar och säker mat blir mer attraktiv för invånare, företag och besökare.

6. Klimatsmart

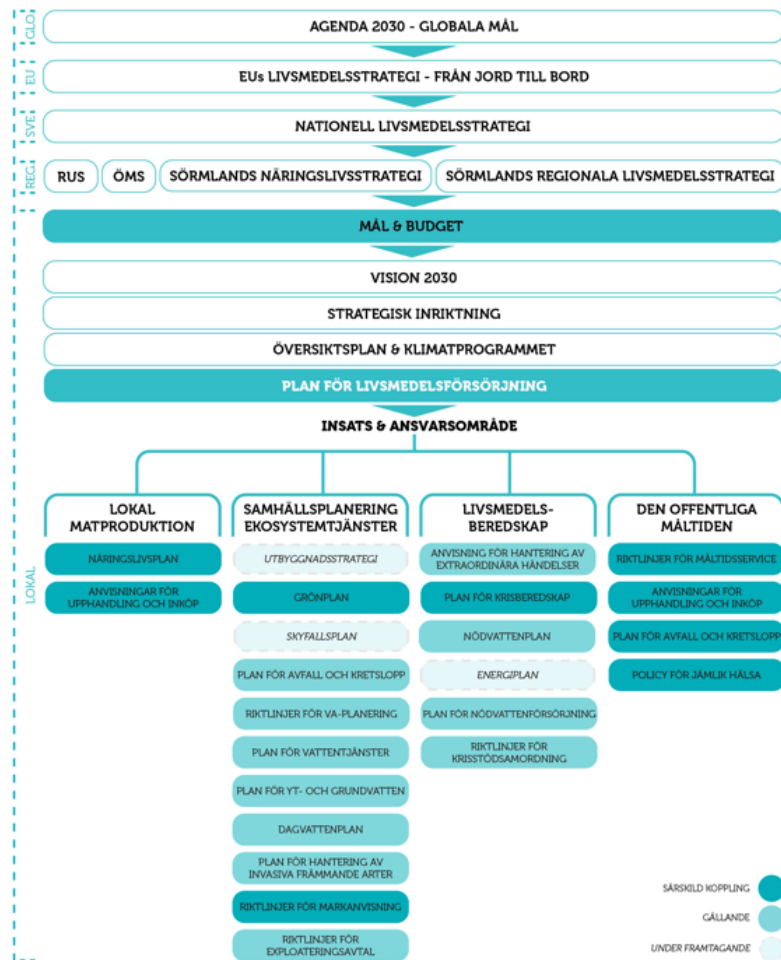
En hållbar livsmedelsförsörjning minskar klimatpåverkan genom att prioritera lokal produktion, minska transporter, främja växtbaserad kost och minska matsvinn.

7. Stärkt beredskap

Livsmedelsförsörjning är en kritisk del av kommunens civila beredskap. Kommunen bör säkerställa att det finns robusta system för att klara störningar i leveranser, pandemier eller andra samhällsstörningar. Detta minskar sårbarheten och stärker kommunens förmåga att skydda invånarnas grundläggande behov. Det bör finnas både måltidsberedskap, för att säkra matservering inom vård, skola och omsorg vid kris, och livsmedelsberedskap som bidrar till hela samhällets tillgång till mat vid allvarliga störningar.

Kopplingar till andra styrdokument samt strategiskt ramverk

Det finns en rad mål, strategier och styrdokument som både formar ramen för Planen för livsmedelsförsörjning och har nära kopplingar till den. Flera av de delstrategier som lyfts i Plan för livsmedelsförsörjning behandlas även i andra dokument. Följande schematiska bild tydliggör hur de hänger samman med livsmedelsförsörjningen:

Figur I Schematisk bild över hur styrdokument på olika nivå hänger samman med livsmedelsförsörjningen.

Kunskapsunderlag för genomförande av Plan för livsmedelsförsörjning

Detta dokument är ett kunskapsunderlag som kompletterar Plan för livsmedelsförsörjning genom att ge fördjupad nulägesbild och analys. Planen gäller 2026–2030 och underlaget är stöd för genomförandet under samma period.

Innehåll

Kunskapsunderlag för genomförande av Plan för livsmedelsförsörjning.....	1
Förklaring begrepp.....	2
Livsmedelsberedskap.....	2
Måltidsberedskap.....	2
Livsmedelskedja.....	2
Livsmedelsförsörjning.....	2
Metod.....	3
Interna och externa intressenter som bidragit till planen:.....	3
Omvärldsanalys strategier.....	4
Koppling till andra styrdokument.....	5
Agenda 2030 och de Globala målen.....	5
EU:s livsmedelsstrategi.....	6
Nationella och regionala strategier.....	6
Lokala styrdokument.....	7
Nulägesbild av livsmedelsförsörjningen.....	12
Globalt och EU-nivå.....	12
Sverige.....	12
Mellansverige.....	14
Södermanland.....	14
Eskilstuna.....	15
Offentliga måltider.....	18
Måltidsservice.....	18
Lokal mat.....	19
Hållbarhetsmärkningar.....	19
Livsmedelsberedskap.....	20

Förklaring begrepp

Definitionerna används även i Plan för livsmedelsförsörjning

Livsmedelsberedskap

Livsmedelsberedskap innebär verksamhet som syftar till att säkerställa att befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel vid allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen, både i fredstid och under höjd beredskap. Det omfattar åtgärder för att upprätthålla livsmedelsförsörjningen som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att säkerställa viktiga samhällsfunktioner och för att stödja det militära försvarets förmåga. Beredskapen involverar många aktörer, inklusive myndigheter, kommuner, regioner, företag och civilsamhället.

Måltidsberedskap

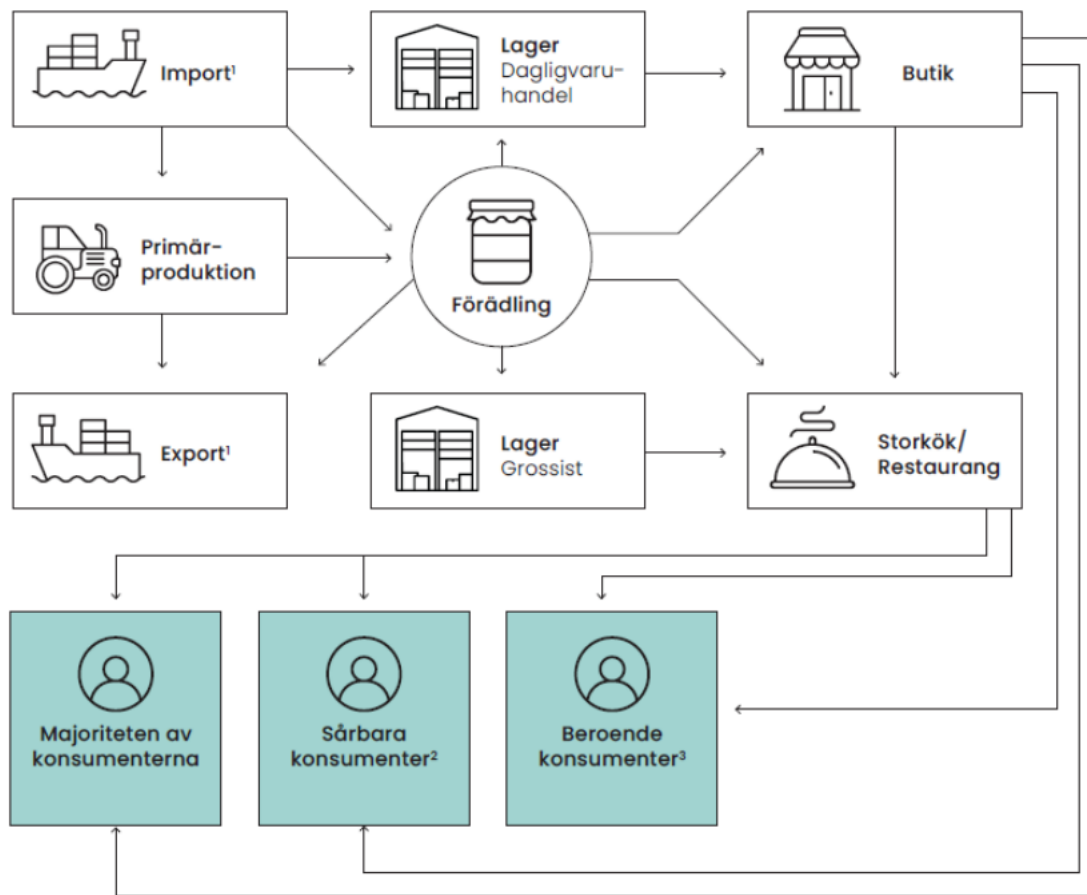
Måltidsberedskap innebär att kommunen har planer och rutiner för att kunna fortsätta servera säkra och näringsrika måltider till brukare inom vård, omsorg och skola även vid kris eller störningar.

Livsmedelskedja

Livsmedelskedjan är hela vägen maten tar från produktion till konsumtion. Den börjar med jordbruk eller fiske, fortsätter genom förädling, distribution och försäljning, och slutar när maten når konsumenten. Kedjan involverar många aktörer som bönder, livsmedelsindustrin, transportörer, butiker och myndigheter.

Livsmedelsförsörjning

Livsmedelsförsörjning avser all den verksamhet som bedrivs för att förse befolkningen med mat. Försörjning är alltså inte uppnådd förrän människor har tillgodogjort sig livsmedlen. Sådan verksamhet är primärproduktion, förädling och tillverkning, import och införsel, partihandel, lagring, transport och distribution, samt dagligvaruhandel, beredning och servering. De här verksamheterna är i sin tur beroende av andra resurser som arbetskraft, maskiner samt fysisk och digital infrastruktur.

Figur 1 Bild ur Jordbruksverkets rapport - Livsmedelsförsörjningen i siffror 2025

Metod

Planen för livsmedelsförsörjning i Eskilstuna kommun tas fram genom ett strukturerat uppdrag under 2025, där kommunledningskontoret ansvarar för ledningen. Arbetet inleds med en omvärldsanalys och kartläggning av lagkrav och goda exempel från andra kommuner. Parallellt samlas kunskapsunderlag in, bland annat med hjälp av externa konsulter. Under processens gång sker en bred dialog med både näringslivet och olika kommunala verksamheter för att samla in synpunkter och skapa förankring. Projektgruppen, med representanter från flera förvaltningar och expertfunktioner, arbetar fram ett förslag till plan som förankras politiskt enligt kommunens rutin. Slutleverans av förslaget sker i december 2025 och därefter fattas beslut av kommunfullmäktige under 2026.

Interna och externa intressenter som bidragit till planen:

Eskilstunas plan för livsmedelsförsörjning har formats genom ett brett samarbete där deltagarna bidragit med specialistkunskap och värdefulla erfarenheter från sina respektive områden.

Sakkunniga inom Eskilstuna kommun har gett värdefull information om hur jordbruksmark, vatten, matfrågor och krisberedskap hanteras, samt hur lokal produktion och upphandling fungerar. Näringsliv och miljöskydd har kompletterat bilden av kommunens möjligheter och utmaningar.

De kommunala bolagen har bidragit med sina perspektiv gällande vattentillgång, översvämningsrisker, hantering av jordbruksmark och hur lokal mat kan marknadsföras.

Myndigheter som Livsmedelsverket och Jordbruksverket har gett nationella och regionala perspektiv på lagar, beredskap och planering.

Externa aktörer som LRF, Agro Södermanland, Hushållningssällskapet och livsmedelsföretag har bidragit med kunskap från det lokala och regionala näringslivet och delat erfarenheter om krisberedskap inom livsmedelsområdet.

Samarbete och erfarenhetsutbyte med andra kommuner, branschföreningar och akademien har också gett exempel, aktuella frågor och insikter om försörjningskedjor och framtida utmaningar.

Medverkande aktörer:

Kommunala verksamheter

- Kommunens mark- och exploateringsenhet
- Kommunens ekologiska hållbarhetsenhet
- Samhällsbyggnadsförvaltningen
- Kommunens kostenhet (måltidsverksamhet)
- Kommunens upphandlingsenhet
- Kommunens näringslivsfunktion
- Kommunens säkerhetsenhet

Kommunala bolag

- Eskilstuna Strängnäs Energi & Miljö AB (ESEM)
- Eskilstuna Kommunfastigheter AB (K-fast)
- Destination Eskilstuna AB (DEAB)

Myndigheter och offentliga aktörer

- Myndigheten för civilt försvar (tidigare MSB)
- Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)
- Jordbruksverket (SJV)
- Länsstyrelsen Södermanland
- Länsstyrelsen Västmanland
- Livsmedelsverket
- Europeiska unionen (EU)

Näringsliv och branschorganisationer

- Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
- Ekologiska lantbrukarna
- Agro Södermanland
- Hushållningssällskapet
- Livsmedelsföretagen
- Svensk Handel
- Martin & Servera

Regionala och kommunala samverkansparter

- Region Södermanland
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Andra kommuner: Södertälje, Västerås, Linköping

Forskning och utveckling

- Nationella och regionala centrumbildningar för livsmedelsberedskap

Omvärldsanalys strategier

Svenska kommunala livsmedelsstrategier fokuserar ofta på att förbättra kvalitet, hållbarhet och näringsinnehåll i offentliga måltider, särskilt inom skola och omsorg. Dessa strategier betonar ibland lokalproducerade råvaror och pedagogiska måltider, men omfattar sällan hela livsmedelskedjan. Ett undantag är Södertälje, som med sin livsmedelsförsörjningsstrategi tar ett bredare grepp och omfattar hela livsmedelskedjan samt kommunens rådighet i förhållande till den.

I många internationella exempel är livsmedelsstrategierna betydligt bredare och sträcker sig bortom själva livsmedelsproduktionen. De omfattar ofta hela kedjan från odling till konsumtion och tar upp frågor som tillgång till mark, prissättning, utbildning, rättvisa och klimatpåverkan. Exempelvis har städer som Toronto och Amsterdam utvecklat strategier som kopplar samman lokal matproduktion med folkhälsa, skolmåltider och insatser mot matsvinn. I Singapore och Seoul satsar man på urban odling och så kallade jordbruksparker – stadsnära odlingsområden som kombinerar produktion, innovation och utbildning för att stärka stadens livsmedelsförsörjning. I Storbritannien och Kanada finns även regionala program som främjar regenerativt jordbruk, korta distributionskedjor och sociala livsmedelsinitiativ. Gemensamt för dessa är att de ser livsmedelssystemet som en integrerad del av samhällsplaneringen, där målen för klimat, hälsa, näringsliv och krisberedskap vävs samman.

Eskilstuna har valt ett mer omfattande styrdokument som samordnar hela kommunkoncernens arbete för att trygga en säker, resilient och hållbar livsmedelsförsörjning. Planen ska fungera som ett strategiskt verktyg för att hantera livsmedelsförsörjning som en kritisk samhällsfråga och integrerad del av kommunens långsiktiga beredskap och krishantering.

Koppling till andra styrdokument

Det finns en rad mål, strategier och styrdokument som både formar ramen för livsmedelsförsörjningsstrategin och har nära kopplingar till den. Flera av de delstrategier som lyfts i strategin behandlas även i andra dokument. Följande beskrivning tydliggör hur de hänger samman med livsmedelsförsörjningen – något som inte alltid framgår i deras ursprungliga sammanhang.

Agenda 2030 och de Globala målen

De globala hållbarhetsmålen Agenda 2030 är tätt kopplade till livsmedelsproduktion och adresserar matförsörjningens alla led. Mål 2, Ingen hunger, fokuserar på att avskaffa hunger, förbättra näringstillgång och främja ett hållbart, resilient jordbruk som tryggar mat för alla. Mål 11, Hållbara städer och samhällen, betonar stadsplanering som stödjer lokal matproduktion genom grönytor, urban odling och infrastruktur som knyter samman stad och landsbygd för robusta samhällen. Mål 12, Hållbar konsumtion och produktion, syftar till att halvera matsvinnet globalt och använda naturresurser effektivt genom hållbara metoder i hela livsmedelskedjan. Mål 13, Bekämpa klimatförändringarna, kräver att matproduktionen anpassas till klimatförändringar och minskar utsläpp genom resurseffektiva lösningar. Slutligen understryker mål 15, Liv på land, skyddet av ekosystem, biologisk mångfald och bördiga jordar som grund för långsiktig och hållbar livsmedelsproduktion.

Figur II De globala mål som har koppling till livsmedelsförsörjningen

EU:s livsmedelsstrategi

EU:s livsmedelsstrategi, *Från jord till bord* (Farm to Fork Strategy), är en central del av den europeiska gröna given och syftar till att skapa ett rättvist, hälsosamt och miljömässigt hållbart livsmedelssystem inom EU. Strategin täcker hela kedjan – från produktion till konsumtion – och fokuserar på områden som minskat matsvinn, minskad användning av växtskyddsmedel och antibiotika, stärkta ekosystem, förbättrad djurvelfärd och ökad tillgång till hållbar mat.

För svensk livsmedelsproduktion innebär strategin både möjligheter och utmaningar. Sverige har redan relativt höga miljö- och djurskyddsstandarder, vilket gör att många av målen i *Från jord till bord* ligger nära den svenska livsmedelspolitikens grundprinciper. Samtidigt kan skärpta EU-krav på exempelvis produktionsmetoder, gödselanvändning och hållbarhetsrapportering påverka produktionskostnader och konkurrensvillkor för svenska jordbrukare.

Strategin bidrar dock till att stärka efterfrågan på hållbart producerade livsmedel och att harmonisera regler inom EU-marknaden, vilket gynnar svenska producenter som redan ligger långt fram inom hållbarhet, kvalitet och livsmedelssäkerhet.

Nationella och regionala strategier

Sveriges nationella livsmedelsstrategi, antagen första gången 2017 och uppdaterad till Livsmedelsstrategin 2.0 år 2025, syftar till att skapa en konkurrenskraftig, hållbar och innovativ livsmedelskedja som omfattar hela landet. Huvudmålen är att öka den inhemska produktionen av livsmedel, skapa fler jobb, främja tillväxt och samtidigt nå nationella miljömål. Strategin ska också minska sårbarheten och öka robustheten i livsmedelskedjan samt stärka självförsörjningsgraden.

Strategin fokuserar på tre huvudområden: regler och villkor för en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja, konsument- och marknadsfrågor för att öka efterfrågan på svenska livsmedel, samt kunskap och innovation för att driva utvecklingen framåt. En viktig del är att främja både ekologisk och konventionell produktion för att möta konsumenternas efterfrågan, stärka konkurrenskraften och robustheten i kedjan, samt möjliggöra medvetna konsumentval. Strategin betonar också vikten av exportframgångar och en ökad livsmedelsberedskap för att säkra tillgången vid störningar.

Jordbruksverkets rapport *Förslag på mål och uppföljning* föreslår mål för hållbar ökning av livsmedelsproduktionen fram till 2035 i linje med Livsmedelsstrategin 2.0. Målen spannar över spannmål, kött, mejeri, ägg, potatis, socker, trädgårdsprodukter och sjömat, med fokus på försörjningsgrad och volym. Möjligheter finns i outnyttjade mark- och vattenresurser, medan utmaningar inkluderar klimatförändringar, kostnadsökningar, generationsväxling, importberoende och gröna omställningar. Rapporten betonar investeringar, regelförenklingar, resurseffektivitet, innovation och kedjesamverkan, med uppföljning 2030.

För kommuner är vissa av hindren särskilt relevanta: Konkurrens om mark mot bostäder, infrastruktur och energi kräver aktiv planering för effektiv livsmedelsproduktion. Generationsväxling och arbetskraft prioriteras genom service, bostäder och bredband för att attrahera unga på landsbygden. Kommunen kan underlätta regelförenklingar, stödpaket och tillstånd, samt samverka i kedjan för lokal produktion, beredskap och hållbarhet.

Regional utvecklingsstrategi (RUS) för Södermanland

RUS är den strategiska ramen för hela regionens långsiktiga utveckling, med fokus på hållbar tillväxt, näringslivsutveckling, infrastruktur och kompetensförsörjning. Genom att främja företagsklimatet och innovationskraften i alla sektorer, inklusive livsmedel, bidrar RUS till att stärka Eskilstunas ekonomiska bas och livsmedelsnäringens konkurrenskraft. Genom regional samverkan skapar RUS förutsättningar för att utveckla lokala värdekedjor för mat och stärka kopplingen mellan producenter och konsumenter.

Södermanlands näringslivsstrategi

Region Sörmlands näringslivsstrategi fokuserar på att skapa ett konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv i hela länet. För livsmedelssektorn innebär det stöd till innovation, utveckling av nya affärsmodeller, samt stärkta möjligheter för små och medelstora företag inom produktion och förädling. I Eskilstuna kan näringslivsstrategin bidra till att skapa fler jobb och nya företag inom livsmedelsområdet, samtidigt som den kan främja hållbara tekniker och kretsloppslösningar.

Regional livsmedelsstrategi för Södermanland

Länsstyrelsen Södermanland, Region Sörmland samt LRF har gemensamt ägarskap av länets regionala livsmedelsstrategi. Den regionala livsmedelsstrategin prioriterar hållbar produktion fram till 2030 och skapar mål samt insatser för kompetensutveckling, innovation, livsmedelskvalitet och samverkan mellan aktörer. Den syftar till att öka livsmedelsproduktionen i länet, stärka lokal matidentitet och förbättra företagsklimatet.

Under 2025 revideras handlingsplanen, för den regionala livsmedelsstrategin, för att tydligare knyta an till den uppdaterade nationella livsmedelsstrategin. För Eskilstuna innebär planen ett konkret stöd för att utveckla lokala värdekedjor och göra kommunen mer självförsörjande på mat, samtidigt som hållbarhet och klimatanpassning integreras i produktionen.

Lokala styrdokument

Eskilstuna har en rad styrdokument som direkt, eller indirekt, påverkar den lokala livsmedelsproduktionen.

Här beskriver vi de som har extra stor påverkan –

Eskilstunas översiktsplanering påverkar livsmedelsproduktionen genom att styra hur mark och vattenområden i kommunen används och bevaras på lång sikt. Översiktsplanen är inte juridiskt bindande men ger vägledning för beslut om markanvändning som påverkar där jordbruk och livsmedelsproduktion kan bedrivas. Den hjälper till att säkerställa att det finns tillräckligt med mark för matproduktion samtidigt som staden ska kunna utvecklas och växa.

I den pågående revideringen av översiktsplanen sker ett utökat och fördjupat arbete med att hantera jordbruksmark. Kommunen gör särskilda kartläggningar och analyser för att bättre skydda

brukningsvärd jordbruksmark från exploatering. Det handlar om att förbättra planeringsunderlaget så att beslut om markanvändning väger in jordbrukets betydelse och de ekologiska värden som marken har. Det reviderade arbetet innebär också att kommunen ser över arrenden och möjligheter för att stimulera lokal odling, både på landsbygden och i tätorten, exempelvis genom stadsodling.

Eskilstunas Klimatprogram sätter mål för att minska koldioxidutsläppen med cirka 80 procent fram till 2030 och göra Eskilstuna klimatpositivt till 2045. Eskilstunas klimatprogram har en ömsesidig koppling till livsmedelsproduktionen. Programmet driver på för en mer hållbar och klimatsmart produktion genom att stödja lokala producenter med miljövänliga metoder, korta cirkulära kedjor och minskade transporter. Samtidigt måste klimatstrategin ta hänsyn till produktionens villkor, teknik och klimatpåverkan. Hållbara metoder hos lokala aktörer bidrar därmed direkt till att kommunens klimatmål nås snabbare. Programmet framhåller även samverkan mellan kommun, näringsliv, lantbruk och forskning för att utveckla innovativa lösningar som både minskar utsläpp och stärker lokal matproduktion.

Eskilstunas plan för att bli Sveriges bästa kommun för små och medelstora företag (SME-kommun) kan ha en betydande påverkan på livsmedelsproduktionen i kommunen genom att skapa goda och tydliga förutsättningar för utveckling och tillväxt inom denna näring.

Planens inriktning på att förbättra företagsklimatet innebär bland annat att kommunen aktivt arbetar för att underlätta för små och medelstora företag att etablera sig, växa och utvecklas. Detta sker genom effektivare handläggning, förbättrade servicefunktioner och samordning mellan olika myndighetsnivåer samt ökad tillgång till kompetensförsörjning.

Insatserna gynnar särskilt livsmedelsproducenter och förädlingsföretag som ofta ryms inom SME-sektorn, vilken formar en betydande del av livsmedelsbranschen i Eskilstuna. Genom att främja innovation, hållbarhet och digitalisering inom näringslivet skapas bättre möjligheter för lokala matproducenter att stärka sina konkurrensfördelar och anpassa sig till nya marknadskrav och miljöregler.

Särskilt viktigt är kommunens fokus på samverkan och dialog, där kommunen fungerar som en aktiv partner och stödjer utvecklingsprojekt, nätverk och rådgivning. Detta skapar förutsättningar för en mer resilient och hållbar livsmedelsförsörjning på lokal nivå, vilket är avgörande ur både ett samhällsekonomiskt och ett beredskapsperspektiv.

Eskilstunas anvisningar för upphandling och inköp spelar en avgörande roll för livsmedelsproduktionen. Kommunen köper årligen in livsmedel för cirka 21–22,8 miljoner kronor, bestående av en blandning av svenska, utländska och okända ursprungslivsmedel. Genom att skapa tydliga och enkla anvisningar för upphandling och inköp säkerställer kommunen att inköpen sker på ett ändamålsenligt, öppet och hållbart sätt.

Riktlinjerna omfattar sociala, miljömässiga och ekonomiska krav som styr inköpen mot att gynna lokal livsmedelsproduktion och dess utveckling. Anvisningarna ger särskilt stöd åt små och medelstora livsmedelsproducenter, vilket ökar deras möjligheter att delta i kommunens offentliga upphandlingar. Detta bidrar till att stärka och bevara regionalt producerade livsmedel inom kommunens olika verksamheter.

Vidare integreras krav på hållbarhet och miljöanpassning i upphandlingsprocessen för att minska klimatpåverkan och främja miljövänliga produktionsmetoder. Kommunen arbetar även aktivt för att förenkla upphandlingsprocessen och minska administrativa hinder, vilket underlättar för mindre producenter att lämna anbud. Detta bidrar till en mångfald i

leverantörsbasen och en dynamisk livsmedelsmarknad som gynnar lokal produktion och tryggar livsmedelsförsörjningen över tid.

Eskilstunas Grönplan är ett viktigt dokument som styr hur kommunen ska arbeta med att skydda och utveckla grönområden och naturmiljöer, både i staden och på landsbygden. Genom att värna den gröna infrastrukturen och ekosystemtjänster som pollinering och naturlig vattenrening, skapar Grönplanen förutsättningar för en hållbar livsmedelsproduktion.

Planen bidrar till att bevara jordbruksmark och andra naturområden som är viktiga för odling och djurhållning. Den främjar också lokala kretslopp och biologisk mångfald, vilket är avgörande för naturliga processer inom livsmedelsproduktionen, som pollinering av grödor och frisk jord. Genom att tydligt visa vad som ska skyddas och hur grönområden ska användas, hjälper Grönplanen till att förhindra att viktig mark tas i anspråk för annan exploatering, exempelvis bostads- eller industriutbyggnad.

Dessutom ställer Grönplanen krav på att nya byggprojekt ska bidra till en god och tillgänglig grönmiljö, vilket gör att staden kan behålla en närhet till naturen. Detta kan underlätta för urban odling och stärka sambandet mellan stad och landsbygd i Eskilstuna, vilket i sin tur kan ge fler möjligheter till lokal matproduktion.

Eskilstunas riktlinjer för markanvisning påverkar livsmedelsproduktionen genom att styra hur kommunens mark används och fördelas. Markanvisning innebär att kommunen ger en byggherre rätt att förhandla om att köpa eller arrendera en viss del av kommunens mark för bebyggelse under en begränsad tid. Riktlinjerna är viktiga för att säkerställa att markanvändningen sker på ett sätt som är hållbart och främjar kommunens övergripande mål för bostadsbyggande och näringslivsutveckling.

När det gäller livsmedelsproduktion påverkar riktlinjerna genom att kommunen, när den fördelar mark, kan välja att skydda viktig jordbruksmark från att bebyggas. Detta är avgörande för att säkerställa att det finns tillräckligt med mark för odling och andra livsmedelsrelaterade verksamheter. Kommunen väger alltså in värdet av marken för livsmedelsproduktion i sina bedömningar och kan ställa krav på att viss mark ska bevaras för jordbruk.

Dessutom skapar riktlinjerna ramar för hur och till vem marken ges, vilket kan underlätta för aktörer inom livsmedelsproduktion att få tillgång till mark under förutsättningar som är gynnsamma för deras verksamhet. Kommunens möjlighet att använda både anbudsförfarande och direktanvisning innebär flexibilitet att stödja lokala producenter och främja mångfald på marknaden.

Eskilstunas plan för krisberedskap är tätt sammankopplad med livsmedelsproduktionen, eftersom mat är en grundläggande samhällsfunktion som måste fungera vid kriser och störningar. Planen framhåller god försörjningsberedskap som strategisk inriktning, där samhällsviktig verksamhet som måltider i skola och omsorg ska klara minst tre månader vid svåra störningar. Risk- och sårbarhetsanalyser (RVA) samt kontinuitetsplaner adresserar leveransstörningar av varor inklusive livsmedel, och kräver inventering av resurser för kritiska funktioner.

Planen betonar samverkan mellan kommun, lantbruk, näringsliv och invånare – där dessa uppmanas klara sig själva i minst en vecka vid kris. På så sätt byggs ett mer resilient samhälle som säkrar tillgång till livsmedel under svåra förhållanden.

Eskilstunas riktlinjer för måltidsservice är tätt sammankopplade med livsmedelsproduktionen och påverkar kommunens matverksamheter på flera sätt. Måltidsservice lagar dagligen måltider från grunden till förskolor, skolor, äldreomsorg och andra verksamheter, där råvarornas kvalitet och ursprung är avgörande för goda, hållbara resultat.

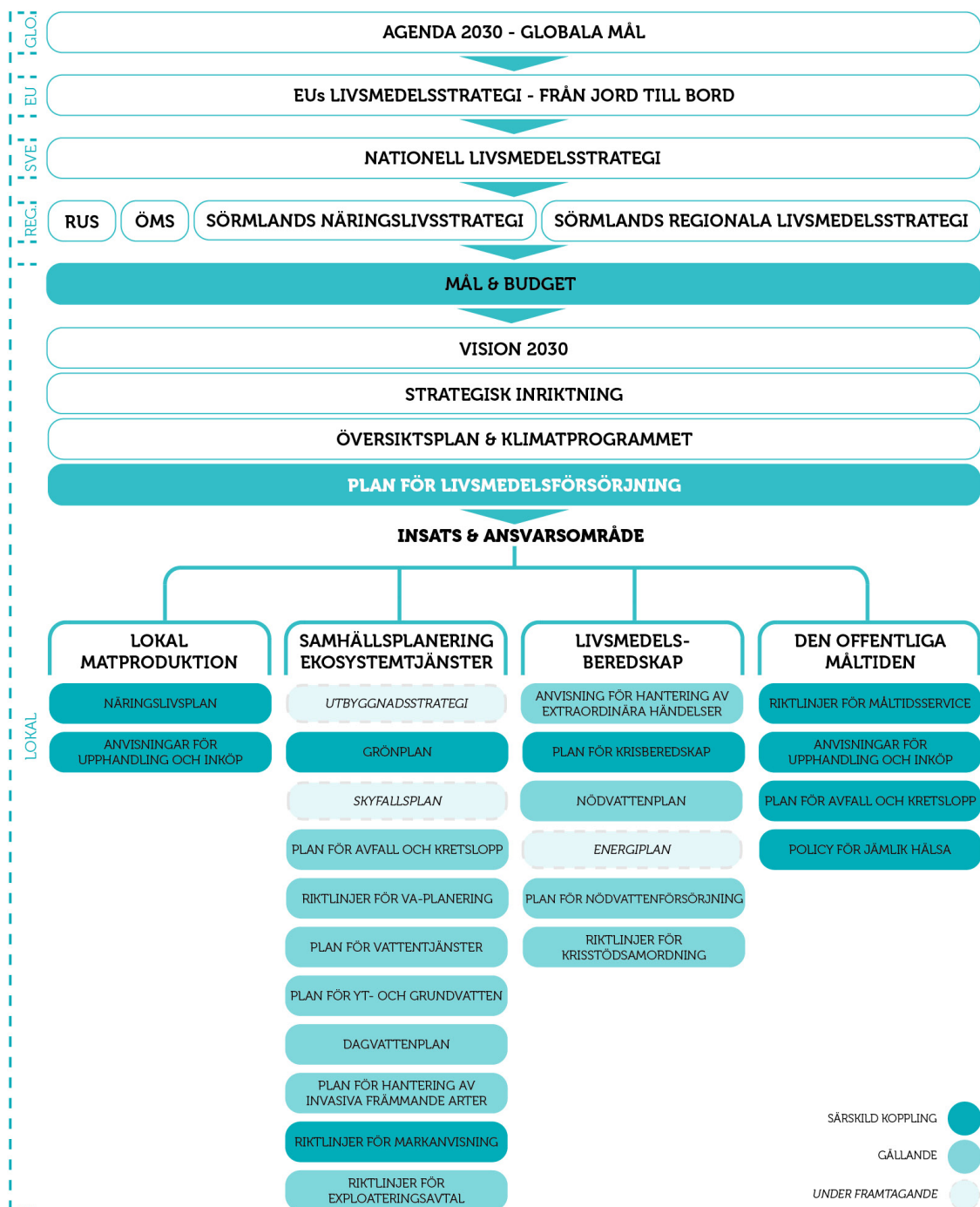
Riktlinjerna kräver god, näringsrik och miljöanpassad mat, vilket driver produktionen mot lokalproducerade och hållbara råvaror. Detta gynnar producenter som kan leverera hög kvalitet och stärker kopplingen mellan kommunens inköp och regional livsmedelsproduktion. Måltidsservice påverkar i sin tur produktionen genom digitala planeringsverktyg som minskar matsvinn och optimerar resursanvändning, samt krav på flexibilitet för specialkost till barn, äldre och personer med särskilda behov.

Måltidsservice arbetar kontinuerligt med att sänka klimatavtrycket per kilo inköpt livsmedel. En genomförd studie av klimatpåverkan från kommunens måltider visade att en 80-procentig utsläppsminskning skulle ge oaptitliga och ohälsosamma måltider. En realistisk målsättning är istället 35 procent minskning till 1,25 kg CO₂e per kilo inköpt livsmedel år 2030, från dagens 2 kg, exempelvis genom att minska nötkött till förmån för kyckling.

STRATEGISKT RAMVERK

Det finns en rad mål, strategier och styrdokument som både formar ramen för Planen för livsmedelsförsörjning och har nära kopplingar till den. Flera av de delstrategier som lyfts i Plan för livsmedelsförsörjning behandlas även i andra dokument. Följande schematiska bild tydliggör hur de hänger samman med livsmedelsförsörjningen.

Figur III Strategiskt ramverk över de styrdokument som har påverkan på plan för livsmedelsförsörjning

Nulägesbild av livsmedelsförsörjningen

Globalt och EU-nivå

Livsmedelsförsörjningen i världen påverkas av faktorer som klimatförändringar, konflikter, geopolitiska spänningar och ekonomiska svängningar. Extremväder, torka och översvämningar minskar skördar och hotar produktionen. Samtidigt påverkas försörjningskedjor av störningar i transport och handel, vilket synliggjorts under senaste årens pandemi och konfliktlägen. Detta har lett till stigande matpriser och ökad osäkerhet för många länder. Global handel är vital för livsmedelsförsörjning, men beroendet av få exportländer och långa kedjor ökar sårbarheten. Samtidigt växer behovet av att ställa om till hållbar och klimatsmart produktion för att minska utsläpp och bevara naturresurser.

EU:s jordbrukspolitik formar livsmedelsförsörjningen genom den gemensamma jordbrukspolitik (CAP) och Farm to Fork-strategin, men skapar realpolitiska utmaningar som drabbar medlemsländerna olika. CAP:s direktstöd fördelas oproportionerligt, över 50 procent går till Frankrike, Spanien, Tyskland och Polen medan Sverige får 1–2 procent trots liknande yta per gård. Historiskt har stora gårdar gynnats av det arealbaserade stödet utan tak, men CAP-reformen 2023–2027 inför gradvis avtagande belopp och tak för omfördelning till småbruk och unga jordbrukare. Södra och östra EU får högre stöd per hektar, trots att nordliga länder som Sverige har högre produktionskostnader.

Ökade miljökrav inom EU:s jordbrukspolitik på minskat gödsel, växtskyddsmedel och utsläpp pressar lönsamheten särskilt i kallare klimat, där kortare säsonger och lägre produktivitet redan begränsar marginalerna. EU:s stora importberoende av foder som soja (96 procent importerat) och protein orsakas inte direkt av EU-politiken, utan primärt av animalieproduktionens skala, begränsad odlingsbar mark och olämpligt europeiskt klimat för tropiska baljväxter, men frihandel och historiska produktivitetssubventioner har förstärkt det. Detta exponerar systemet för globala störningar som kriget i Ukraina eller pandemier, varför nya strategier pekar mot lokal foderproduktion och alternativa proteiner

Samtidigt erbjuder EU:s inre marknad en unik stabilitet och mångfald genom att möjliggöra frihandel mellan 27 medlemsländer, vilket skapar stora möjligheter för effektiv resursanvändning och tillgång till olika jordbruksprodukter. Unionen investerar också massivt i forskning och utveckling med över 10 miljarder euro riktade mot klimatsmart jordbruk, inklusive teknologier som precisionsodling för optimerad användning av insatsvaror, regenerativa metoder som förbättrar markhälsa och biologisk mångfald, biobaserade insatsvaror som ersätter fossila material samt digitala beslutsstödssystem som hjälper jordbrukare fatta bättre och mer hållbara beslut. Dessutom har EU stärkt sin beredskap efter kriser genom att införa post-krisåtgärder som strategiska livsmedelslager och diversifiering av försörjningskedjor, vilket bidrar till ökad resiliens i livsmedelssystemet.

Sverige

Sveriges självförsörjningsgrad kan beskrivas på flera olika sätt. Ofta anges att landet idag har en självförsörjningsgrad på omkring 50 procent, vilket innebär att hälften av den mat vi konsumerar importeras. Om man enbart ser till kaloriinnehållet i maten producerar Sverige dock mer än vad befolkningen behöver. Våra nuvarande matvanor går alltså inte att tillgodose enbart med svensk produktion. För vissa livsmedel, såsom spannmål och potatis, är den inhemska produktionen relativt hög. Däremot är beroendet av import stort när det gäller frukt, grönsaker och kött.

Sverige har en konkurrenskraftig och, i en internationell jämförelse, hållbar livsmedelskedja med höga krav på djurvelfärd och låg miljöpåverkan, men är samtidigt beroende av importerade insatsvaror som gödsel, foder och energi för att produktionen ska fungera. Detta innebär att även svenskproducerade livsmedel är mycket känsliga för störningar i internationella leverantörskedjor.

Livsmedelsproduktionen skiljer sig tydligt mellan olika delar av landet. Regionala skillnader i effektivitet och produktionsinriktning påverkas av klimat, jordmån och tillgång till mark, vilket gör att olika delar av landet har olika styrkor inom livsmedelsproduktionen: I södra Sverige, särskilt Skåne, Västra Götaland och Östergötland, dominerar spannmålsodling och trädgårdsnäring, och här produceras en stor del av landets grönsaker, frukt och bär. Gotland, Öland och Kalmartrakten är särskilt kända för grönsaks- samt bönodling tack vare många soltimmar och kalkrika jordar. I norra Sverige är odlingssäsongen kortare, men de långa sommarkdagarna ger ändå goda möjligheter för vissa grödor, och djurhållning med kor, får och lamm är vanlig över hela landet. Dessa djur kan omvandla gräs från marker som annars är svårödlade till kött och mjölk.

Den senaste statistiken och analyserna från Jordbruksverket belyser flera centrala utmaningar för svenskt jordbruk – minskad djurhållning, svag lönsamhet och kompetensbrist – kopplade till ogynnsamt väder, höga insatskostnader och en åldrande företagarkår som hotar både produktion och generationsskiftet.

Djurhållningen minskar inom flera områden på grund av grovfoderbrist efter extremväder och stigande kostnader, medan många lantbrukare närmar sig pension och lönsamheten pressas av vädervariationer som försenat vårbruk och sämre skördar. Höga kapitalbehov för mark, byggnader och maskiner försvårar etablering för nya generationer, trots stöd som sällan täcker hela kostnaderna vid syskonutköp eller etappvisa övergångar. Samtidigt blir kompetensförsörjningen en alltmer kritisk fråga inom jordbruket. Utöver traditionell kunskap om odling och djurhållning kräver dagens jordbruksverksamheter även spetskompetens inom områden som företagsledning, affärsutveckling och digital teknik. Den snabbt föränderliga och komplexa marknaden ställer höga krav på att kunna navigera ekonomiska utmaningar, utnyttja tekniska innovationer som precisionsodling och digitala beslutsstöd, samt att utveckla hållbara affärsmodeller. Bristen på denna bredare kompetens försvårar för många gårdar att växa, anpassa sig och stärka sin konkurrenskraft, vilket i sin tur påverkar sektorns långsiktiga hållbarhet och utveckling.

Ekologisk produktion växte kraftigt från 7 procent av jordbruksmarken (2005) till 20 procent (2019), men har minskat i fem år till 16,6 procent (2024) på grund av lägre lönsamhet och stöd – trots att den fortfarande täcker ca 17 procent av åkermark och betesvall och bidrar till hållbarhetsmål.

Färre men större jordbruksföretag har ökat effektiviteten, men också skapat risker för beredskapen. Markkoncentration gör systemet sårbart eftersom störningar på en stor gård påverkar en större del av produktionen jämfört med många små enheter. Stora arealer med monokulturer ökar risken för sjukdoms- och skadedjurspridning. Mekanisering kan minska biologisk mångfald och försvaga klimatanpassningen. En balans mellan små, mellanstora och stora gårdar är därför avgörande för ett robust och resiliellt livsmedelssystem.

Arrenderad mark utgör en betydande del av den totala jordbruksarealen i Sverige, där cirka 42–45 procent av jordbruksmarken är upplåten på arrende. Av den arrenderade arealen täcks mer än hälften, cirka 55–58 procent, av skriftliga arrendeavtal som löper längre än ett år. Denna utveckling mot fler och mer långsiktiga skriftliga avtal bidrar till ökad trygghet och stabilitet för både arrendatorer och markägare, vilket underlättar planering och investeringar i verksamheten. I Södermanlands län är arrendeandelen i nivå med riksgenomsnittet, där omkring 44 procent av jordbruksmarken är arrenderad.

Kopplat till kommunalt planeringsperspektiv har den ökade andelen hårdgjorda ytor i städerna, såsom vägar, industrimark och annan täkt yta, bidragit till förändrade hydrologiska förhållanden i landskapet. Dessa hårdgjorda ytor minskar markens förmåga att infiltrera och ta upp dagvatten, vilket leder till ökad ytavrinning vid kraftiga regn och skyfallstillfällen. Den ökade avrinningen kan på så sätt påverka både översvämningsrisker i tätbebyggda områden och också jordbruksmarkens dräneringsförhållanden negativt. När avrinningen från städerna ökar och rinner ut på jordbruksmark kan detta orsaka dräneringsproblem och bidra till markpackning samt försämrade odlingsförhållanden. Dessutom kan bristfällig hantering av dagvatten föra med sig andra effekter, såsom erosion, utsläpp av föroreningar och näringsämnen från både urbana områden och jordbruksområden, vilket påverkar markens ekologiska status och produktionsförmåga.

Mellansverige

Livsmedelsförsörjningen i Mellansverige, inklusive Mälardalen, Södermanland, Västmanland och Örebro län, bygger på jordbruksproduktion, förädling och handel. Regionen har stark produktion av baslivsmedel som potatis, spannmål och ägg, med relativt hög självförsörjning. För frukt och grönsaker är beroendet av import stort, särskilt under vintermånaderna.

Mellansverige har en levande livsmedelssektor med många små och medelstora förädlingsföretag, särskilt i Stockholms län, där antalet lokalt förankrade aktörer vuxit. Trots tillväxtvilja hindras utvecklingen av regelverk, kompetensbrist och begränsad produktionskapacitet.

Handelskedjan är välutbyggd men känslig för störningar i transporter och logistik på grund av begränsad lagerhållning. Konsumtionen domineras av kött, spannmål och mejeriprodukter, medan importen är betydande för frukt, grönsaker och vissa animaliska produkter.

Södermanland

I länet är försörjningsbalansen 136 % och livsmedelsförsörjningen till länets invånare under ett år beräknas räcka i: 1 år, 4 månader och 11 dagar. Försörjningsbalansen tar dock inte hänsyn till faktiska konsumtionsmönster eller behov av insatsvaror, vilket innebär att den inte fullt ut återspeglar komplexiteten i livsmedelssystemets funktion och sårbarheter.

Södermanlands bördiga jordar och långa jordbrukstradition ger goda förutsättningar för både växtodling och djurhållning. Länet har cirka 2 500 jordbruksföretag och över 80 000 hektar åkermark, med höstveten som den dominerande spannmålsgrödan medan odlingen av raps och rybs har ökat avsevärt de senaste åren. Produktionen har vuxit i takt med befolkningstillväxten och drivs av en stark efterfrågan på närproducerad mat, vilket skapar möjligheter för lokala producenter att stärka sin position på marknaden. Vegetabilisk och animalisk produktion kompletterar varandra och utgör en bred bas som bidrar till regionens livsmedelsförsörjning och ekonomi.

Samtidigt utgör viltstammen, särskilt dovhjort och vildsvin, en allvarlig utmaning för jordbruket i länet. Grödeskador kan uppgå till mellan 10 och 20 procent i vissa områden, vilket leder till stora ekonomiska förluster och tvingar många lantbrukare att köpa in foder – något som ofta försämrar lönsamheten. Södermanland är känt för att vara ett av de län som drabbas hårdast av viltrelaterade skador, vilket kräver effektiva viltförvaltningsstrategier för att minska skadorna på jordbruket.

En annan betydande utmaning är en åldrande lantbrukarkår med en minskande andel yngre producenter under 35 år. Detta riskerar att försena generationsskiftet och begränsa innovationskraften inom jordbruket. För att säkerställa jordbrukets framtid och hållbarhet är det nödvändigt att erbjuda utbildning, rådgivning och ekonomiskt stöd för att attrahera och behålla yngre lantbrukare i länet. Dessutom ökar klimatförändringar och stigande kostnader för insatsvaror som gödsel och energi trycket på sektorn och ställer krav på anpassning och effektivisering.

Södermanlands livsmedelssektor består av många små och medelstora företag inom odling, djurhållning och livsmedelsförädling. En begränsning är dock bristen på lokala förädlingsanläggningar, vilket gör att en stor del av råvarorna transporteras utanför länet för vidare behandling. Detta påverkar både värdeskapandet och sårbarheten i livsmedelskedjan negativt. Småskaliga slakterier, hantverksmejerier och andra lokal förädlingsverksamheter är viktiga för att säkra både matberedskap och ekonomisk hållbarhet. Länsstyrelsens kartläggning visar ett tydligt behov av att stärka och utveckla fler anläggningar inom slakteri, mejeri, spannmål, grönsaker och fiskförädling för att minska beroendet av externa aktörer och öka lokal förmåga.

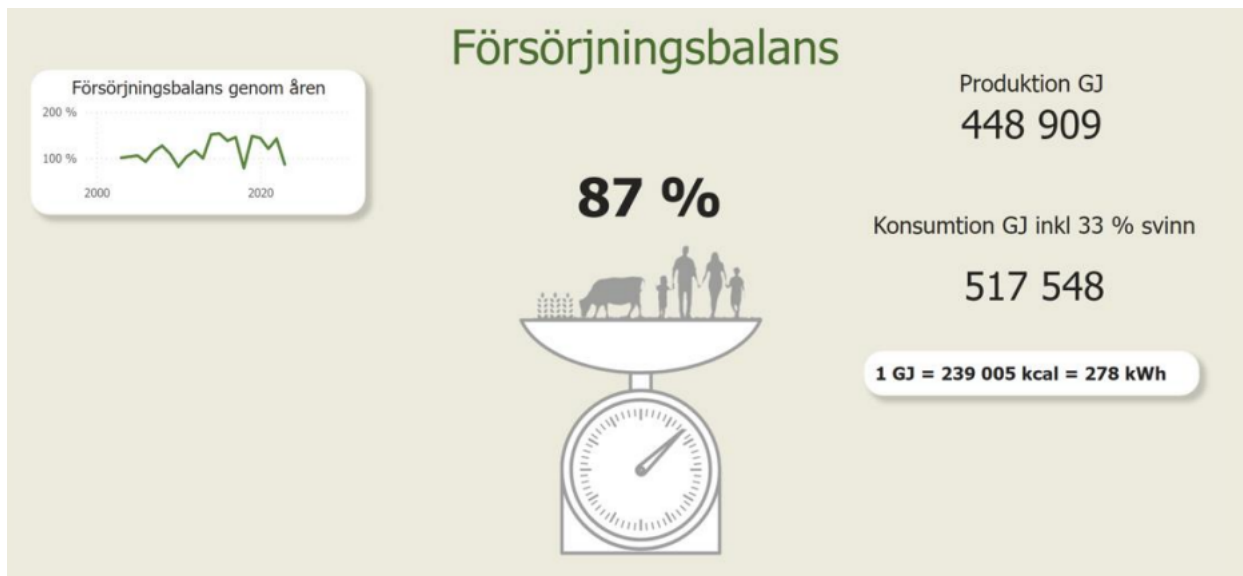
Eskilstuna

Eskilstuna kommun omfattar totalt 125 652 hektar land, varav 28 817 hektar utgörs av jordbruksmark. Denna mark delas in i åkermark och betesmark, där kommunen själv äger cirka 1 900 hektar, varav mellan 100 och 200 hektar används som betesmark. Betes- och vallmark lämpar sig ofta inte för livsmedelsodling, men tack vare jordbruksdjuren omvandlas dessa marker till värdefulla livsmedel som kött, ägg och mjölk.

Under de senaste decennierna har användningen av jordbruksmarken förändrats. Andelen mark som används för grönsaksodling har minskat kraftigt – från 260 hektar år 2005 till endast 33 hektar år 2025 – vilket har ökat kommunens beroende av importerade grönsaker. Samtidigt har andelen mark i träda minskat, vilket visar att mer av jordbruksmarken faktiskt används för produktion idag.

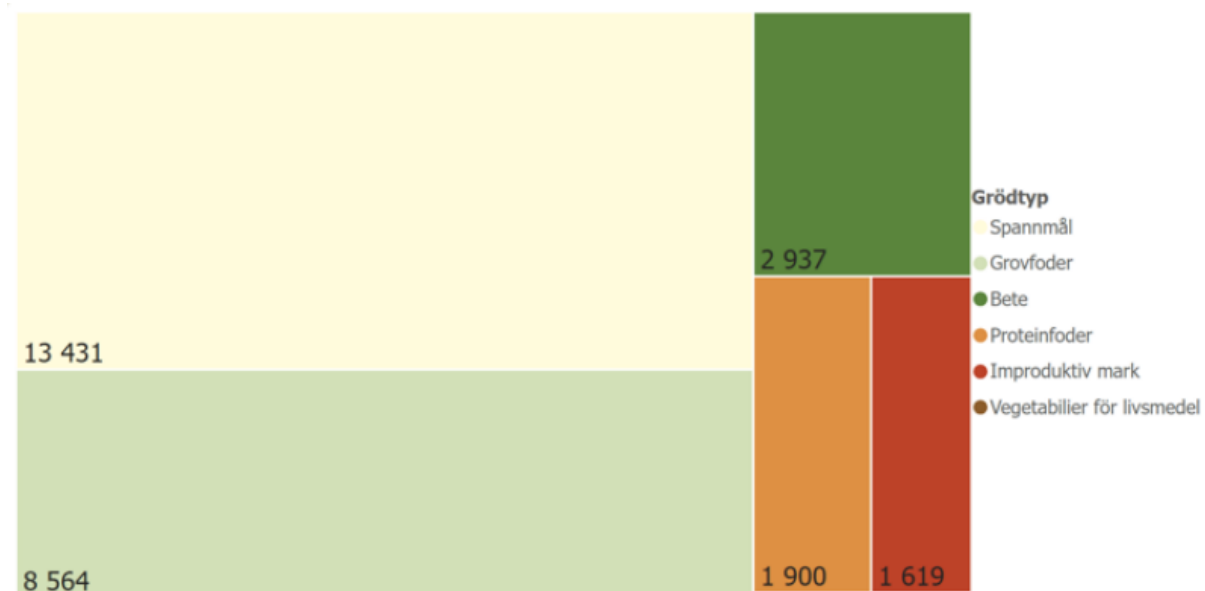
I Eskilstuna kommun brukas cirka 4 000 hektar ekologisk jordbruksmark, varav 2 800 hektar åkermark och 1 200 hektar betesmark, av ett 10–15-tal certifierade primärproducenter. Ingen ekologisk odling sker dock på kommunens egen mark. Andelen ekologisk mark har sjunkit till 13,3 procent år 2024 från en topp på 15,3 procent år 2018, i takt med nationell nedgång och färre lantbrukare. Den lägre avkastningen per hektar är en nyckelutmaning som kräver stöd, forskning och stimulans för att vända trenden.

Försörjningsbalansen i Eskilstuna visar att kommunen har en god grund i sin primärproduktion. Med en försörjningsbalans på 87 procent kan den egna produktionen täcka nästan elva månaders konsumtion, förutsatt att externa insatsvaror och transporter fungerar som de ska. Sedan 2003 har dock försörjningsbalansen minskat från 101 till 87 procent, vilket speglar förändringar i både produktion och konsumtion.

Figur IV Försörjningsbalans för Eskilstuna kommun 2024

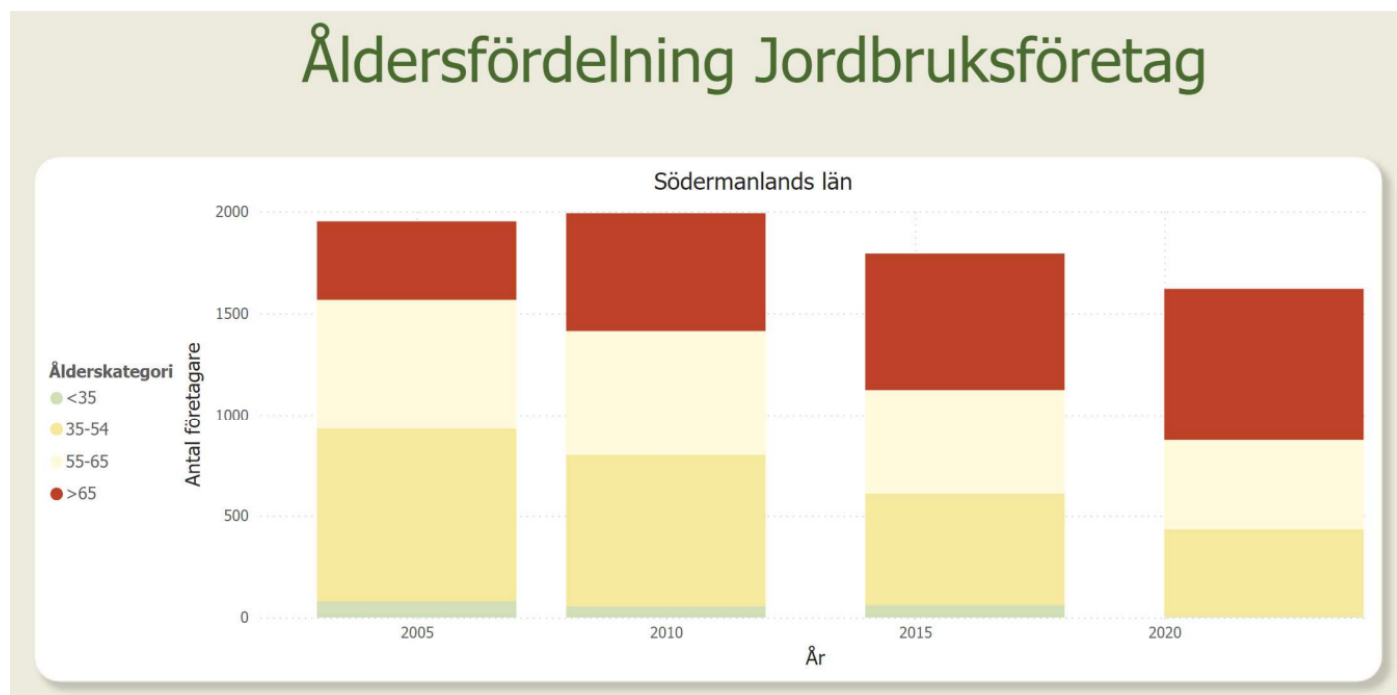
Spannmålsodling dominerar jordbruksmarken och upptar cirka 47 procent av arealen, medan bete och grovfoder står för ungefär 40 procent. Produktionen av proteingrödor är däremot otillräcklig, vilket innebär att kommunen behöver komplettera med inköp utifrån för att möta behovet, särskilt inom animalieproduktionen där nöt, gris och fjäderfä dominerar. För idisslare utgör grovfodret en viktig proteinkälla, men det krävs även andra grödor som spannmål, ärtor och åkerbönor – flera av dessa skulle kunna odlas i större utsträckning lokalt.

Figur V Fördelning av grödtyp på jordbruksmarken i Eskilstuna kommun

En utmaning som blivit allt tydligare är att lantbrukarkåren blir äldre och färre. Om generationsväxlingen inte underlättas riskerar detta att skapa sårbarheter i framtiden, särskilt eftersom färre men större gårdar

kan innebära ökad känslighet för störningar. Samtidigt är det höga inträdesbarriärer för nya lantbrukare, vilket försvårar för yngre att ta över verksamheter.

Figur VI Åldersfördelning i lantbrukarkåren i Eskilstuna

Kommunens offentliga måltider består till cirka 50 procent av svensk mat, vilket är högre än rikssnittet. För att öka andelen ytterligare kan kommunen exempelvis se över sina upphandlingskriterier för att prioritera svenska råvaror och arbeta mer aktivt med leverantörsdialoger. Genom att analysera inköpsstatistiken och identifiera produktgrupper där det finns potential att byta ut importerade varor mot svenska alternativ, kan kommunen successivt höja andelen svenskproducerad mat i de offentliga köken.

När det gäller förädlings- och logistiknoder saknar Eskilstuna idag större anläggningar för livsmedelsförädling och logistik. Nästan all mjölk som produceras i kommunen förädlas utanför länet, och slakt samt spannmålsförädling sker huvudsakligen i närliggande län eller kommuner. Detta gör kommunen beroende av externa noder, vilket kan skapa sårbarheter vid störningar i transporter eller energiförsörjning. Det finns därför ett tydligt behov av fler mellanstora förädlingsanläggningar, till exempel för chark, mejeri och grönsakshantering, samt småskaliga eller ambulerande slakterier för att minska transportavstånden och öka robustheten.

Matsvinnet bidrar med 8–10 procent av globala växthusgasutsläpp, och i Sverige slängs cirka 33 kilo mat per person och år, en nivå som troligen gäller även i Eskilstuna. Åtgärder inkluderar bättre planering hos producenter och handlare, smartare förpackningar för längre hållbarhet, konsumentkampanjer om portionsstorlekar och bäst före-datum.

För att stärka Eskilstunas livsmedelsberedskap och minska klimatpåverkan rekommenderas att kommunen ökar inköpen av lokal och svensk mat, gynnar lokala företag i hela livsmedelskedjan, minskar matsvinnet och underlättar återföring av restprodukter till jordbruksmarken.

Kommunen kan bidra till att minska beroendet av importerade proteingrödor genom att tillsammans med lantbrukare och regionala aktörer främja odling av lokala balj- och oljeväxter. Möjligheterna begränsas dock delvis av den stora vildsvinsstammen, som särskilt lockas till baljväxter och kan orsaka omfattande skador under tillväxtfasen.

Fler lokala förädlingsanläggningar och flexibla logistiklösningar behövs för ökad resiliens. Tillgången till drivmedel och energi måste säkras för produktion och transporter vid kris, samtidigt som beroendet av fossilbaserade insatsvaror som gödsel, växtskyddsmedel och plast minskas genom stöd till lokala alternativ som biogödsel och regenerativa metoder. Offentliga kök kan fungera som drivkraft genom strategisk menyplanering, upphandlingskriterier som prioriterar hållbara råvaror och samordnad logistik som gynnar närliggande producenter.

Offentliga måltider

Måltidsservice

Riktlinjerna för servicenämndens måltidsservice i Eskilstuna kommun syftar till att säkerställa att alla måltider som serveras inom verksamheten håller hög kvalitet, är näringsriktiga och vällagade, samt att lagar och regler följs. Måltiderna ska bidra till lärande och hälsa för barn, elever och äldre, och samtidigt ha så liten miljöpåverkan som möjligt.

Måltidsservice samlar kommunens offentliga restauranger och kök i en gemensam organisation med cirka 350 medarbetare. Samskapande är en viktig del av arbetet, där dialog förs med politiker, gäster och förvaltningar för att skapa en gemensam bild av uppdraget. Gästerna har inflytande över sin måltid och måltidsservice fungerar rådgivande och stödjande i alla måltidsfrågor.

Varje dag serveras omkring 26 000 måltider inom förskola, skola, gymnasium, omsorg och till äldre samt personer med funktionsnedsättning. Medarbetarna har relevant utbildning och erfarenhet, och deras engagemang för yrket och gästen är centralt. Kompetensutveckling sker regelbundet för att säkerställa kvaliteten.

Maten lagas från grunden enligt Livsmedelsverkets definition, vilket bidrar till både säkerhet och kvalitet. Menyerna är varierande och välkomponerade, och gästens behov och preferenser står alltid i centrum. Köken ska vara ändamålsenliga och följa livsmedelslagstiftning samt kommunens egenkontrollprogram. Arbetskläder ska vara enhetliga och avsedda för kök, och gäster samt barn är välkomna att delta i köksaktiviteter. Det finns forum för dialog om måltiden i varje verksamhet, och budgeten ska räknas upp med prisindex för att bibehålla matkvaliteten. Måltidsservice följer skollagen, läroplanen, socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen.

Hållbarhet är en viktig del av verksamheten. Måltidsservice bidrar genom att i möjligaste mån köpa svenska och närproducerade livsmedel som gärna får vara ekologiska och det ska finnas tydliga mål kopplat till dessa inköp. Transporter minimeras och rödlistade fisk- och köttslag undviks. Kött som köps in ska följa svensk lagstiftning och andelen animalier med hög miljöpåverkan minskas, med undantag för viltkött och naturbeteskött. Arbetet med att minska matsvinn pågår kontinuerligt. Alla måltider planeras enligt nordiska och svenska näringsrekommendationer. Barn och äldre ska få tillräckligt med näringsämnen, och tomma kalorier undviks i förskola och skola. Äldre erbjuds specialkost och måltiderna sprids över dygnet för att undvika lång nattfasta.

Lokal mat

Eskilstuna kommun definierar NÄRA-producerad mat som livsmedel från Mälardalen med omnejd (de fyra Mälarkommunerna, kranskommuner och övriga Södermanland), vilket används som riktlinje vid inköp av lokalproducerade livsmedel. I kommunens inköpsstrategi prioriteras lokal mat från närliggande producenter för att minska transportavstånd och stärka hållbarheten, med en prioriteringsordning som lyder: 1) lokalproducerat och ekologiskt, 2) svenskt och ekologiskt, 3) lokalproducerat, 4) svenskt, 5) utländskt ekologiskt och fair trade, 6) utländskt ekologiskt. Ocertifierat utländskt kött undviks.

Att bredda definitionen av lokal mat bortom Mälardalen med omnejd ger flera fördelar. Det lokala utbudet är mycket begränsat, och att enbart upphandla från närområdet kräver omfattande administration – koordinering med få producenter och risk för leveransbrist. En bredare definition öppnar för fler producenter inom riket, stabiliserar inköpen och minskar sårbarheten utan att kompromissa med hållbarhet. Det utesluter inte aktivt stöd till lokala aktörer. Kommunen kan fortsatt göra inköp av närproducerade råvaror i offentliga upphandlingar där det är möjligt, främja korta försörjningskedjor, direktförsäljning och lokala marknader. Parallellt kan nätverk, marknadsföring och resurser stärka småskaliga producenter. Genom dubbel strategi, breddad bas och lokalt fokus, blir livsmedelssystemet både robust och inkluderande.

Hållbarhetsmärkningar

Eskilstuna kommun ställer idag tydliga hållbarhetskrav vid inköp av mat, där ekologiska och certifierade produkter som KRAV prioriteras när det är möjligt. Kommunen vill att all mat som köps in ska vara säsongsanpassad och producerad på ett hållbart sätt för att bidra till minskad klimatpåverkan och stödja goda miljö- och arbetsförhållanden.

Hållbarhetsmärken som KRAV, Fairtrade och andra etiska certifieringar vägs in i upphandlingarna för att säkerställa att maten är producerad med respekt för både miljö och människor.

Vid upphandlingar kräver kommunen också att leverantörer har ett aktivt miljöarbete för att minska negativa effekter, samt att produktionen sker under schyssta arbetsvillkor utan barnarbete eller exploatering. I de fall produktionen sker utanför Europa ställs särskilda krav på hållbara leveranskedjor enligt internationella konventioner. Andelen ekologiska varor i skolans inköp följs regelbundet upp med månatlig statistik och jämförs med andra kommuner inom Fyra Mälarstäder (4M). Fram till 2018 var kommunens kök KRAV-certifierade och hade som mål att minst 50 procent av inköpen skulle vara ekologiska. Efter att detta siffermål togs bort har andelen ekologiska inköp i köken minskat och låg i genomsnitt på 38 procent år 2024.

Ekologiskt jordbruk erbjuder fördelar för klimat, miljö och beredskap genom minskat beroende av importerade insatsvaror och diversifierade odlingssystem. Näring cirkulerar lokalt via kretslopp istället för konstgödsel och kemikalier, vilket främjar rikt mikroliv i jorden, biologisk mångfald och koldioxidbindning. Småskaliga enheter och lokal foderproduktion gör systemet mer robust mot störningar i globala leveranskedjor, som vid importstopp eller kriser. Trots lägre skördar per hektar ger ekologisk produktion lägre övergödning, energiförbrukning och växthusgasutsläpp genom växtföljder och grüngödsling.

Livsmedelsberedskap

Kommunen har en central roll i att säkerställa livsmedelsförsörjningen till samhällsviktiga verksamheter såsom vård, skola och omsorg vid kris och höjd beredskap – ett ansvar som regleras i Livsmedelslagen (2006:804) och kommer att förtydligas i föreslagen ny lagstiftning (SOU 2024:8).

Enligt MSB och Livsmedelsverkets vägledning bör kommunen dimensionera beredskap för minst två veckors livsmedelsförsörjning till dessa verksamheter, medan individer förväntas klara sig en vecka med egna förråd.

MSB och Livsmedelsverket rekommenderar en integrerad strategi som kopplar måltidsservice, kontinuitetsplaner och risk- och sårbarhetsanalyser (RSA), med kartläggning av lokal produktion, försörjningskedjor, behov hos sårbara grupper samt risker kopplade till mark, infrastruktur och arrenderad jordbruksmark. Analysen bör fokusera på beredskapslager, distribution, stöd till lokal odling och omställning till fossilfria drivmedel i samverkan med nationella och regionala aktörer.

Genom samverkan med lantbrukare, producenter, grossister och frivilligorganisationer, i linje med MSB:s samverkansmodell, stärks måltidsberedskapen med stabil logistik, reservkraft, digitala styrsystem och alternativa distributionsvägar, särskilt för sårbara grupper. Regelbundna övningar och uppdateringar säkerställer en resiliert försörjningskedja

Både Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Ekologiska lantbrukarna betonar vikten av ett nära samarbete mellan lantbruket och kommunen. De framhåller att kommunerna behöver ta ett aktivt ansvar för att skapa en robust och självförsörjande livsmedelsproduktion som kan stå emot störningar och kriser. Det handlar inte bara om att ha tillräckliga lager av mat, utan också om att förstå de långsiktiga infrastrukturella och organisatoriska förutsättningarna för att kunna upprätthålla tillgången till svenska råvaror. LRF understryker att kommunerna bör utveckla tydliga strategier för att säkra primärproduktionen, stödja och utveckla den svenska livsmedelsproduktionen samt skapa förutsättningar för en hållbar och resiliert livsmedelskedja. De betonar också att samverkan mellan olika aktörer, inklusive lantbrukare, offentliga verksamheter och näringsliv, är avgörande för att stärka beredskapen. Därutöver handlar det om att arbeta med medvetenhet och information till befolkningen samt att förbättra infrastrukturen för lokal livsmedelsförsörjning, inklusive lagring, distribution och logistik.